BAHAGIAN HAL EHWAL UNDANG-UNDANG
JABATAN PERDANA MENTERI

LAPORAN KAJIAN HUKUMAN GANTIAN TERHADAP HUKUMAN MATI MANDATORI TAHUN 2020

SEKAPUR SIRIH
YB DATO SRI DR. HAJI WAN JUNAIDI BIN TUANKU JAAFAR
MENTERI DI JABATAN PERDANA MENTERI
(PARLIMEN DAN UNDANG-UNDANG)

Assalamualaikum dan Selamat Sejahtera,

Pelaksanaan kajian hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori merupakan suatu perubahan dasar yang akan memberi impak besar terhadap sistem keadilan negara kerana buat julung kalinya polisi penghukuman disemak dan dikaji semula. Kajian ini mencerminkan komitmen Kerajaan untuk memastikan hak asasi manusia di Malaysia sentiasa terpelihara serta kekal relevan dengan perkembangan dunia semasa. Syor-syor kajian disediakan berdasarkan sesi libat urus yang inklusif dan holistik dengan semua pihak berkepentingan di peringkat akar umbi. Ini termasuk pandangan pakar perundangan dalam dan luar negara serta perbandingan dengan kerangka perundangan negara-negara luar.

Melalui kajian yang telah dilaksanakan ini, Kerajaan dapat mengenal pasti hukuman gantian terbaik yang bersifat adil dan setimpal dengan kesalahan jenayah yang telah dilakukan. Mekanisme ini juga selaras dengan prinsip kedaulatan undang-undang (*rule of law*) yang menjadi tunjang kepimpinan Kerajaan baharu selaras dengan kehendak rakyat yang mahukan penguatkuasaan undang-undang secara adil dan telus.

Di kesempatan ini, saya ingin mengucapkan setinggi penghargaan dan jutaan terima kasih kepada Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori serta semua pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung dalam menggembeling tenaga bagi menghasilkan laporan kajian ini. Saya juga merasa amat berbesar hati

dengan sokongan serta input yang telah diperoleh sepanjang pelaksanaan kajian ini terutamanya daripada rakyat Malaysia. Saya percaya bahawa penglibatan rakyat dalam proses pembaharuan undang-undang melalui pelbagai platform seumpama ini perlu diberi perhatian supaya hak individu untuk menyuarakan pandangan tidak diketepikan.

Syor-syor yang telah dikemukakan di dalam laporan kajian ini bukanlah bersifat statik tetapi ianya merupakan satu proses yang dinamik. Seterusnya beberapa langkah perlu dilaksanakan bagi memastikan syor-syor yang dikemukakan adalah bertepatan dengan hala tuju sistem keadilan di Malaysia serta berada di landasan yang terbaik.

PRAKATA
YBHG. TAN SRI RICHARD MALANJUM
PENGERUSI JAWATANKUASA KHAS KAJIAN HUKUMAN GANTIAN TERHADAP HUKUMAN MATI MANDATORI

Salam Sejahtera, Salam Negaraku

Setinggi-tinggi syukur kepada Tuhan kerana menganugerahkan kesempatan ini untuk saya mengucapkan penghargaan terima kasih kepada Kerajaan Malaysia amnya dan khususnya YB Datuk Liew Vui Keong, mantan Menteri di Jabatan Perdana Menteri yang bertanggungjawab mengenai hal ehwal undang-undang atas kepercayaan dan keyakinan terhadap ahli-ahli Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mandatori. Kajian yang dilaksanakan ini adalah berkaitan isu yang serius dan kompleks, dan Jawatankuasa Khas ini diberi selama tempoh 4 bulan mulai 20 September 2019 hingga 31 Januari 2020 untuk mengkaji dan menghasilkan laporan ini.

Penghargaan istimewa saya kepada rakan seperjuangan, ahli-ahli Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori, pegawai-pegawai penyelidik daripada Jabatan Peguam Negara, Pejabat YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang) dan SUHAKAM serta pegawai-pegawai Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri selaku sekretariat kepada Jawatankuasa Khas kerana telah berjaya menghasilkan Laporan Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori untuk pertimbangan Kerajaan.

Kejayaan ini juga turut disokong dengan komitmen dan kerjasama Kerajaan Negeri Johor, Pulau Pinang, Kelantan, Sabah dan Sarawak, Kementerian/Jabatan/Agensi, Kumpulan Agamawan Islam dan Bukan Islam, Badan Bukan Kerajaan, Masyarakat Sivil, pakar undang-undang dalam dan luar negara serta seluruh masyarakat negara ini yang turut serta memberikan input dan pandangan melalui sesi libat urus sepanjang kajian dilaksanakan.

Akhir kata, saya mengharapkan agar syor Laporan Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori ini dapat membantu Kerajaan mempertimbangkan hukuman gantian terhadap cadangan pemansuhan hukuman mati mandatori sekaligus membuat keputusan yang tepat, adil dan terbaik demi memastikan sistem pengadilan jenayah yang efektif untuk manfaat masyarakat.

TAN SRI RICHARD MALANJUM
PENGERUSI
JAWATANKUASA KHAS KAJIAN HUKUMAN GANTIAN TERHADAP HUKUMAN MATI MANDATORI

RINGKASAN EKSEKUTIF

Kajian ini adalah susulan daripada keputusan Jemaah Menteri untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Kerajaan turut bersetuju agar suatu kajian diadakan berkaitan polisi penghukuman bagi menggantikan hukuman mati mandatori kepada hukuman yang lebih wajar tertakluk kepada budi bicara Mahkamah. Jawatankuasa Khas ditubuhkan bagi tujuan untuk melaksanakan kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori dalam tempoh selama 4 bulan, bermula 20 September 2019 hingga 31 Januari 2020.

Dapatan kajian, pandangan dan input dikumpul melalui sesi libat urus bersama agensi kerajaan, kumpulan agamawan, CSOs, NGOs, ahli-ahli Parlimen Malaysia, keluarga mangsa, keluarga banduan akhir dan banduan akhir. Bagi mendapatkan input di peringkat akar umbi, sebanyak 7 sesi *town hall* telah diadakan mengikut zon. Soal selidik atas talian turut dibangunkan dan dapatan daripada soal selidik turut diambil kira dalam penyediaan laporan ini. Selain itu, pandangan undang-undang dari pakar undang-undang dalam dan luar negara telah diambil kira dalam dapatan kajian ini.

Kajian ini juga telah meneliti kerangka perundangan sedia ada di Malaysia dan suatu analisa perbandingan polisi penghukuman telah dilaksanakan dengan negara lain seperti Amerika Syarikat, Australia, Kanada, Hong Kong, United Kingdom, New Zealand dan negara-negara di Asia Tenggara seperti Singapura, Thailand, Laos, Kemboja, Filipina, Myanmar dan Indonesia.

Analisa yang telah dilaksanakan menjadi asas kepada syor Jawatankuasa Khas untuk menggantikan hukuman mati mandatori dengan hukuman yang lebih wajar, tertakluk pada budi bicara Mahkamah. Dalam hal ini, beberapa prinsip asas kepada perubahan polisi penghukuman diperkenalkan selaras dengan prinsip *proportionality* yang merupakan sebahagian daripada falsafah undang-undang.

Berdasarkan dapatan kajian daripada sesi libat urus yang telah diadakan, kebanyakan pihak terlibat bersetuju dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori sahaja. Ini adalah kerana mereka berpandangan bahawa budi bicara perlu diberikan kepada Mahkamah untuk menentukan hukuman bagi setiap kesalahan berdasarkan pada fakta dan keseriusan kes.

Hukuman gantian yang dicadangkan perlulah setimpal dengan jenayah yang dilakukan oleh seseorang pesalah. Sebagai contoh dalam kes-kes pemilikan dadah dan pengedaran dadah. Begitu juga dengan hukuman yang melibatkan kematian dan tidak melibatkan kematian. Oleh demikian, aspek keseriusan jenayah perlu dinilai sama ada jenayah tersebut merupakan sangat kejam atau *rarest of the rare* sebelum sesuatu hukuman itu dilaksanakan. Ini bagi memastikan tidak berlaku *incongruity* dengan hukuman-hukuman lain yang kurang serius.

Penekanan juga perlu diberi kepada latar belakang setiap banduan bagi memastikan faktor-faktor luaran yang menyumbang kepada berlaku jenayah dapat diambil kira. Dalam konteks ini, terdapat pandangan bahawa *victim's impact statement* adalah sangat penting dalam sesi *sentencing hearing* di mana keadaan sebenar mangsa dapat diketahui oleh hakim sebelum penghukuman dijatuhkan.

Kebanyakan cadangan yang diterima adalah untuk menggantikan hukuman mati mandatori dengan hukuman pemenjaraan, iaitu sama ada pemenjaraan seumur hidup atau pemenjaraan sepanjang hayat. Selain itu, hukuman gantian lain yang dicadangkan adalah sebatan. Konsep *restorative justice* dan pemulihan banduan telah banyak dibincangkan sepanjang sesi libat urus yang memberi peluang kepada banduan untuk memperbaiki diri mereka dengan bantuan dan sokongan Jabatan Penjara Malaysia.

Selain itu, kebanyakan pihak telah mengutarakan pandangan dari perspektif Islam bahawa konsep kemaafan dan *diyyat* kepada keluarga mangsa perlu dipertimbangkan. Jabatan Penjara Malaysia berpandangan bahawa pemansuhan hukuman mati mandatori akan meningkatkan perbelanjaan kepada Kerajaan terutamanya kos pengurusan banduan dan fasiliti tambahan.

Secara keseluruhannya, syor-syor hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori dan rasional berkaitan perubahan polisi penghukuman tersebut melibatkan 11 kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori serta 22 kesalahan dengan hukuman mati tertakluk kepada budi bicara Mahkamah. Syor-syor tersebut dibangunkan berdasarkan prinsip-prinsip berikut:

(i) Bagi kesalahan yang menyebabkan kematian, hukuman mati atas budi bicara Mahkamah dikekalkan;
(ii) Bagi kesalahan yang lain yang tidak menyebabkan kematian, hukuman mati tidak harus dijatuhkan oleh Mahkamah; dan
(iii) Sekiranya hukuman mati tidak dijatuhkan oleh Mahkamah, pesalah boleh dikenakan hukuman sebatan.

Susulan daripada syor hukuman gantian tersebut, Jawatankuasa Khas turut mencadangkan mekanisme panel khas bagi kajian semula hukuman yang telah dijatuhkan ke atas 1,305 banduan termasuk 24 orang banduan yang mana petisyen pengampunan telah ditolak Lembaga Pengampunan Negeri.

Laporan ini juga turut mengandungi syor-syor Jawatankuasa Khas berkaitan hala tuju sistem keadilan jenayah di Malaysia yang wajar diberi perhatian oleh semua pihak berkaitan. Antaranya, termasuk penubuhan Majlis Penghukuman, Mahkamah Khas dan garis panduan penghukuman. Sebelum sesuatu syor dilaksanakan, kajian menyeluruh adalah perlu bagi memastikan keberkesanan syor tersebut.

Pelaksanaan keputusan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori adalah suatu keputusan yang memberi impak besar kepada sistem keadilan jenayah di negara ini melalui perubahan polisi penghukuman sedia ada. Oleh yang demikian, diharapkan agar laporan ini boleh memberi kefahaman yang jelas kepada masyarakat umum mengenai perubahan polisi yang berlaku selain menjadi panduan kepada kepimpinan negara untuk sentiasa melaksanakan yang terbaik demi manfaat semua pihak.

KANDUNGAN

Senarai Jadual……..xii
Senarai Rajah……...xii
Akronim……..…xiii
Glosari……...xiv

1. PENGENALAN

1.1 Latarbelakang 1

1.2 Jawatankuasa Khas 2

1.2.1 Tempoh Kajian 3

1.2.2 Terma Rujukan (Skop & Parameter Kajian) 3

1.2.3. Tadbir Urus 10

1.3 Metodologi Kajian 11

1.3.1. *Desk Review* dari sumber Primer dan Sekunder 11

1.3.2. Pandangan dari Pakar Perundangan 12

1.3.3. Sesi *Focus Group Discussion* (*FGD*) 12

1.3.4. Sesi *Town Hall* dengan pelbagai pihak di peringkat akar umbi 14

1.3.5. Perjumpaan dengan keluarga banduan akhir 15

1.3.6. Perjumpaan dengan keluarga mangsa 16

1.3.7. Perjumpaan dengan banduan akhir 16

1.3.8. Soal selidik atas talian (*Online Public Survey*) 17

2. KONTEKS PELAKSANAAN HUKUMAN MATI

2.1 Perspektif Hukuman Mati Mandatori Di Negara-Negara Lain 18

2.1.1. Pandangan berkenaan dengan hukuman mati dari sudut hak asasi manusia 19

2.1.2. Perbandingan pelaksanaan dan pemansuhan hukuman mati di negara-negara Lain 21

2.2 Pelaksanaan Hukuman Mati di Malaysia 23

2.2.1. Kerangka perundangan semasa berkaitan dengan pelaksanaan hukuman Mati 23

2.2.2. Kategori-kategori individu yang dilarang dijatuhi hukuman mati 24

2.2.3. Hak mendapat pengampunan melalui Lembaga Pengampunan Negeri 27

2.2.4. Kedudukan pelaksanaan hukuman mati mandatori di Malaysia (termasuk statistik pelaksanaan hukuman mati) 28

2.2.5. Keputusan-keputusan Kerajaan berkaitan hukuman mati 30

2.2.6. Fokus kajian dan kerangka perundangan berkaitan 34

3. DAPATAN KAJIAN

3.1 Dapatan Sesi Town Hall Berdasarkan Kepada Isu-Isu Berbangkit 36

3.2 Dapatan Sesi *Focus Group Discussion* (*FGD*) 48

3.3 Dapatan Perjumpaan Dengan Keluarga Banduan Akhir 73

3.4 Dapatan Perjumpaan Dengan Banduan Akhir 77

3.5 Dapatan Perjumpaan Dengan Keluarga Mangsa Dapatan Pandangan Pakar Perundangan 85

3.6 Dapatan Soal Selidik Atas Talian (*Online Public Survey*) 92

4. RUMUSAN DAN PERBINCANGAN

4.1 Cadangan Pemansuhan Hukuman Mati 101

4.2 Hukuman Gantian Untuk Menggantikan Hukuman Mati Mandatori 102

4.3 Konsep Restorative Justice Dan Pemulihan Banduan 105

4.4 Pandangan Dari Perspektif Islam 105

4.5 Implikasi Kewangan Kepada Kerajaan 107

4.6 Cadangan Penambahbaikan Sistem Keadilan Di Malaysia 107

4.7 Rumusan Terhadap Perbincangan Dapatan 108

5. SYOR DAN KESIMPULAN

5.1 Syor 113

5.2 Cadangan Hala Tuju Sistem Keadilan Jenayah Di Malaysia 123

5.3 Kesimpulan 127

Lampiran

SENARAI JADUAL

Jadual 1.1: Perincian Sesi *Focus Group Discussion* 13

Jadual 1.2: Jadual 2: Perincian Sesi *Town Hall* 14

Jadual 2.1: Jumlah negara yang telah memansuhkan hukuman mati dan yang masih mengamalkan hukuman mati 19

Jadual 2.2: Maklumat berkenaan dengan status hukuman mati di negara di Asia Tenggara 2018 23

Jadual 2.3: Statistik pelaksanaan hukuman mati (statistik sehingga 14 Oktober 2019) 29

Jadual2.4**:** Statistik banduan hukuman mati mengikut warganegara dan bangsa (sehingga 31 Januari 2020) 29

Jadual 2.5: Kesalahan-kesalahan yang membawa kepada hukuman mati mandatori 34

Jadual 5.1: Syor hukuman gantian terhadap 11 kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori 115

Jadual 5.2: Hukuman gantian bagi kesalahan seksyen 39B di bawah Akta Dadah Berbahaya 1952 119

SENARAI RAJAH

Rajah 1: Kronologi Pemansuhan Hukuman Mati Mandatori 2

SENARAI AKRONIM

AADK : Agensi Anti dadah Kebangsaan

ABIM : Angkatan Belia Malaysia

CSO : *Civil Society Organisation*

FGD : *Focus Group Discussion*

GPU : Gerakan Pembela Ummah

HAKAM : *National Human Rights Society*

I-CeLLS : *International Centre For Law and Legal Studies*

ICCPR : *International Covenent for Civil and Political Rights*

IPT : Institut Pengajian Tinggi

IAIS : *International Institute of Advanced Islamic Studies*

JPNIN : Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional

KDN : Kementerian Dalam Negeri

KHETS : Kajian Hukuman Empat Tahun Sekali

KLIA : *Kuala Lumpur International Airport*

MACSA : *Malaysia Alliance of Civil Society Organization in Universal Periodic Review (UPR) Process*

MBM : Majlis Belia Malaysia

MCS : *Malaysia's Christian's Society*

NGO : *Non-Governmental Organisation*

PBB : Persatuan Bangsa-Bangsa Bersatu

PBM : Persatuan Buddhist Malaysia

PDRM : Polis Diraja Malaysia

PGM : Persatuan Gudwara Malaysia

PHS : Persatuan Hindu Sangam

PPM : Persatuan Pengasih Malaysia

PSM : Persatuan Sikh Malaysia

SUHAKAM : Suruhanjaya Hak Asasi Malaysia

GLOSARI

Terma	Deskripsi
Court Assigned Counsel	Peguam yang dilantik oleh mahkamah untuk mewakili tertuduh dalam kes jenayah yang membawa hukuman mati.
Restorative Justice	Pemulihan keadilan yang berorientasikan masyarakat di mana semua pihak adalah terlibat dalam proses mendapatkan keadilan tersebut. Proses penyembuhan dan pemulihan adalah ditekankan dalam konsep ini untuk meningkatkan kualiti kehidupan masyarakat.
Recidivist	Penjenayah yang pernah disabit dan mengulangi sebarang perbuatan jenayah.
Victim's Impact Statement	Pernyataan yang dibuat oleh mangsa atau keluarga mangsa terhadap kesan yang dialami daripada sesuatu perbuatan jenayah sebelum mahkamah menjatuhkan hukuman sebagaimana diperuntukkan di bawah seksyen 183A Kanun Tatacara Jenayah.
Abolitionist de facto / De facto Abolition	Negara yang masih mengekalkan hukuman mati sebagai salah satu hukuman bagi kes jenayah tetapi tidak melaksanakannya semenjak 10 tahun dan kebelakang.
Imprisonment for life	Seksyen 3 Akta Keadilan Jenayah 1953 [Akta 345] memperuntukkan bahawa hukuman pemenjaraan seumur hidup (imprisonment for life) adalah selama 30 tahun.
Imprisonment for natural life	Hukuman pemenjaraan sehingga ke akhir hayat.

Terma	**Deskripsi**
Munaqasyah	Perbincangan
Corporal punishment	Hukuman yang dibuat dengan tujuan untuk memberi kesakitan fizikal kepada pesalah seperti sebatan.
Qisas	Secara harfiah qisas bermaksud balas balik. Maksudnya; perbuatan jenayah dilakukan seseorang, setelah dibuktikan boleh di'qisas'kan atau dibalas balik ke atas pelaku itu. Berkaitan dengan qisas ini ialah diyyah atau sejumlah bayaran pampasan bagi kesalahan membunuh atau kesalahan seumpama denda atas kesalahan melibatkan darah seperti membunuh atau mengakibatkan kecederaan.
Retrospective	Pelaksanaan undang-undang secara ke belakang
Heinous Crimes / Rarest of the rare / Most serious	Menggambarkan jenayah yang sangat serius
Abolitionist for all crimes	Negara-negara yang tidak lagi menjatuhkan lagi hukuman mati bagi semua kesalahan
Abolitionist for ordinary crimes	Negara-negara yang memperuntukkan hukuman mati hanya kepada beberapa jenayah terkecuali seperti jenayah di bawah undang-undang ketenteraan atau jenayah yang dilakukan dalam beberapa keadaan terkecuali.
Abolitionist in practice	Negara-negara yang masih mengekalkan hukuman mati bagi beberapa kesalahan jenayah seperti kesalahan membunuh, tetapi tidak melaksanakan hukuman tersebut dalam tempoh 10 tahun.

Terma	**Deskripsi**
Retentionist countries	Negara-negara yang masih mengekalkan hukuman mati

BAB 1: PENGENALAN

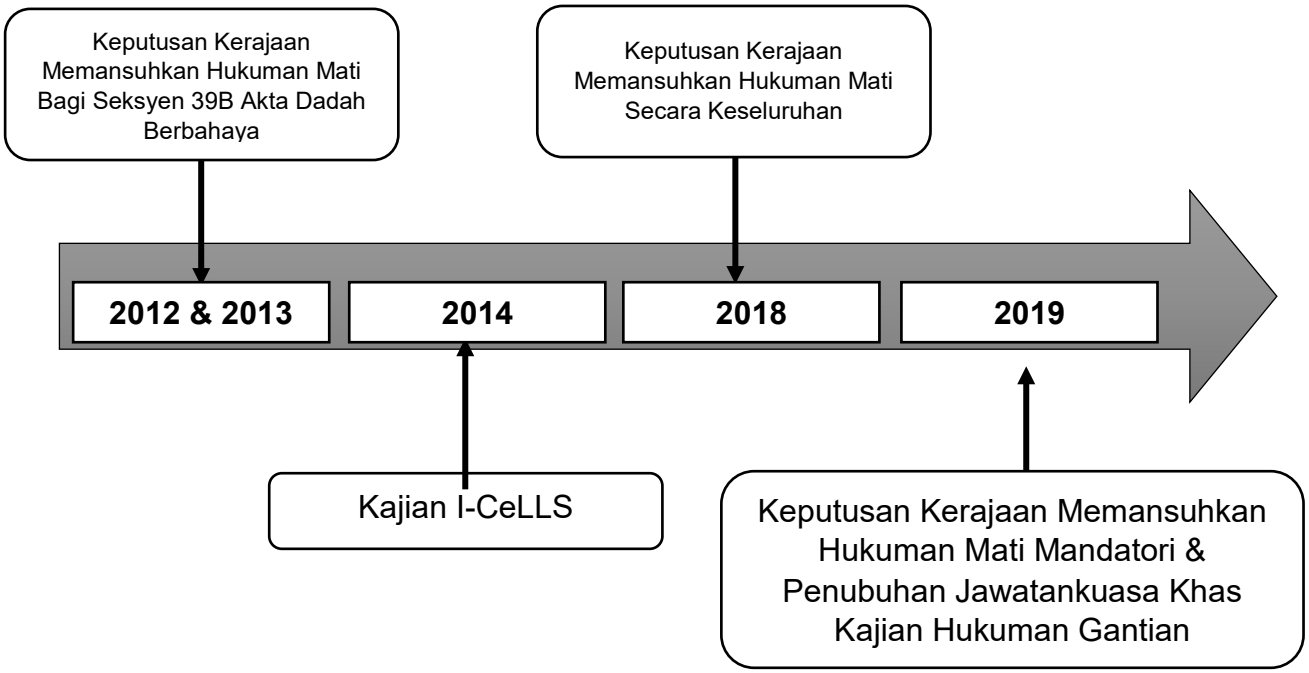
Kajian hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori perlu dilaksanakan secara mendalam dan menyeluruh dengan mengambil kira faktor-faktor seperti implikasi perundangan dan impak sosial. Satu Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori telah ditubuhkan untuk membantu Kerajaan membuat keputusan yang tepat dan terbaik dalam memastikan keadilan semua pihak terpelihara konsisten dengan prinsip kedaulatan undang-undang *(rule of law)* dan keluhuran Perlembagaan Persekutuan. Kajian yang dilaksanakan oleh Jawatankuasa Khas tersebut turut meneliti hukuman-hukuman alternatif yang lebih sesuai bagi menggantikan hukuman mati berasaskan konsep dan amalan *restorative justice* seperti yang diamalkan oleh beberapa buah negara barat seperti Amerika Syarikat, Jerman dan Switzerland serta negara-negara di Asia Tenggara termasuk Singapura, Thailand, Laos, Kemboja, Filipina, Myanmar dan Indonesia.

1.1 Latar Belakang

Penubuhan Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori telah diputuskan di Mesyuarat Jemaah Menteri pada 29 Ogos 2019, selaras dengan hasrat Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Keputusan ini dibuat rentetan daripada keputusan-keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri yang terdahulu yang mendapati terdapat keperluan supaya kajian yang lebih

mendalam dibuat terhadap keputusan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Ini termasuklah kajian berkaitan polisi penghukuman (*sentencing policy*) bagi menggantikan hukuman mandatori dengan hukuman yang lebih wajar, tertakluk kepada budi bicara Mahkamah.

Inisiatif untuk memansuhkan hukuman mati mandatori bukanlah sesuatu yang baharu, ia telah pun bermula sejak beberapa tahun yang lalu seperti Garis Masa di **Rajah 1**. Berikut ialah kronologi ringkas berkaitan dengan perkara ini:

Rajah 1: Kronologi Pemansuhan Hukuman Mati Mandatori

1.2 Jawatankuasa Khas

Jawatankuasa Khas ini terdiri daripada pakar-pakar dalam bidang perundangan seperti bekas Ketua Hakim Negara, bekas Hakim Besar Malaya, bekas Hakim Mahkamah

Rayuan, bekas Peguam Cara Negara, bekas pegawai kanan Jabatan Penjara, pensyarah undang-undang daripada Institusi Pengajian Tinggi (IPT), pakar kajian jenayah (*criminologist*) dan pengamal undang-undang. Senarai ahli Jawatankuasa Khas Kajian Hukuman Gantian Terhadap Hukuman Mati Mandatori seperti di **Lampiran A**.

1.2.1 Tempoh Kajian

Tempoh pelaksanaan kajian hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori adalah selama 3 bulan iaitu mulai 20 September 2019 sehingga 20 Disember 2019. Tempoh kajian ini telah dilanjutkan sehingga 31 Januari 2020 atas keperluan untuk meneruskan sesi konsultasi dan *town hall* bagi mendapatkan lebih banyak input daripada pihak-pihak berkepentingan.

1.2.2 Terma Rujukan (Skop dan Parameter Kajian)

Terma Rujukan bagi Jawatankuasa Khas ialah:

(i) Menyemak dan mengkaji secara keseluruhan polisi penghukuman (*sentencing policy*) berdasarkan cadangan Jemaah Menteri untuk menggantikan hukuman mati mandatori dengan hukuman yang lebih wajar, tertakluk kepada budi bicara Mahkamah:

(a) Mengkaji polisi penghukuman alternatif (*alternative sentencing policy*) sedia ada dan baharu sebagai hukuman gantian terhadap hukuman mati;

(b) Memastikan hukuman gantian terhadap hukuman mati adalah setimpal dengan kesalahan jenayah yang dilakukan;

(c) Mengkaji dan meneliti kesesuaian cadangan Jemaah Menteri terhadap kuasa budi bicara Mahkamah dalam penetapan hukuman pemenjaraan tidak kurang daripada 10 tahun dan tidak melebihi 30 tahun;

(d) Memastikan *incongruity* dalam hukuman bagi semua jenis kesalahan di bawah undang-undang jenayah khususnya kesalahan serius tidak berlaku; dan

(e) Mengkaji kesesuaian pelaksanaan hukuman berasaskan kaedah *restorative justice*.

(ii) Menyemak dan mengkaji implikasi moratorium pelaksanaan pemansuhan hukuman mati mandatori terhadap:

(a) 1,305 (setakat 31 Januari 2020) orang banduan yang telah dijatuhi hukuman mati

dan sedang/telah mengemukakan rayuan pengampunan kepada Lembaga Pengampunan Negeri; dan

(b) pelaksanaan hukuman mati melibatkan 24 orang banduan daripada 1,305 orang banduan yang mana rayuan pengampunan telah ditolak oleh Lembaga Pengampunan Negeri termasuk kuasa pengampunan Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong/Raja/Yang di-Pertua Negeri menurut Perkara 42 Perlembagaan Persekutuan.

(iii) Mengadakan sesi konsultasi dengan pihak-pihak berkepentingan untuk mendapatkan pandangan daripada peringkat akar umbi mengenai hukuman gantian terhadap hukuman mati;

(iv) Menilai (*review*) hasil dapatan sesi konsultasi berkaitan isu-isu pelaksanaan hukuman gantian terhadap hukuman mati;

(v) Menganalisa, menyediakan syor dan laporan bagi penambahbaikan hukuman gantian terhadap hukuman mati terutama berkaitan *sentencing policy* melalui laporan awalan, laporan interim dan laporan akhir untuk pertimbangan awal YAB Perdana Menteri dan YB

Menteri. Laporan-laporan ini akan mengandungi cadangan pembaharuan, rasional dan penjelasan kepada cadangan hukuman gantian terhadap hukuman mati; dan

(vi) Tempoh pelaksanaan kajian hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori adalah selama 3 bulan (September hingga Disember 2019).

Dalam melaksanakan kajian, Jawatankuasa Khas telah turut menimbangkan perkara-perkara berikut:

(i) Hukuman–hukuman gantian yang wajar diberikan bagi kategori kesalahan yang memperuntukkan hukuman mati mandatori

Terdapat 11 kesalahan iaitu 9 kesalahan di bawah Kanun Keseksaan (Akta 574) dan 2 kesalahan di bawah Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 (Akta 37) yang membawa kepada hukuman mati mandatori. Sekiranya hukuman mati mandatori dimansuhkan, hukuman-hukuman gantian yang setimpal dengan kesalahan-kesalahan berat tersebut mesti diperuntukkan.

Terdapat 1 kesalahan di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] yang tidak membawa hukuman mati mandatori. Walau bagaimanapun, kuasa budi bicara Mahkamah adalah tertakluk kepada pembuktian dalam 4 keadaan seperti yang diperuntukkan

dalam subseksyen 39B (2A) Akta Dadah Berbahaya 1952. Namun hukuman mati masih dilihat sebagai mandatori apabila 4 keadaan yang diperuntukkan sukar untuk dibuktikan. Oleh itu, hukuman gantian terhadap kesalahan ini akan turut dipertimbangkan dalam kajian ini.

(ii) Kesan perenggan (i) kepada kesalahan lain yang membawa hukuman mati bukan mandatori

Terdapat juga 22 kesalahan yang membawa hukuman mati yang tertakluk pada budi bicara Mahkamah. Terdapat pelbagai jenis hukuman gantian yang berbeza-beza, menurut akta dan kesalahan yang diperuntukkan bagi 22 kesalahan ini:

(a) pemenjaraan seumur hidup;
(b) pemenjaraan seumur hidup dan sebatan tidak kurang daripada 6 kali;
(c) pemenjaraan seumur hidup yang bermaksud selama 30 tahun;
(d) pemenjaraan sehingga 30 tahun;
(e) pemenjaraan tidak kurang daripada 15 tahun dan tidak lebih daripada 30 tahun dan sebatan tidak kurang daripada 10 kali ; dan
(f) hukuman-hukuman di bawah akta-akta tertentu seperti Akta Angkatan Tentera 1972 [Akta 77], Akta Industri Perkhidmatan Air 2006 [*Akta 655*] dan Akta Perdagangan Strategik

Hukuman gantian yang dicadangkan bagi perenggan (i), tidak wajar lebih ringan daripada hukuman-hukuman gantian di bawah perenggan (ii) kerana 11 kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori merupakan kesalahan-kesalahan berat yang melibatkan kepentingan awam.

(iii) Kesan perenggan (i) dan perenggan (ii) kepada kesalahan-kesalahan lain yang bersifat kurang serius berbanding dengan kesalahan-kesalahan yang membawa hukuman mati namun memperuntukkan hukuman yang amat berat juga

Selain kesalahan-kesalahan di bawah kategori-kategori di perenggan (i) dan perenggan (ii) di atas, terdapat juga kesalahan-kesalahan lain yang memperuntukkan hukuman-hukuman yang berat seperti contoh-contoh yang berikut:

(a) hukuman bagi kesalahan rogol (seksyen 376 Kanun Keseksaan) dan sumbang mahram (seksyen 376B Kanun Keseksaan) ialah pemenjaraan selama tempoh minimum 10 tahun dan maksimum 30 tahun dan sebatan;

(b) hukuman bagi kesalahan rogol melibatkan wanita yang dilarang untuk dikahwini (seksyen 376 Kanun Keseksaan) ialah pemenjaraan selama tempoh

minimum 8 tahun dan maksimum 30 tahun dan juga sebatan tidak kurang 8 kali;

(c) hukuman bagi pemilikan dadah berbahaya di bawah seksyen 39A(2) Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] ialah hukuman pemenjaraan selama tempoh minimum 10 tahun dan sebatan 10 kali;

(d) hukuman-hukuman gantian kepada hukuman mati mesti mengambil kira perkara ini agar tidak berlaku *incongruity* dalam hukuman dan menjadikan hukuman bagi 11 kesalahan yang paling berat berkemungkinan menjadi lebih ringan daripada hukuman bagi kesalahan-kesalahan lain; dan

(e) *incongruity* ini mungkin berlaku sekiranya contoh yang diberikan oleh Jemaah Menteri bagi hukuman pemenjaraan antara 10 hingga 30 tahun dijadikan hukuman gantian.

(iv) Langkah-langkah yang perlu diambil bagi 1,305 orang banduan yang sudah dihukum dengan hukuman mati termasuk juga 24 orang yang sudah melalui semua proses rayuan dan setakat ini gagal menerima pengampunan apabila moratorium dihentikan

Terdapat 1,305 orang banduan hukuman mati yang hukumannya telah diberi moratorium. Sekiranya hukuman mati mandatori dihapuskan ini akan memberi kesan kepada banduan yang dijatuhi hukuman mati mandatori. Kajian

mesti menentukan langkah-langkah yang wajar dan adil diambil bagi golongan ini yang akan terkesan dengan keputusan memansuhkan hukuman mati mandatori, khususnya untuk menentukan kewajaran pelaksanaan hukuman gantian secara ke belakang (*retrospective)*. Susulan itu, prosedur yang wajar akan dicadangkan di dalam kajian Jawatankuasa Khas ini.

1.2.3 Tadbir Urus

Jawatankuasa Pemantauan turut ditubuhkan yang dipengerusikan oleh YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang) dengan dianggotai oleh wakil-wakil agensi-agensi Kerajaan seperti Kementerian Dalam Negeri, Jabatan Peguam Negara dan Polis DiRaja Malaysia. Jawatankuasa Pemantauan ini bertindak memantau keseluruhan pelaksanaan kajian agar selaras dengan Terma Rujukan yang telah ditetapkan. Jawatankuasa Pemantauan telah bermesyuarat sebanyak 2 kali sepanjang kajian dijalankan, iaitu pada 27 November 2019 dan 11 Februari 2020.

Jawatankuasa Khas telah mengemukakan 2 laporan iaitu laporan interim pada pertengahan tempoh kajian bagi tujuan melaporkan kemajuan kajian yang dilaksanakan. Laporan akhir ini juga telah dikemukakan kepada YB Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Undang-Undang) setelah selesai kajian.

1.3 Metodologi Kajian

Beberapa kaedah kajian telah digunakan untuk mengumpul data dan maklumat serta pandangan daripada semua lapisan masyarakat. Kaedah-kaedah ini digunakan bagi memastikan maklumat dan data yang diperoleh adalah holistik dan inklusif. Kaedah-kaedah yang digunakan adalah seperti yang berikut:

1.3.1 *Desk review* terhadap sumber primer dan sekunder dari kajian yang telah dijalankan berkenaan dengan pemansuhan hukuman mati di dalam dan di luar negara

Tujuan *desk review* adalah bagi memastikan asas kajian adalah jitu dengan mengkaji semua dasar dan perundangan yang berkaitan dengan kesalahan hukuman mati dan hukuman berat yang lain. Selain itu, *desk review* juga meliputi laporan-laporan berkenaan kajian terdahulu tentang hukuman mati dan pemansuhannya di negara-negara lain dan juga kemungkinan pemansuhannya bagi negara-negara yang belum memansuhkannya. Senarai sumber *desk review* adalah seperti di **Lampiran B.**

1.3.2 Pandangan daripada pakar dalam sistem pengadilan jenayah khususnya berkaitan dengan hukuman mati

Tujuan pendekatan ini adalah bagi melibatkan seramai mungkin pakar rujuk yang berpengalaman, berkepentingan dan berminat dalam isu pemansuhan hukuman mati mandatori ini supaya dapatan yang dicapai oleh kajian ini adalah berdasarkan pandangan semua pihak dari pelbagai perspektif.

Proses mendapatkan pandangan pakar dimulakan dengan pengumpulan nama-nama pakar dalam bidang perundangan dan pengadilan. Soalan-soalan telah dirangka berkaitan dengan isu-isu di atas dan dihantar kepada 32 orang pakar perundangan di luar dan di dalam negara yang terlibat atau pernah terlibat dalam pengendalian kes-kes melibatkan hukuman mati. Jawapan-jawapan yang diperoleh daripada 20 orang pakar perundangan yang telah memberikan pandangan mereka telah dianalisa dan akan dibincangkan dengan lebih mendalam dalam Bab 3. Senarai soalan-soalan dan pandangan pakar-pakar perundangan adalah seperti di **Lampiran C**.

1.3.3 Sesi *focus group discussion* (FGD)

Sesi *focus group discussion* (FGD) telah diadakan dengan pelbagai pihak berkepentingan untuk mendapatkan perspektif mereka berkenaan dengan cadangan pemansuhan hukuman mati dan hukuman alternatif terhadap hukuman mati mandatori. Sebanyak

7 sesi FGD telah dilaksanakan sepanjang tempoh **9 Disember 2019 hingga 14 Januari 2020**, melibatkan pihak berkepentingan dan masyarakat umum. Perincian sesi FGD yang telah diadakan adalah seperti dalam **Jadual 1.1** yang berikut:

BIL.	TARIKH / WAKTU	KUMPULAN SASARAN / TEMPAT
1,	9 Disember 2019, 2.30 petang	Kementerian/Jabatan, Agensi Penguatkuasaan, BHEUU JPM, Putrajaya
2.	12 Disember 2019, 10.30 pagi	Badan Agamawan (Islam), Bilik Mesyuarat Perdana Aras 10 BHEUU JPM, Putrajaya
3.	12 Disember 2019, 2.30 petang	Badan Agamawan (Bukan Islam), Bilik Mesyuarat Perdana Aras 10 BHEUU JPM, Putrajaya
4.	13 Disember 2019, 9.00 pagi	Badan Bukan Kerajaan (CSO/NGO), Dewan Saksama, Aras 2 BHEUU JPM, Putrajaya
5.	16 Disember 2019, 2.30 petang	Keluarga Banduan Akhir, Bilik Mesyuarat Perdana, Aras 10 BHEUU JPM, Putrajaya
6.	17 Disember 2019, 10.00 pagi	Banduan Akhir, Bilik Mesyuarat Utama, Ibu Pejabat Penjara Kajang
7.	14 Januari 2020, 3.00 petang	Keluarga Mangsa, Bilik Mesyuarat Perdana, Aras 10 BHEUU JPM, Putrajaya

Jadual 1.1: Perincian Sesi *Focus Group Discussion*

Dapatan sesi *FGD* ini akan dibincangkan dengan lebih terperinci dalam Bab 3.

1.3.4 Sesi *town hall* dengan pelbagai pihak di peringkat akar umbi

Sebanyak **8 sesi** *town hall* telah diadakan dengan pelbagai pihak di pelbagai peringkat masyarakat. Di antara 8 sesi *town hall* tersebut, 6 sesi telah diadakan mengikut zon di 6 buah negeri di seluruh negara. Selain itu 2 sesi *town hall* telah diadakan bersama ahli-ahli Parlimen Kerajaan dan Pembangkang. Sesi *town hall* melibatkan pihak berkepentingan dilaksanakan bagi mendapatkan maklum balas secara terus dan tepat. Perincian sesi *town hall* tersebut adalah seperti **Jadual 1.2** berikut:

BIL.	TARIKH / WAKTU	TEMPAT
1.	4 November 2019 2.30 petang	Dewan Mutiara A, Kompleks Tabung Haji, Seberang Perai Pulau Pinang
2.	11 November 2019 2.30 petang	Dewan Saksama, Aras 2 BHEUU JPM, Putrajaya
3.	14 November 2019, 10.30 pagi	Dewan Setiausaha Kerajaan Negeri Johor, Kota Iskandar Johor Bahru, Johor
4.	20 November 2019, 10.30 pagi	Bilik Melaka, Kompleks Pentadbiran Kerajaan Sabah Kota Kinabalu, Sabah
5.	21 November 2019 10.30 pagi	Hotel Grand Continental Kuching, Sarawak

BIL.	TARIKH / WAKTU	TEMPAT
6.	28 November 2019, 10.30 pagi	Dewan Teratai, Pejabat Setiausaha Kerajaan Negeri Kelantan Kota Bharu, Kelantan
7.	7 November 2019 1.00 petang	Bilik Jawatankuasa 1, Aras 2 Bangunan Parlimen Malaysia Kuala Lumpur
8.	21 Januari 2020 2.30 petang	Dewan Saksama, Aras 2 BHEUU JPM, Putrajaya

Jadual 1.2: Perincian Sesi *Town Hall*

1.3.5 Perjumpaan dengan keluarga banduan akhir

Perjumpaan ini bertujuan untuk mendengar pengalaman sebenar keluarga banduan akhir serta pandangan mereka mengenai pemansuhan hukuman mati. Sesi perjumpaan dengan keluarga banduan akhir telah diadakan pada 16 Disember 2019 dan seramai **45 orang** ahli keluarga mewakili seramai 42 orang banduan akhir telah hadir ke sesi perjumpaan tersebut. Dapatan pandangan yang telah dikemukakan oleh keluarga banduan akhir akan dibincangkan dalam Bab 3 dengan lebih terperinci.

1.3.6 Perjumpaan dengan keluarga mangsa

Perjumpaan dengan keluarga mangsa ini bertujuan untuk mendapatkan pandangan mengenai cadangan Kerajaan memansuhkan hukuman mati mandatori dan

hukuman gantian yang wajar menggantikan hukuman mati mandatori selain meneliti pengalaman sebenar keluarga mangsa khususnya bagi kes jenayah berat seperti pembunuhan di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Sesi perjumpaan dengan keluarga mangsa telah diadakan pada 14 Januari 2020 dan seramai **9 orang** ahli keluarga termasuk peguam-peguam dan jurucakap keluarga hadir mewakili keluarga mangsa. Jawatankuasa Khas juga turut berpeluang berkomunikasi dengan 2 keluarga mangsa dari Kedah dan Taiwan melalui panggilan telefon.

1.3.7 Perjumpaan dengan banduan akhir

Jawatankuasa Khas turut mengadakan perjumpaan dengan **10 orang** banduan akhir termasuk 2 orang banduan akhir wanita pada 17 Disember 2019 di Penjara Kajang, Selangor. Banduan-banduan ini merupakan banduan akhir yang sedang menanti pelaksanaan hukuman mati bagi pelbagai kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori seperti pengedaran dadah, rompakan bersenjata api dan pembunuhan.

Sesi perjumpaan tersebut bertujuan untuk mendapatkan pandangan banduan akhir terhadap cadangan Kerajaan memansuhkan hukuman mati mandatori dan cadangan hukuman gantian yang sesuai untuk menggantikan hukuman mati mandatori.

Dapatan pandangan banduan-banduan ini akan dibincangkan dalam Bab 3 dengan lebih terperinci.

1.3.8 Soal selidik atas talian (*online public survey)*

Soal selidik atas talian (*online public survey*) telah diadakan untuk mendapatkan pandangan awam mengenai pemansuhan hukuman mati mandatori dan cadangan hukuman alternatif. Borang soal selidik atas talian telah dibangunkan dan pautan borang diedarkan kepada semua pihak berkepentingan termasuk masyarakat umum pada 24 Disember 2019. Pengumpulan pandangan awam melalui soal selidik atas talian ini dilaksanakan sehingga 15 Januari 2020 dan sebanyak **6,284** borang soal selidik atas talian yang lengkap telah diterima sehingga tempoh tersebut. Soalan-soalan soal selidik atas talian adalah seperti di **Lampiran D.**

BAB 2: KONTEKS PELAKSANAAN HUKUMAN MATI

2.1 Perspektif Hukuman Mati Mandatori Di Negara-Negara Lain

Pada ketika ini, sebanyak 142 buah negara telah memansuhkan hukuman mati sama ada dari aspek perundangan atau amalan. Daripada jumlah tersebut, 106 buah negara telah memansuhkan hukuman mati sepenuhnya untuk semua jenis kesalahan.

Secara umumnya, bilangan negara yang memansuhkan hukuman mati untuk semua jenis kesalahan telah menunjukkan peningkatan dari tahun ke tahun. Trend ini menunjukkan indikasi jelas bahawa semakin banyak negara di dunia yang ingin memansuhkan hukuman mati.

Pada masa kini, lebih daripada 70% negara di dunia telah memansuhkan hukuman mati sama ada dari aspek perundangan atau amalan dalam sistem perundangan, tradisi, budaya dan latar belakang agama. Perincian jumlah negara yang telah memansuhkan hukuman mati dan yang masih mengamalkan hukuman mati adalah seperti **Jadual 2.1** berikut:

KATEGORI	BILANGAN
Abolitionist for all crimes	106
Abolitionist for ordinary crimes	7
Abolitionist in practice	29
Retentionist countries	56
Total abolitionist in law or practice	142

Jadual 2.1: Jumlah Negara Yang Telah Memansuhkan Hukuman Mati Dan Yang Masih Mengamalkan Hukuman Mati

2.1.1 Pandangan berkenaan dengan hukuman mati dari sudut hak asasi manusia

Menyelusuri sejarah dan keadaan semasa, hukuman mati mandatori di Malaysia masih dianggap penting oleh masyarakat yang berpandangan pelaksanaan hukuman mati sebagai pencegahan dan cara untuk mencapai keadilan dan balasan.

Malaysia tetap menjadi salah satu daripada 56 buah negara yang mengekalkan hukuman mati, termasuklah untuk kesalahan yang mungkin tidak mencapai piawaian kesalahan paling serius seperti mana takrifan antarabangsa.

Walaupun hukuman mati tidak dilarang di bawah undang-undang antarabangsa, iaitu Kovenan Antarabangsa Hak Sivil dan Politik (*International Covenent for Civil and Political Rights - ICCPR*), hukuman mati hanya boleh dilaksanakan di dalam

keadaan yang tertentu sahaja. Sekatan untuk melaksanakan hukuman mati hanya untuk jenayah paling serius ada dinyatakan di dalam Perkara 6(2) ICCPR: "*Di negara yang belum memansuhkan hukuman mati, hukuman mati hanya boleh dijatuhkan bagi jenayah yang serius selaras dengan undang-undang berkenaan pada masa kesalahan tersebut dilakukan dan tidak bertentangan dengan peruntukan di dalam kovenan ini dan dengan Konvensyen Mengenai Pencegahan dan Hukuman Bagi Kesalahan Genosid. Hukuman ini hanya boleh dilaksanakan berdasarkan keputusan terakhir yang dijatuhkan oleh Mahkamah yang cekap dan adil.*"

Pada ketika ini, Malaysia bukanlah negara ahli ICCPR. Perhimpunan Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) turut meratifikasi satu Panduan Jaminan Perlindungan Hak Bagi Mereka yang akan Menghadapi Hukuman Mati. Panduan ini disahkan oleh Majlis Resolusi Ekonomi dan Sosial 1984/50 pada 25 Mei 1984 yang menyatakan bahawa:

"*Di dalam negara-negara yang masih belum memansuhkan hukuman mati, hukuman ini hanya boleh dijatuhkan untuk* ***jenayah yang paling serius****, iaitu boleh difahami bahawa* ***skopnya harus tidak melampaui batas jenayah-jenayah antarabangsa yang membawa maut atau kesan-kesan lain yang amat serius***."

Jawatankuasa Hak-Hak Asasi Manusia, suatu badan yang bertanggungjawab untuk memberikan tafsiran terhadap ICCPR telah menekankan bahawa kesalahan melibatkan dadah tidak menepati piawaian jenayah yang paling serius dan hanya jenayah yang menyebabkan kematian dengan niat dianggap sebagai "paling serius".

2.1.2 Perbandingan pelaksanaan dan pemansuhan hukuman mati di negara-negara lain

Perbandingan pelaksanaan hukuman mati di beberapa buah negara telah dilaksanakan. Antara negara yang telah dikenalpasti adalah Amerika Syarikat, Australia, Kanada, Hong Kong, United Kingdom, New Zealand dan negara-negara di Asia Tenggara.

Pelaksanaan hukuman mati telah dimansuhkan bagi kesemua kesalahan di semua negara tersebut di atas kecuali Amerika Syarikat di mana terdapat beberapa buah negeri yang masih melaksanakan hukuman mati. Sebagai contoh, apabila New York memansuhkan pelaksanaan hukuman mati, mereka menggunakan Garis Panduan Hukuman untuk menghukum pesalah-pesalah setimpal dengan jenis kesalahan-kesalahan yang dilakukan.

Secara umumnya, hukuman mati digantikan dengan hukuman pemenjaraan sepanjang hayat bagi

kesalahan-kesalahan yang melibatkan pembunuhan, pengkhianatan kepada negara yang menyebabkan kematian serta pengambilan tebusan yang melibatkan kematian. Manakala bagi kesalahan-kesalahan yang tidak melibatkan kematian, jenis hukuman adalah bergantung pada keseriusan (*severity*) kesalahan-kesalahan tersebut. Analisa perbandingan pelaksanaan dan pemansuhan hukuman mati di negara-negara lain seperti di **Lampiran E**.

Analisa perbandingan di antara negara-negara Asia Tenggara terhadap hukuman mati dan jenis hukuman juga telah dilaksanakan. Negara-negara yang telah dikaji ialah Singapura, Laos, Kemboja, Brunei, Thailand, Myanmar, Filipina, dan Indonesia. Di kalangan negara-negara Asia Tenggara, hanya Kemboja dan Filipina masing-masing pada tahun 1989 dan 2007 yang telah memansuhkan hukuman mati untuk semua jenis kesalahan.

Myanmar dianggap negara *de facto abolitionist* kerana masih mengekalkan hukuman mati dalam undang-undang sedia ada namun tidak lagi melaksanakan hukuman mati ke atas banduan yang dijatuhi hukuman tersebut. Sejak tahun 2014, Myanmar telah melaksanakan hukuman pemenjaraan seumur hidup sebagai hukuman gantian terhadap hukuman mati. Selain Myanmar, Laos dan Brunei juga dianggap negara

de facto abolitionist kerana pelaksanaan hukuman mati terakhir di Brunei adalah pada tahun 1957 dan di Laos pada tahun 1989. Namun, hakim masih terus menjatuhkan hukuman mati ke atas banduan di Brunei dan Myanmar. **Jadual 2.2** menunjukkan status dan cara pelaksanaan hukuman mati di negara-negara Asia Tenggara. Analisa perbandingan hukuman mati di negara-negara Asia Tenggara ini adalah seperti di **Lampiran F**.

Negara	***Status***	**Kaedah Pelaksanaan**
Brunei	*De facto abolitionist*	Gantung sehingga mati
Laos	*De facto abolitionist*	Skuad tembak
Myanmar	*De facto abolitionist*	Gantung sehingga mati
Singapura	*Retentionist*	Gantung sehingga mati
Indonesia	*Retentionist*	Skuad tembak
Vietnam	*Retentionist*	Suntikan maut
Malaysia	*Retentionist*	Gantung sehingga mati
Thailand	*Retentionist*	Suntikan maut

Jadual 2.2 : Maklumat Berkenaan Dengan Status Hukuman Mati Di Negara Di Asia Tenggara 2018[1].

2.2 Pelaksanaan Hukuman Mati Mandatori Di Malaysia

2.2.1 Kerangka perundangan semasa berkaitan dengan pelaksanaan hukuman mati

[1] Source: https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/international/abolitionist-and-retentionist-countries

Di Malaysia, terdapat 33 jenis kesalahan di dalam 8 Akta yang boleh dijatuhkan hukuman mati. 12 daripada 33 jenis kesalahan tersebut merupakan kesalahan yang boleh dijatuhkan hukuman mati mandatori seperti di **Lampiran G**.

Pelaksanaan hukuman mati di Malaysia dilaksanakan melalui kaedah gantung. Seksyen 277 Kanun Tatacara Jenayah [*Akta 593*] menjelaskan bahawa "*apabila mana-mana individu dijatuhkan hukuman mati, hukuman harus mengarahkan dia digantung di leher sehingga mati, tetapi tidak menyatakan tempat dan masa hukuman patut dilaksanakan*".

2.2.2 Kategori-kategori individu yang dilarang dijatuhi hukuman mati

Di dalam undang-undang Malaysia, hukuman mati tidak boleh dilaksanakan terhadap kumpulan individu yang berikut:

(i) Wanita hamil

Seksyen 275 Kanun Tatacara Jenayah [*Akta 593*] menjelaskan bahawa:

"*Apabila seseorang wanita disabitkan dengan kesalahan yang boleh dihukum mati dan didapati sedang mengandung, atau jika Mahkamah yang*

mensabitkan kesalahan ke atas wanita itu berpendapat perlu, Mahkamah hendaklah mengarahkan seorang atau lebih ahli perubatan supaya bersumpah untuk memeriksa wanita itu di tempat sulit dan memastikan sama ada dia mengandung atau tidak, dan jika laporan menunjukkan wanita itu mengandung hukuman yang dijatuhkan ke atasnya ialah pemenjaraan seumur hidup sebagai ganti hukuman mati".

(ii) Kanak-kanak

Menurut sekyen 97 Akta Kanak-kanak 2001 [*Akta 611*],

"(1) Hukuman mati tidak boleh diumumkan atau direkodkan terhadap seseorang yang didapati bersalah atas sesuatu kesalahan jika pada hemat Mahkamah dia ialah seorang kanak-kanak pada masa kesalahan itu dilakukan.

(2) Sebagai ganti hukuman mati, Mahkamah hendaklah memerintahkan supaya seseorang yang didapati bersalah atas sesuatu kesalahan ditahan di penjara selama yang diperkenankan oleh:

(a) Yang di-Pertuan Agong jika kesalahan itu dilakukan di Wilayah Persekutuan Kuala

Lumpur atau Wilayah Persekutuan Labuan; atau

(b) *Raja atau Yang di-Pertua Negeri, jika kesalahan itu dilakukan di Negeri itu*."

Seksyen 97(2) Akta 611 turut memperuntukkan bahawa sebagai ganti hukuman mati, Mahkamah hendaklah memerintahkan supaya seseorang yang disabitkan atas sesuatu kesalahan ditahan di penjara selama yang diperkenankan oleh Yang di-Pertuan Agong jika kesalahan itu dilakukan di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur atau Wilayah Persekutuan Labuan atau Raja atau Yang di-Pertua Negeri, jika kesalahan itu dilakukan di Negeri itu.

(iii)Tahanan Tidak Sempurna Akal

Seksyen 340 hingga seksyen 351 Kanun Tatacara Jenayah [*Akta 593*] memperuntukkan tatacara yang jelas kepada Jabatan/Agensi yang berkaitan untuk mengendalikan tahanan tidak sempurna akal, iaitu tertuduh yang disabitkan kesalahan tetapi mengalami masalah mental dari peringkat setelah sabitan, penempatan di hospital psikiatri hingga pembebasan dengan jaminan keluarga. Seksyen-seksyen tersebut turut memperuntukkan peranan Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong atau Raja atau Yang di-Pertua Negeri untuk mempertimbangkan pembebasan sementara atau

penempatan di hospital psikiatri sepanjang tempoh perbicaraan.

2.2.3 Hak mendapat pengampunan melalui Lembaga Pengampunan Negeri

Di bawah Perkara 42(1) Perlembagaan Persekutuan, Yang di-Pertuan Agong berkuasa memberi ampun, tunda hukum dan lega hukum berkenaan dengan segala kesalahan yang telah dibicarakan oleh Mahkamah Tentera dan segala kesalahan yang dilakukan di dalam Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Labuan dan Putrajaya; dan Raja atau Yang di-Pertua Negeri sesuatu Negeri berkuasa memberi ampun, tunda hukum dan lega hukum berkenaan dengan segala kesalahan lain yang dilakukan di dalam Negerinya.

Dalam konteks ini, pertimbangan Yang di-Pertuan Agong atau Raja atau Yang di-Pertua Negeri terhadap permohonan pengampunan diberikan berdasarkan nasihat daripada Lembaga Pengampunan yang telah meneliti dokumen-dokumen sokongan termasuk pendapat bertulis Peguam Negara. Terdapat 4 kategori permohonan pengampunan yang dibawa untuk pertimbangan Lembaga Pengampunan iaitu:

(i) petisyen pengampunan di bawah Peraturan 114, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 melibatkan

banduan hukuman mati yang boleh dibuat pada bila-bila masa;

(ii) petisyen pengampunan di bawah Peraturan 113, Peraturan-Peraturan Penjara 2000 yang boleh dikemukakan setiap 2 tahun sekali dengan syarat telah menjalani tempoh pemenjaraan sekurang-kurangnya 3 tahun dari tarikh sabitan;

(iii) Kajian Hukuman Empat Tahun Sekali (KHETS) yang memperuntukkan banduan layak dipertimbangkan pengampunan setiap 4 tahun sekali iaitu mulai tahun ke-4, ke-8, ke-12 dan tahun ke-16 dan setiap tahun selepas itu; dan

(iv) pengampunan penuh di bawah Perkara 42 Perlembagaan Persekutuan.

2.2.4 Kedudukan pelaksanaan hukuman mati mandatori di Malaysia (termasuk statistik pelaksanaan hukuman mati)

Pelaksanaan hukuman mati mandatori di Malaysia bagi tempoh 2010 hingga 2019 adalah seperti di **Jadual 2.3** berikut:

Tahun	Laksana Hukuman			Jumlah
	39B Akta Dadah Berbahaya	Seksyen 302 Kanun Keseksaan	Seksyen 3 Akta Senjata Api	
2010	0	1	0	1
2011	0	0	0	0
2012	0	0	0	0
2013	1	1	1	3
2014	0	6	0	6
2015	0	1	0	1
2016	0	8	1	9
2017	0	11	1	12
2018	0	1	0	1
2019	0	0	0	0
JUMLAH	**1**	**29**	**3**	**33**

Jadual 2.3 : Statistik Pelaksanaan Hukuman Mati (sehingga 14 Oktober 2019)

Secara keseluruhannya bilangan banduan mengikut sama ada wargenegara atau bukan warganegara untuk 11 kesalahan adalah seperti dalam **Jadual 2.4** di bawah:

WARGANEGARA / BANGSA	KESALAHAN							
	SEK. 302 KK	SEK 39B ADB	SEK. 121 KK	SEK 3 & 7 ASA	SEK. 3 A. CULIK	SEK 396 KK	SEK. 57(1)(a) ISA	JUMLAH
Warganegara Malaysia	271	462	0	15	4	2	0	**754**
Bukan Warganegara	83	456	8	1	2	0	1	**551**
Jumlah	354	918	8	16	6	2	1	**1,305**

Jadual 2.4: Statistik Banduan Hukuman Mati mengikut Warganegara dan Bangsa (sehingga 31 Januari 2020)

Perincian keseluruhan bilangan banduan hukuman mati berdasarkan kewarganegaraan adalah seperti dalam **Lampiran H** manakala statistik banduan hukuman mati berdasarkan rayuan kepada Lembaga Pengampunan Negeri adalah seperti di **Lampiran I.**

2.2.5 Keputusan-keputusan Kerajaan berkaitan hukuman mati

(i) Keputusan Kerajaan pada tahun 2012 dan 2013 mengenai pemansuhan hukuman mati untuk sekyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*]

Mesyuarat Jemaah Menteri pada **2 November 2012** telah bersetuju agar kajian pemansuhan hukuman mati mandatori terhadap pesalah dadah di bawah sekyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] dilaksanakan.

Selanjutnya, Mesyuarat Jemaah Menteri pada **18 Disember 2013** telah bersetuju untuk mengekalkan keputusan Jemaah Menteri pada 2 November 2012. Selain itu, moratorium pelaksanaan hukuman mati untuk semua pesalah dadah di bawah sekyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] telah dimulakan. Selaras dengan keputusan ini, Jabatan Peguam

Negara perlu membentangkan hasil kajian mengenai pemansuhan hukuman mati mandatori dengan mengambil kira sesi libat urus dengan semua pihak berkepentingan yang perlu diadakan. Pindaan kepada peruntukan sekyen 39B Akta 234 melalui Akta A1558 berkuatkuasa mulai 29 Disember 2017.

(ii) Laporan kajian mengenai *The Death Penalty in Malaysia and The Way Forward: A Review of The Death Penalty Laws and Practices in Malaysia* oleh Profesor Roger Hood, *International Centre for Laws & Legal Studies (I-CeLLS)*

Suatu kajian mengenai isu hukuman mati di Malaysia telah dilaksanakan oleh ***International Centre for Laws & Legal Studies (I-CeLLS),*** sebuah organisasi di bawah Jabatan Peguam Negara pada tahun 2014 yang melantik Profesor Roger Hood, pakar perundangan terkemuka daripada Universiti Oxford untuk menjalankan kajian tersebut. Kajian tersebut bersifat menyeluruh *(holistic)* dan progresif serta mengandungi cadangan-cadangan yang bernas serta konsisten dengan prinsip-prinsip dan undang-undang hak asasi manusia antarabangsa. Kajian tersebut telah

meneliti dan memberi fokus kepada perkara-perkara yang berikut:

(a) Undang-undang dan amalan yang memperuntukkan hukuman mati di Malaysia;

(b) kerangka perundangan, latar belakang sejarah dan rasional terhadap penetapan kesalahan yang diperuntukkan hukuman mati;

(c) analisa terhadap kerangka perundangan sedia ada di Malaysia berkaitan dengan hukuman mati dan perbandingan dengan norma hak asasi manusia, konvensyen dan amalan di peringkat antarabangsa; dan

(d) isu-isu pelaksanaan hukuman mati seperti mekanisme lembaga pengampunan, pencegahan dan kuasa budi bicara Mahkamah untuk menjatuhkan hukuman mati.

Antara syor kajian adalah supaya hukuman mati di Malaysia dimansuhkan sama sekali. Antara justifikasi yang telah dipertimbangkan dalam memansuhkan hukuman mati adalah seperti yang berikut:

(a) hukuman mati bukan langkah pencegahan yang terbaik. Ini kerana keberkesanan hukuman mati sebagai suatu bentuk pencegahan tidak dapat dipastikan memandangkan terdapat banyak faktor yang boleh mempengaruhi bilangan pendakwaan atau kadar jenayah;

(b) hukuman mati tidak boleh diperbaiki atau dipulihkan. Terdapat risiko sabitan salah menyebabkan hukuman mati dilaksanakan terhadap individu yang tidak bersalah, sebagai contoh, orang yang dituduh disabitkan dengan kesalahan bunuh berdasarkan keterangan palsu yang diberikan oleh saksi utama. Walaupun sabitan terhadap tertuduh diketepikan kerana keterangan palsu tersebut, kes tersebut menunjukkan orang yang tidak bersalah boleh dikenakan hukuman mati; dan

(c) Malaysia sebagai sebuah negara yang berhasrat untuk mematuhi norma hak asasi manusia antarabangsa seharusnya menerima hasrat untuk memansuhkan hukuman mati secara keseluruhannya.

2.2.6 Fokus kajian dan kerangka perundangan berkaitan

Berdasarkan keputusan Jemaah Menteri dan Terma Rujukan yang telah ditetapkan oleh Jemaah Menteri, kajian ini akan memberi fokus kepada 9 kesalahan dalam Kanun Keseksaan [*Akta 574*] dan 2 kesalahan dalam Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [*Akta 37*] yang memperuntukkan hukuman mati mandatori.

Walau bagaimanapun, Jawatankuasa Khas berpandangan bahawa 1 kesalahan di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] akan turut dipertimbangkan dalam kajian ini.

Perincian kesalahan-kesalahan ini adalah seperti di **Jadual 2.5** berikut:

Akta	Seksyen	Kesalahan
Kanun Keseksaan [*Akta 574*]	121A	Kesalahan-kesalahan terhadap tubuh Yang di-Pertuan Agong, Raja atau Yang di-Pertua Negeri.
	130C	Melakukan perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.
	130I	Mengarahkan aktiviti-aktiviti kumpulan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.
	130N	Memberikan atau mengumpul harta untuk perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.

Akta	Seksyen	Kesalahan
	130O	Memberikan perkhidmatan bagi tujuan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.
	130QA	Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan perbuatan keganasan, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.
	130ZB	Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan aktiviti jenayah terancang, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.
	302	Seksaan bagi kesalahan bunuh yang diperuntukkan di bawah seksyen 300.
	374A	Mengambil tebusan.
Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [*Akta 37*]	3	Penalti kerana melepaskan tembakan daripada sesuatu senjata api pada melakukan sesuatu kesalahan berjadual.
	3A	Penalti bagi rakan sejenayah dalam hal melepaskan tembakan senjata api.
Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*]	39B	Mengedar dadah berbahaya.

Jadual 2.5: Kesalahan-kesalahan yang membawa kepada hukuman mati mandatori

BAB 3: DAPATAN KAJIAN

Malaysia merupakan sebuah negara yang masih mengekalkan hukuman mati mandatori. Justeru, pelaksanaan dan dapatan kajian ini diharapkan dapat memberikan gambaran sebenar berkenaan isu pemansuhan hukuman mati mandatori ini kepada masyarakat umum.

Sehubungan itu, pandangan awam berkenaan isu tersebut telah diperolehi melalui sesi libat urus bersama orang awam, pihak berkepentingan dan pakar-pakar perundangan. Beberapa kaedah telah digunakan bagi tujuan mendapatkan pandangan daripada pelbagai pihak sepertimana dinyatakan dalam Bab 2. Antara kaedah yang digunakan adalah sesi *town hall, focus group discussion* (FGD) dan soal selidik atas talian (*online public survey*).

3.1 Dapatan Sesi *Town Hall* Berdasarkan Kepada Isu-Isu Berbangkit

Sebanyak 8 sesi *town hall* dilaksanakan, di mana 6 antaranya meliputi pelbagai zon di seluruh Malaysia dan 2 dalam kalangan Ahli Parlimen Kerajaan dan Pembangkang. Berikut adalah analisa dan dapatan dari pandangan-pandangan yang diperolehi dalam 8 sesi *town hall* tersebut mengikut isu-isu yang dibangkitkan:

(i) Pandangan awam terhadap pemansuhan hukuman mati mandatori

Pada keseluruhannya pandangan yang telah dikemukakan oleh mereka yang menghadiri sesi *town hall* ini boleh dibahagikan kepada 3 kumpulan seperti berikut:

(a) Menyokong pemansuhan hukuman mati mandatori namun hukuman mati masih perlu dikekalkan bagi kesalahan-kesalahan yang kejam seperti pembunuhan terancang dan pembunuhan tebusan, keganasan kepada kanak-kanak, melibatkan kematian dengan menggunakan senjata api, pengkhianatan, penderhakaan kepada institusi diraja dan aktiviti pengganas.

(b) Tidak menyokong pemansuhan hukuman mati mandatori kerana hukuman ini masih relevan di negara ini terutamanya bagi kes-kes jenayah kejam dan tidak berperikemanusiaan.

(c) Berpandangan bahawa hukuman mati perlu dimansuhkan secara keseluruhan kerana Kerajaan tidak mempunyai kuasa mahupun melalui peruntukan undang-undang untuk mengambil nyawa seseorang. Ini juga adalah selaras dengan prinsip hak asasi manusia, konvensyen dan amalan di peringkat antarabangsa.

Terdapat juga cadangan bahawa pemansuhan hukuman mati ini dilaksanakan secara ke belakang.

Terdapat pelbagai sebab yang telah diberikan masing-masing untuk menyokong pandangan dan pendapat mereka.

Selain itu, terdapat juga pandangan bahawa hukuman yang dikenakan sebagai alternatif perlulah setimpal dengan kesalahan dan jenayah yang dilakukan. Dalam hal ini, pertimbangan untuk menjatuhkan hukuman mati perlu dibuat berdasarkan fakta kes dan jenis kesalahan yang dilakukan, sekiranya wujud elemen kekerasan dan kezaliman.

Ada yang berpendapat bahawa sekiranya hukuman mati dimansuhkan, ianya akan menyebabkan *incongruity* hukuman antara jenayah-jenayah lain dengan jenayah yang sangat kejam.

Terdapat juga pandangan bahawa hukuman mati mandatori masih relevan sebagai satu mekanisme pencegahan terhadap mereka yang hendak melakukan jenayah yang kejam dan ganas. Dengan pemansuhan hukuman mati mandatori ini, terdapat kebimbangan bahawa indeks jenayah di negara kita akan terus meningkat terutamanya jenayah seperti penculikan, rompakan dan pembunuhan.

Ada juga di antara mereka yang menyatakan bahawa hukuman mati mandatori tidak mempunyai unsur pencegahan kerana jumlah jenayah masih terus meningkat walaupun terdapat hukuman mati mandatori.

Bagi kes pengedaran dadah, sesetengah pihak berpandangan bahawa hukuman mati mandatori perlu dikekalkan kerana dadah merupakan musuh nombor satu negara. Walau bagaimanapun, ada yang berpandangan bagi pengedar utama, hukuman ini masih perlu dikekalkan. Namun bagi mereka yang menjadi keldai dadah, hukuman perlu diringankan dan dikenakan berdasarkan jumlah dadah yang dibawa. Ada pula yang menyatakan bahawa hukuman mati bagi semua kes pengedaran dadah perlu dimansuhkan sama sekali.

Terdapat pandangan bahawa Mahkamah perlu melihat latar belakang setiap banduan sebelum menjatuhkan hukuman mati terhadap mereka. Ini adalah kerana setiap individu adalah berbeza dan ada yang masih muda dan melakukan sesuatu jenayah secara paksa, didesak, didorong atau mempunyai kekangan kewangan.

Terdapat juga pandangan bahawa wujud risiko pelaksanaan hukuman mati mandatori terhadap mereka yang tidak bersalah oleh Mahkamah, yang membawa kepada kesan yang tidak dapat ditarik balik. Oleh yang demikian, adalah wajar jika hukuman mati dimansuhkan

sama sekali untuk menangani masalah kekhilafan yang mungkin timbul.

(ii) Cadangan hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori

Terdapat beberapa cadangan yang telah dikemukakan oleh para hadirin sesi *town hall* antaranya adalah seperti berikut:

a) pemenjaraan selama hayat tanpa parol;
b) pemenjaraan seumur hidup iaitu selama 30 tahun dengan parol/ tanpa parol (berdasarkan dan keseriusan fakta kes);
c) sebatan;
d) buruh paksa;
e) jika hukuman mati mandatori dimansuhkan seseorang tidak diberi peluang untuk mengemukakan permohonan kepada Lembaga Pengampunan;
f) denda;
g) membayar pampasan kepada keluarga mangsa;
h) banduan-banduan perlu bekerja untuk menampung diri mereka dipenjara supaya Kerajaan tidak dibebankan dengan kos operasi banduan; dan
i) banduan-banduan ini perlu dibuang negara dan tidak diiktiraf sebagai rakyat Malaysia.

Terdapat pandangan dan cadangan bahawa jika kesalahan tersebut melibatkan kehilangan nyawa, hukuman mati boleh dikenakan tetapi jika ia tidak

melibatkan kehilangan nyawa hukuman yang lebih ringan patut dikenakan mengikut fakta kes.

Terdapat cadangan supaya pemenjaraan seumur hayat dikenakan kepada mereka yang merupakan dalang dalam merancang kegiatan serta bersubahat dalam melaksanakan jenayah yang ganas dan kejam.

Bagi jenayah yang melibatkan penculikan tanpa kematian namun telah menyebabkan kecederaan serta trauma yang serius kepada mangsa, terdapat pandangan dan cadangan supaya hukuman pemenjaraan sepanjang hayat tanpa parol perlu dilaksanakan. Hukuman yang sama juga perlu diberikan kepada pesalah yang melakukan jenayah melepaskan tembakan menggunakan senjata api walaupun tidak menyebabkan sebarang kehilangan nyawa.

Terdapat pandangan bahawa suatu fasiliti dan kemudahan khas perlu dibangunkan untuk mengasingkan banduan-banduan hukuman mati ini. Melalui pengasingan tersebut, hak-hak banduan akan dihadkan dengan fasiliti yang paling minimum, contohnya tempat tahanan tanpa tingkap. Ini akan memberi gambaran menggerunkan kepada masyarakat awam dan membawa kesan pencegahan yang sama seperti hukuman mati mandatori.

Terdapat juga pandangan bahawa pelaksanaan hukuman gantung atau sebatan harus dijalankan di tempat awam

bagi memberikan pengajaran kepada orang awam mengenai keseriusan jenayah tersebut.

Mengikut pandangan sesetengah pihak, hukuman mati tidak dapat diterima kerana ia tidak selaras dengan konvensyen antarabangsa. Dalam konteks ini, jenayah seperti *genocide* dan *mass murder* dikategorikan sebagai jenayah paling berat yang mana hukuman yang paling berat adalah hukuman pemenjaraan selama 30 tahun.

Terdapat pandangan bahawa pemenjaraan sepanjang hayat adalah masih tidak berperikemanusiaan kerana ia tidak memberi peluang kedua untuk penjenayah kembali ke pangkal jalan. Oleh itu, pemenjaraan sepanjang hayat tidak seharusnya menjadi suatu hukuman gantian dan hukuman pemenjaraan yang dikenakan perlu ada satu had tempoh tertentu.

Terdapat juga cadangan supaya satu garis panduan penghukuman disediakan bagi tujuan membantu hakim-hakim dalam membuat keputusan mengikut budi bicara mereka. Ini juga dapat memastikan tidak wujud ketidakseragaman dalam penghukuman yang dikenakan mengikut kesalahan dan hukuman adalah setimpal dengan kesalahan.

Terdapat pandangan supaya sistem juri diwujudkan semula untuk kes-kes yang melibatkan hukuman mati sahaja dan bagi hukuman yang tidak melibatkan hukuman

mati, sistem pengadilan yang sedia ada boleh terus digunakan.

(iii)Konsep *restorative justice* dan pemulihan banduan

Terdapat pandangan bahawa Kerajaan perlu beralih daripada *criminal justice* kepada *community justice.* Ini termasuk memberi sesi kaunseling kepada banduan-banduan yang bersifat pemulihan.

Terdapat pandangan bahawa banduan-banduan ini perlu diberi peluang kedua. Jika hukuman mati dijatuhkan, seseorang akan hilang peluang untuk menjadi manusia yang dapat menyumbang kepada masyarakat. Program pemulihan ataupun pendidikan sivik perlu diadakan bagi membantu pesalah-pesalah ini untuk memulihkan semula akhlak dan jati diri mereka. Pemulihan dari segi agama ada diterapkan namun tiada pemulihan dari segi vokasional diberikan atas faktor keselamatan dan potensi banduan untuk membunuh diri mereka. Oleh itu, dicadangkan pemulihan vokasional juga diterapkan supaya mereka dapat menyara hidup dengan kemahiran tertentu apabila dibebaskan dari penjara.

Selain daripada itu, Kerajaan juga perlu melihat kemungkinan berlaku penjenayah berulang (*recidivism)* di kalangan penjenayah-penjenayah untuk memahami

sama ada mereka akan mengulangi kesalahan-kesalahan tersebut.

Terdapat juga pandangan bahawa tempoh pemenjaraan yang begitu panjang tidak akan memberi sebarang impak kepada banduan-banduan ini. Justeru, sistem *restorative* dan pemulihan wajar diberi keutamaan untuk banduan-banduan tersebut.

Selain itu, ada yang berpandangan bahawa peluang pemulihan perlu diberikan kepada banduan muda supaya mereka dapat diintegrasi semula dengan masyarakat.

Terdapat juga pandangan agar dibangunkan satu institusi pemulihan mental khas untuk banduan-banduan.

(iv) Pendekatan syariah bagi kesalahan membunuh

Pada keseluruhannya terdapat pandangan bahawa hukuman mati perlu dikekalkan daripada perspektif Islam. Penetapan hukuman mati adalah bersesuaian dengan konsep *maqasid* syariah dalam sistem perundangan Islam yang memberi penekanan terhadap kepentingan penjagaan serta perlindungan nyawa. Ini adalah selaras dengan konsep *hudud, qisas* dan *ta'zir* yang digunakan bagi mengekang gejala jenayah daripada berleluasa.

Terdapat pandangan bahawa untuk menjatuhkan hukuman mati beban pembuktian yang amat tinggi diperlukan. Terdapat pandangan juga supaya kes-kes hukuman mati perlu didengar dengan cepat kerana tempoh pemenjaraan yang panjang akan memberikan kesusahan kepada keluarga banduan terutama sekali dalam tuntutan *fasakh*.

Dapatan daripada sesi *town hall* turut menyentuh perspektif Islam dalam memberi kemaafan dan pembayaran *diyyat* kepada keluarga mangsa yang terkesan dengan tindakan penjenayah. Ia juga dapat membantu mereka meneruskan kehidupan sebagaimana yang lain.

Konsep pembayaran *diyyat* menjelaskan bahawa walaupun keluarga mangsa telah memaafkan pesalah akan tetapi masih lagi mahu meneruskan dengan hukuman mati ke atas pesalah maka dalam sistem perundangan Islam, seseorang hakim perlu menjatuhkan hukuman ke atas pesalah. Sekiranya tiada kemaafan diberikan oleh keluarga mangsa, maka hukuman mati akan dilaksanakan secara automatik. Oleh yang demikian, mengikut perspektif Islam, kuasa pengampunan kepada pembunuh tidak diletakkan di bawah kuasa Yang Di-Pertuan Agong atau Kerajaan akan tetapi kepada keluarga mangsa.

Walau bagaimanapun terdapat pandangan bahawa konsep pembayaran *diyyat* hanya mampu dilunaskan oleh golongan yang berada sahaja dan ia tidak akan membantu semua golongan masyarakat. Oleh yang demikian, ia merupakan satu bentuk diskriminasi terhadap golongan yang kurang berkemampuan.

(v) Implikasi kewangan kepada negara

Secara keseluruhannya terdapat pandangan bahawa jika hukuman mati mandatori dimansuhkan ia akan meningkatkan implikasi kewangan kepada Kerajaan. Ini dilihat sebagai suatu beban tambahan kepada Kerajaan dalam menampung pelbagai kos termasuk kos pengurusan banduan, kos pembinaan fasiliti untuk menampung banduan serta kos sumber manusia bagi menyokong jumlah banduan yang meningkat. Ini secara tidak langsung akan memberi impak negatif terhadap ekonomi negara kita.

Terdapat pandangan bahawa kos yang digunakan bagi tujuan menampung banduan di dalam penjara boleh disalurkan untuk tujuan sosial lain yang memberi lebih manfaat kepada rakyat seperti kesihatan, pendidikan dan infrastruktur.

Sehubungan itu, terdapat pandangan supaya banduan ini dikerah untuk bekerja sebagai salah satu hukuman

gantian bagi menjana pendapatan demi menampung kos sara hidup mereka di penjara.

(vi) Impak sosial terhadap generasi muda, keluarga yang terkesan

Berdasarkan kepada kajian ini, hukuman mati tidak dapat mencegah jenayah berat daripada terus berleluasa. Justeru terdapat pandangan yang mencadangkan agar perhatian khusus diberikan kepada keluarga pesalah hukuman mati ini yang turut terkesan daripada perbuatan mereka.

Oleh demikian, terdapat cadangan supaya suatu sistem sokongan perlu diwujudkan bagi tujuan mengurangkan kesan ini. Pada masa yang sama, bantuan kewangan juga perlu dipanjangkan kepada keluarga pesalah bagi membolehkan mereka dapat meneruskan kehidupan seharian. Selain itu, terdapat cadangan supaya pendidikan awal mengenai jenayah dan kesannya diterapkan melalui kurikulum sekolah kepada generasi muda.

(vii) Isu-isu lain yang telah dibangkitkan

Beban pembuktian perlu ditingkatkan bagi memastikan hukuman mati dijatuhkan kepada mereka yang kesalahannya telah dibuktikan tanpa keraguan. Terdapat pandangan dan cadangan supaya beban pembuktian

tanpa keraguan munasabah ditingkatkan kepada tanpa sebarang keraguan.

Terdapat pandangan bahawa semua tertuduh perlu diberi akses kepada sistem keadilan termasuk memberinya hak pembelaan yang terbaik. Ini adalah supaya mereka mendapat hak untuk didengar sebelum sebarang keputusan dijatuhkan oleh Mahkamah.

Terdapat pandangan dan cadangan supaya ahli-ahli Lembaga Pengampunan terdiri daripada mereka yang berwibawa. Selain itu, terdapat pandangan supaya ruang disediakan untuk keluarga banduan atau mangsa dipanggil untuk ditemu bual oleh Lembaga Pengampunan sebelum sebarang keputusan dimuktamadkan.

3.2 Dapatan Sesi *Focus Group Discussion* (FGD)

Sepertimana dinyatakan dalam Bab 1, beberapa sesi FGD telah diadakan dengan pelbagai pihak berkepentingan seperti berikut:

(i) Agensi Kerajaan yang terdiri daripada pihak penguatkuasa;
(ii) Kumpulan Agamawan
    (a) pandangan agama Islam; dan
    (b) pandangan agama-agama lain di Malaysia.
(iii) Kumpulan CSO dan NGO's.

i. Agensi Kerajaan yang terdiri daripada pihak penguatkuasa

a) Pandangan sama ada hukuman mati mandatori perlu dimansuhkan atau tidak dan sama ada hukuman mati masih relevan

Secara keseluruhannya agensi Kerajaan yang menghadiri sesi FGD ini berpandangan bahawa hukuman mati adalah relevan dan perlu dikekalkan. Pandangan mereka disokong dengan hujahan bahawa hukuman mati merupakan mekanisme pencegahan kepada jenayah-jenayah yang kejam dan ganas. Polis Diraja Malaysia (PDRM) menegaskan bahawa hukuman yang tidak berat boleh menyebabkan berlakunya jenayah yang lebih serius. Sebagai contoh, seseorang penagih syabu boleh melakukan jenayah merogol dan membunuh akibat daripada kesan penagihannya. Dengan erti kata lain, jenayah yang dikaitkan dengan dadah akan berisiko mengakibatkan jenayah yang lebih serius.

Walau bagaimanapun, kebanyakan wakil dari Agensi Kerajaan terutamanya Jabatan Peguam Negara dan Mahkamah berpandangan bahawa mereka bersetuju dengan cadangan Kerajaan memandangkan ini merupakan arahan pihak

eksekutif dan polisi semasa Kerajaan. Oleh yang demikian, terdapat persetujuan dengan cadangan pemansuhan hukuman mati mandatori dan hukuman tersebut seharusnya tertakluk pada budi bicara Mahkamah.

Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) juga turut bersetuju dengan cadangan Kerajaan, namun pandangannya lebih memfokus kepada pemulihan di kalangan penagih-penagih dadah.

Walaupun Jabatan Penjara Malaysia bersetuju dengan cadangan Kerajaan, Jabatan tersebut menarik perhatian terhadap jumlah banduan hukuman mati yang akan bertambah disebabkan oleh moratorium terhadap pelaksanaan hukuman mati di Malaysia dan apabila hukuman mati mandatori dimansuhkan. Bagi kes-kes dadah, pelaksanaan hukuman mati terakhir adalah pada tahun 2013 manakala bagi kes pembunuhan pelaksanaan terakhir adalah pada tahun 2018.

b) Apakah hukuman gantian jika hukuman mati mandatori dimansuhkan dan adakah Mahkamah perlu diberi kuasa budi bicara?

Pandangan daripada semua pihak yang berkaitan adalah seperti yang berikut:

(i) pemenjaraan sepanjang hayat bagi kesalahan sangat kejam;
(ii) pemenjaraan seumur hidup (30 tahun); dan
(iii) cadangan sebatan masih dikekalkan jika hukuman mati mandatori dimansuhkan.

Kementerian Dalam Negeri (KDN) berpandangan bahawa jika hukuman mati mandatori dimansuhkan dan hukuman gantian yang diberikan adalah tertakluk kepada budi bicara Mahkamah, hukuman tersebut seharusnya bergantung pada keseriusan jenayah yang dilakukan. Sekiranya hukuman mati mandatori pada asalnya diperuntukkan di dalam akta yang sedia ada, ia perlu digantikan dengan hukuman pemenjaraan sepanjang hayat atau pemenjaraan seumur hidup mengikut fakta kes.

Terdapat juga pandangan bahawa setiap kes perlu dilihat mengikut keunikan kes tersebut. Sebagai contoh, PDRM mencadangkan bagi kes-kes pengedaran dadah yang kurang serius, kes tersebut perlu melalui proses semakan semula. Oleh yang demikian, Kerajaan mungkin boleh mempertimbangkan satu mekanisme untuk kes-kes yang kurang serius ini.

PDRM turut berpandangan bagi kesalahan di bawah seksyen 3 Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [*Akta 37*] hukuman mati dikekalkan sama ada

ia menyebabkan kematian atau tidak. Wakil PDRM menyatakan bahawa ini merupakan satu kesalahan yang besar terutamanya apabila tembakan dilepaskan dengan sengaja.

KDN juga berpandangan sebatan perlu dijadikan sebagai hukuman tambahan kepada pemansuhan hukuman mati mandatori. PDRM juga bersetuju dengan pandangan ini. Hukuman sebatan mampu memberi mesej kepada orang awam tentang keseriusan jenayah-jenayah yang berat. Menurut pengalaman Jabatan Penjara Malaysia, banduan yang pernah dikenakan hukuman sebatan kerana melakukan kesalahan jenayah di bawah Kanun Keseksaan [*Akta 574*] atau di bawah Akta Imigresen 1959/63 [*Akta 155*], berkemungkinan tidak akan mengulangi kesalahan yang sama.

c) *Restorative justice* dan pemulihan banduan

Terdapat pandangan daripada AADK bahawa bagi pesalah-pesalah dadah, pemulihan alternatif harus dipertimbangkan. Jabatan Penjara Malaysia berpandangan bahawa daripada petisyen yang diberikan oleh banduan sememangnya ada yang menunjukkan keinsafan. Ini terbukti apabila banduan tersebut dibebaskan oleh Lembaga Pengampunan, tiada rekod yang menunjukkan mereka mengulangi ataupun melakukan jenayah semula.

d) Implikasi Kos kepada Kerajaan

Terdapat pandangan bahawa dengan pemansuhan hukuman mati mandatori, kos operasi dan pengurusan banduan di penjara akan meningkat. Menurut Jabatan Penjara Malaysia, pelaksanaan moratorium telah menyebabkan peningkatan kos kerana hukuman mati telah dihentikan. Tambahan pula, Mahkamah masih boleh menjatuhkan hukuman mati terhadap pesalah dalam tempoh moratorium ini.

Jabatan Penjara Malaysia juga menyatakan bahawa kos rawatan kesihatan akan meningkat disebabkan terdapat ramai banduan yang berumur. Mereka memerlukan rawatan rapi daripada pakar. Malah, terdapat juga keperluan pengubahsuaian dibuat kepada bilik penjara mereka. Selain itu, banduan akhir juga dianggap sebagai banduan yang berisiko tinggi yang memerlukan pemerhatian lebih rapi. Oleh yang demikian, fasiliti penjara yang disediakan untuk mereka juga berlainan daripada banduan biasa dan ini juga akan menyebabkan peningkatan kos keseluruhan.

(ii) Kumpulan Agamawan – Agama Islam

(a) Pandangan sama ada hukuman mati mandatori perlu dimansuhkan atau tidak dan sama ada hukuman mati masih relevan?

Secara keseluruhannya, kumpulan agamawan Islam bersetuju dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Walau bagaimanapun, kumpulan tersebut mencadangkan hukuman alternatif bagi menggantikan hukuman mati mandatori adalah berpaksikan syariah Islam melalui konsep kemaafan dan *diyyat*.

JAKIM menjelaskan bahawa dalam undang-undang jenayah Islam tiada hukuman mati mandatori bagi kesalahan membunuh. Jenis-jenis hukuman di bawah Islam terbahagi kepada tiga, iaitu *hudud, qisas* dan *ta'zir*. Kesalahan membunuh boleh dihukum dengan *qisas*. Walau bagaimanapun, *ulul amri* atau pemerintah masih boleh menjatuhkan hukuman *ta'zir* yang lain terhadap pesalah walaupun keluarga mangsa telah memaafkan pesalah secara mutlak atau kemaafan berserta *diyyat*. Kemaafan daripada keluarga mangsa tidak akan melepaskan pesalah daripada bertanggungjawab ke atas jenayah yang telah dilakukannya. Kesalahan-kesalahan lain yang tidak ada dalilnya secara nyata, sama ada dalam Al-Quran atau Hadis, adalah

dikategorikan di bawah kesalahan *ta'zir*. Maka terpulanglah pada pemerintah untuk menentukan hukuman yang bersesuaian bagi memastikan kemaslahatan masyarakat.

Lanjutan daripada keputusan Jemaah Menteri untuk memansuhkan hukuman mati mandatori ini, JAKIM, dengan kerjasama *International Institute of Advanced Islamic Studies* (IAIS), pada 19 Mac 2019 telah mengambil inisiatif untuk mengadakan sesi libat urus bersama dengan pihak-pihak yang berkaitan.

Seterusnya pada 23 April 2019, JAKIM telah mengadakan perbincangan meja bulat yang dipengerusikan oleh Yang Berhormat Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama), Datuk Seri Mujahid Yusof untuk membincangkan cadangan pemansuhan hukuman mati mandatori ini.

Pada 20 Jun 2019, telah diadakan suatu *munaqasyah* pengurusan hal ehwal Islam negeri-negeri yang dipengerusikan oleh Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong di Istana Negara untuk membincangkan cadangan pemansuhan hukuman mati mandatori ini.

Semua pihak yang terlibat dalam ketiga-tiga perbincangan tersebut bersetuju dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Walau bagaimanapun, ketiga-tiga perbincangan itu adalah lebih tertumpu pada kesalahan membunuh.

(b) Apakah hukuman gantian jika hukuman mati mandatori dimansuhkan dan adakah Mahkamah perlu diberi kuasa budi bicara?

Majlis Agama Islam berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan selama 10 tahun adalah memadai bagi kesalahan membunuh. Di samping itu, Mahkamah boleh merujuk kepada pakar psikologi untuk mendapatkan pandangan mereka mengenai tempoh pemenjaraan yang sesuai bagi setiap pesalah mengikut fakta kes.

Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan menyatakan bahawa *diyyat* merupakan pampasan yang dibayar oleh penjenayah kepada keluarga mangsa. Ini adalah kerana keluarga mangsa merupakan pihak yang paling terkesan akibat pembunuhan tersebut. Maka pampasan perlu diberikan kepada mereka bagi mengurangkan bebanan dan menggantikan sumber pendapatan mereka. Walau bagaimanapun, kemaafan daripada keluarga mangsa tidak akan melepaskan

pesalah sepenuhnya daripada bertanggungjawab ke atas kesalahan bunuh yang telah dilakukannya.

Pandangan seterusnya adalah *diyyat* boleh juga dijadikan salah satu dalam mekanisme *victim's impact statement* bawah Kanun Tatacara Jenayah [*Akta 593*].

Mahkamah sivil, atas inisiatif daripada pihak pendakwa raya, boleh memerintahkan pesalah yang melakukan kesalahan bunuh untuk membayar sejumlah pampasan kepada keluarga mangsa. Pampasan ini boleh dituntut melalui tuntutan peribadi, namun jumlah yang boleh dituntut adalah tidak tetap dan bergantung pada kemampuan kewangan pesalah. Ini menyebabkan wujudnya unsur diskriminasi terhadap golongan yang kurang berkemampuan.

Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan mencadangkan jumlah *diyyat* di Malaysia mengikut julat RM50,000.00 sehingga RM400,000.00 seperti yang ditetapkan di negara-negara Timur Tengah. Berdasarkan kajian yang telah dijalankan, takaful dan khairat kematian kebiasaannya bernilai sebanyak RM100,000.00 sehingga RM400,000.00 ke atas. Oleh itu, adalah dicadangkan suatu dana persekutuan ditubuhkan untuk memberikan pampasan kepada keluarga

mangsa. Dana persekutuan ini adalah khusus bagi pesalah yang tidak mampu dari segi kewangan. Sekiranya pesalah mempunyai kemampuan dari segi kewangan, maka sumber pampasan perlu diambil daripada pesalah sendiri. Selain itu, pampasan tersebut juga dapat mengurangkan perasaan sedih dan dendam keluarga mangsa terhadap pesalah.

Bagi kes dadah pula, terdapat pandangan daripada Majlis Agama Islam bahawa hukuman yang dijatuhkan adalah berdasarkan pada setiap fakta kes secara terperinci. Jika pesalah tersebut hanyalah dipergunakan sebagai keldai dadah maka hukuman mati tidak sepatutnya dijatuhkan.

Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan menjelaskan bahawa, Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia telah mengeluarkan pandangan dan bersetuju hukuman mati bagi jenayah pengedaran dadah.

Agama Islam tidak memperuntukkan suatu dana persekutuan untuk menebus pesalah yang melakukan kesalahan berkaitan dadah yang membawa hukuman mati, maka hukuman harus bergantung kepada kebijaksanaan Kerajaan untuk menjatuhkan hukuman yang bersesuaian.

(c) *Restorative justice* dan konsep pemulihan banduan

Terdapat pandangan umum yang menyatakan bahawa tempoh pemenjaraan yang panjang dapat memberikan pengajaran terhadap pesalah dan menimbulkan rasa tanggungjawab ke atas kesalahan yang telah dilakukan. Hukuman pemenjaraan sepanjang hayat adalah terlalu lama dan tidak akan memberikan peluang kepada pesalah untuk dipulihkan. Kaedah *ta'zir* perlu diperbaiki untuk mendidik semula pesalah ini agar dapat menyumbang kepada masyarakat. Bagi tujuan ini program pemulihan perlu dilaksanakan di penjara agar dapat memberikan kesedaran pada pesalah semasa berada di dalam penjara.

(iii) Kumpulan Agamawan – Bukan agama Islam

(a) Pandangan sama ada hukuman mati mandatori perlu di mansuhkan atau tidak dan sama ada hukuman mati masih relevan

Kumpulan Agamawan Bukan Islam menyokong cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Persatuan Gudwara Malaysia (PGM) dan *Malaysian Christians Society* (MSC) misalnya, berpandangan bahawa Kerajaan tidak mempunyai hak untuk mengambil nyawa orang lain

dan merupakan kewajipan Kerajaan untuk menjaga dan melindungi rakyat Malaysia.

(b) Apakah hukuman gantian jika hukuman mati mandatori dimansuhkan dan adakah Mahkamah perlu diberi kuasa budi bicara?

PGM dan MCS juga berpandangan bahawa kuasa budi bicara perlu diberikan kepada Mahkamah namun pada masa ini hukuman mati masih lagi bersifat mandatori. Selaras dengan pemansuhan ini, PGM dan MSC mencadangkan supaya pemenjaraan seumur hidup selama 30 tahun adalah wajar bagi menggantikan hukuman mati mandatori tertakluk kepada keseriusan kesalahan.

Bagi kes-kes pengedaran dadah, PGM dan MCS juga berpandangan bahawa terdapat keperluan untuk membezakan hukuman yang dikenakan kepada pengedar utama dengan hukuman kepada keldai dadah. Hukuman bagi pengedar utama mestilah lebih berat berbanding dengan hukuman bagi keldai dadah.

Persatuan Sikh Malaysia (PSM) juga berpandangan bahawa pampasan perlu diberikan kepada keluarga pesalah. Bagi tujuan ini, satu dana persekutuan perlu diwujudkan terutamanya bagi membantu keluarga mereka yang tidak

berkemampuan, terutamanya apabila pesalah tersebut merupakan penyumbang tunggal sara hidup keluarga. Mereka juga berpandangan bahawa, semasa menjatuhkan hukuman, hakim perlu mengambil kira latar belakang seseorang pesalah terutamanya dari segi kesihatan mereka.

Persatuan Buddhist Malaysia (PBM) pula berpandangan bahawa sekiranya suatu dana persekutuan diwujudkan dalam membayar pampasan, seolah-olahnya Kerajaan akan menanggung bayaran ini dan ia akan membebankan pembayar cukai. Selain itu, pampasan sedemikian akan menggalakkan berlakunya pembunuhan berleluasa. Mereka berpandangan bahawa banduan-banduan yang telah melakukan jenayah yang kejam dan ganas tidak harus diberi pengampunan atau parol.

MCS juga pada masa yang sama berpandangan bahawa hakim perlu meneliti kes secara menyeluruh sebelum menjatuhkan sesuatu hukuman. MCS berpandangan bahawa *victim's impact statement* adalah relevan bagi memberikan pemahaman yang lebih jelas berkenaan dengan keadaan dan kedudukan keluarga mangsa. MCS juga berpandangan bahawa sebatan perlu dipertimbangkan sebagai hukuman tambahan.

Jika tidak, hukuman yang dikenakan tidak akan setimpal dengan kesalahan.

PSM juga mencadangkan bagi kesalahan membunuh, hukuman yang wajar ialah hukuman pemenjaraan seumur hidup selama 30 tahun dan bagi kesalahan yang melibatkan kedaulatan negara seperti keganasan, maka hukuman pemenjaraan sepanjang hayat boleh dilaksanakan.

Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNIN) berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan perlu dikenakan untuk menggantikan hukuman mati mandatori. Namun tempoh hukuman yang perlu dikenakan harus bergantung pada fakta dan keseriusan kes tersebut.

Persatuan Hindu Sangam (PHS) berpandangan bahawa terdapat juga pesalah yang melakukan sesuatu jenayah akibat tekanan hidup. Oleh yang demikian, Mahkamah perlu melihat latar belakang pesalah sebelum menjatuhkan sesuatu hukuman.

(c) *Restorative justice* dan konsep pemulihan banduan

PHS berpandangan bahawa banduan perlu diberi kesedaran dari segi agama. Di samping itu, program vokasional juga harus diberikan kepada banduan bagi membantu mereka menyara diri dengan kemahiran tertentu sekiranya diberi pembebasan awal.

Banduan ini perlu diintegrasi ke dalam masyarakat untuk memberi peluang supaya mereka dapat menyumbang kepada masyarakat. Walau bagaimanapun mereka masih perlu dipantau oleh Kerajaan selepas pembebasan supaya mereka tidak mengulangi sebarang kesalahan jenayah.

Lanjutan daripada pandangan di atas, PSM menyatakan bahawa pesalah yang dijatuhkan hukuman pemenjaraan tidak boleh dihalang daripada mendapatkan pendidikan, terutama bagi pesalah muda. Akses terhadap pendidikan boleh dijadikan sebagai ganjaran bagi banduan yang menunjukkan tingkah laku yang baik semasa berada dalam penjara.

JPNIN berpandangan bahawa banduan perlu diberi kaunseling demi mengembalikan jati diri mereka. Selain itu, sekiranya mereka dijatuhi hukuman pemenjaraan, mereka perlu diberi peluang untuk melakukan aktiviti berfaedah yang boleh menyumbang kepada masyarakat dan negara.

Tambahan lagi, banduan boleh melakukan kerja dan segala pendapatan daripada kerja tersebut boleh dijadikan simpanan peribadi atau disumbangkan kepada badan kebajikan yang memerlukan. JPNIN juga berpandangan bahawa, program bersifat pendidikan dan kemahiran wajar disediakan kepada banduan agar mereka boleh menyumbang kembali kepada masyarakat.

iv) Perjumpaan bersama *Civil Society Organisation* (CSO) dan *Non-Government Organisation* (NGO)

a) Pandangan sama ada hukuman mati mandatori perlu di mansuhkan atau tidak dan sama ada hukuman mati masih relevan

Pada keseluruhannya terdapat 3 jenis pandangan yang telah dikemukakan semasa sesi FGD sebagaimana berikut:

(i) bersetuju dan menyokong cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori dan budi bicara diberikan kepada Mahkamah;

(ii) tidak bersetuju dan tidak menyokong cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori dan berpandangan bahawa hukuman mati mandatori perlu dikekalkan; dan

(iii) berpandangan bahawa hukuman mati perlu dimansuhkan secara keseluruhan.

Gerakan Pembela Ummah (GPU) tidak bersetuju dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori dan berpandangan bahawa pelaksanaan hukuman mati mandatori masih perlu dikekalkan kerana hukuman pemenjaraan sepanjang hayat tidak bersifat punitif sebagaimana hukuman mati mandatori. GPU juga berpandangan bahawa jika pesalah diberikan parol dan dikurangkan jangka masa pemenjaraan mereka, akan menyebabkan indeks jenayah semakin meningkat.

Majlis Belia Malaysia (MBM) juga berpandangan bahawa hukuman mati adalah relevan di negara

kita sebagai suatu mekanisme pencegahan daripada berlakunya jenayah.

Malaysia Alliance of Civil Society Organisation in the United Periodic Review Process (MACSA) menyatakan bahawa hukuman mati mandatori perlu dikekalkan terutama sekali jenayah yang menyebabkan kehilangan nyawa.

Terdapat juga pandangan umum yang menyatakan bahawa hukuman mati mandatori perlu dimansuhkan dan diberikan kepada budi bicara Mahkamah. Dalam pada masa yang sama, *National Human Rights Society* (HAKAM) berpandangan bahawa tiada statistik yang menunjukkan indeks jenayah akan menurun dengan adanya pelaksanaan hukuman mati mandatori.

Amnesty International pula masih berpegang dengan pandangan bahawa pelaksanaan hukuman mati perlu dimansuhkan sama sekali kerana ia bertentangan dengan prinsip-prinsip dan piawaian hak asasi manusia.

b) Apakah hukuman gantian jika hukuman mati mandatori dimansuhkan dan adakah Mahkamah perlu diberi kuasa budi bicara?

GPU menyatakan bahawa bagi kesalahan membunuh, hukuman mati perlu dikekalkan kerana perbuatan tersebut telah mengambil nyawa seseorang. Walau bagaimanapun, bagi kesalahan lain yang tidak mengakibatkan kematian, budi bicara boleh diberikan kepada Mahkamah.

MACSA berpandangan bahawa bagi kesalahan-kesalahan bunuh ataupun rogol melibatkan mangsa bawah umur, pesalah perlu disebat sebanyak 24 kali di tempat awam bagi menimbulkan rasa takut kepada masyarakat untuk melakukan jenayah tersebut.

Terdapat juga pandangan daripada MACSA agar *diyyat* dapat diperkenalkan sebagai salah satu hukuman gantian tambahan kepada hukuman mati mandatori. Cadangan ini turut dipersetujui oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM), beserta penggunaan *victims impact statement* di Mahkamah yang boleh membantu hakim untuk menjatuhkan hukuman yang bersesuaian dengan kesalahan yang dilakukan.

HAKAM berpandangan bahawa bagi kesalahan membunuh yang dilakukan dengan niat, pelaksanaan hukuman mati boleh dikenakan.

Walau bagaimanapun sebagai alternatif kepada hukuman mati, pemenjaraan seumur hidup (30 tahun) atau pemenjaraan sepanjang hayat boleh dijatuhkan, bergantung kepada fakta kes. Hukuman yang sama juga boleh dikenakan bagi mereka yang melakukan kesalahan melepaskan tembakan tanpa menyebabkan kematian. HAKAM bersetuju bahawa sebatan tidak wajar dijadikan sebagai hukuman gantian.

Dalam menjatuhkan hukuman, Mahkamah perlu mengambil kira tahap kesihatan mental pesalah. Sekiranya pesalah mengalami masalah mental seperti kemurungan, maka hukuman mati tidak wajar dijatuhkan terhadap pesalah tersebut. Perkara ini boleh dilakukan dengan mengemukakan laporan daripada Jabatan Kebajikan Masyarakat kepada Mahkamah bagi tujuan memahami latar belakang pesalah. Selain itu, pesalah yang berumur di bawah 18 tahun dan pesalah yang hamil tidak boleh dijatuhkan hukuman mati. Dalam masa yang sama, HAKAM berpandangan bahawa Mahkamah tidak boleh meminggirkan hak keluarga mangsa. Keluarga mangsa perlu diberikan pampasan dan sistem sokongan untuk membantu mereka melalui trauma akibat kehilangan ahli keluarga.

HAKAM turut mencadangkan Kerajaan untuk memberi definisi kepada jenayah yang dianggap sangat kejam serta *rarest of the rare*. Bagi jenayah sangat kejam yang mengakibatkan kematian, hukuman gantian yang boleh dijatuhkan selain daripada hukuman mati ialah pemenjaraan seumur hidup dengan jangka masa maksimum 40 tahun beserta parol. Manakala bagi jenayah yang tidak jatuh tergolong di bawah kategori jenayah sangat kejam dan tidak mengakibatkan kehilangan nyawa, Mahkamah perlu mewujudkan satu garis panduan penghukuman bagi menentukan apakah hukuman yang sewajarnya dijatuhkan berdasarkan fakta dan situasi kes.

Selain itu, HAKAM memberikan cadangan untuk menubuhkan sebuah Mahkamah Khas bagi pendengaran kes penghukuman semula banduan yang telah dijatuhkan dengan hukuman mati mandatori. HAKAM turut mencadangkan supaya pendengaran tersebut dilakukan di Mahkamah Tinggi.

Amnesty International berpandangan Mahkamah perlu mengkaji semula hukuman yang telah dijatuhkan kepada pesalah setelah menjalani dua pertiga daripada tempoh hukuman pemenjaraan. Tempoh pemenjaraan wajar dipertimbangkan bergantung kepada keadaan dan situasi.

SUHAKAM mencadangkan hukuman pemenjaraan sehingga 30 tahun bergantung kepada kesalahan yang dilakukan jika hukuman mati mandatori dimansuhkan. SUHAKAM juga mencadangan agar *corporal punishment* tidak dijadikan sebagai hukuman gantian.

Wakil *Mar Thoma Church* (MTC) berpandangan agar hukuman pemenjaraan dijadikan sebagai hukuman gantian kepada hukuman mati mandatory. Jangka masa pemenjaraan yang perlu dikenakan harus bergantung kepada keseriusan jenayah yang telah dilakukan.

Selain itu, faktor keselamatan masyarakat perlu diambil kira, sekiranya banduan mampu menggugat keselamatan awam maka dia tidak layak untuk dipertimbangkan untuk pembebasan awal. MTC juga berpandangan bahawa pampasan perlu diberikan kepada keluarga mangsa dan banduan perlu melakukan khidmat masyarakat. Banduan perlu membayar semula perbelanjaan yang telah dikeluarkan oleh Kerajaan.

Persatuan Pengasih Malaysia (PPM) berpandangan bahawa mereka yang dipergunakan sebagai keldai dadah perlu diberi 10 tahun pemenjaraan memandangkan mereka

masih mempunyai masa depan. Ini disebabkan kebanyakan banduan kes pengedaran dadah pada masa ini merupakan mangsa keadaan yang telah diperdayakan sebagai keldai dadah. Peluang perlu diberikan kepada mereka untuk berubah dan diberikan pemulihan.

PPM turut mencadangkan bahawa satu sistem parol dengan pemantauan yang lebih panjang boleh diberikan kepada banduan yang melakukan kesalahan mengedar dadah. Sekiranya mereka menunjukkan perubahan yang positif serta penyesalan terhadap kesalahan yang dilakukan, maka mereka boleh dibebaskan dan diintegrasi semula ke dalam masyarakat.

MACSA turut berpandangan bahawa hukuman bagi kesalahan mengedar dadah boleh diringankan tetapi Mahkamah masih perlu berhati-hati kerana kebanyakan jenayah yang berat dan serius bermula daripada kesalahan mengedar dadah.

MBM pula berpandangan bahawa hukuman mati mandatori di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] perlu dikekalkan bagi mengelak peningkatan kes jenayah. Walau bagaimanapun, bagi keldai dadah pula, hukuman mati tidak wajar dijatuhkan terhadap mereka dan

budi bicara perlu diberikan kepada Mahkamah untuk menjatuhkan hukuman.

c) *Restorative justice* dan konsep pemulihan banduan

PPM berpandangan bahawa kes penagihan dadah perlu dilihat sebagai penyakit yang perlu dirawat dan bukan dihukum dengan undang-undang. Pemulihan penagihan dadah memerlukan usaha berterusan kerana penagihan dadah adalah satu penyakit kronik yang mudah berulang dan berpanjangan. Individu yang terlibat dengan penagihan dadah ini boleh dipulihkan dan mampu berhenti daripada menggunakan dadah.

Terdapat program terapeutik yang dikendalikan bersama Jabatan Penjara Malaysia bagi mengubah diri serta memberi sokongan moral kepada pesalah yang melakukan kesalahan berkaitan dadah. Walau bagaimanapun, antara kelemahan yang dapat dikenal pasti adalah banduan kurang mendapat pemantauan terutamanya daripada pihak yang berkuasa setelah mereka dibebaskan daripada penjara. Ini menyebabkan banduan kembali mengulangi kesalahan yang sama. Tambahan pula, banduan terpaksa menghadapi stigma masyarakat atas

kesalahan penagihan yang menyukarkan mereka untuk membina semula kehidupan.

MACSA berpandangan bahawa Mahkamah boleh menyelesaikan isu-isu tersebut dengan mewujudkan suatu sistem rawatan dan juga pemulihan terhadap banduan di dalam penjara. Selain itu, banduan juga boleh melakukan aktiviti-aktiviti produktif ataupun vokasional yang boleh menyumbangkan sesuatu perkara yang positif terhadap masyarakat dan negara.

3.3. Dapatan Perjumpaan Dengan Keluarga Banduan Akhir

Seramai 45 orang keluarga banduan akhir telah menghadiri perjumpaan bersama Jawatankuasa Khas pada 16 Disember 2019. Keluarga banduan akhir ini termasuk keluarga banduan akhir yang dipenjarakan untuk pelbagai kesalahan termasuk kesalahan membunuh, pengedaran dadah berbahaya dan kesalahan melibatkan senjata api. Dapatan ini dibahagikan mengikut masalah dan isu-isu yang diketengahkan oleh keluarga banduan akhir.

(i) Kos guaman yang tinggi

Keluarga banduan akhir yang hadir semasa sesi FGD, menyatakan bahawa mereka sentiasa mengharapkan agar ahli keluarga mereka yang telah dijatuhkan

hukuman mati mandatori dapat dibebaskan. Secara purata, keluarga banduan akhir telah membelanjakan RM100,000.00 hingga RM300,000.00 untuk perbelanjaan peguam bela dan kos berkaitan. Terdapat ahli keluarga yang mendapat bantuan dari Institusi Baitulmal manakala terdapat juga yang terpaksa mengadaikan rumah mereka dan menjual rumah keluarga untuk menampung kos kepada peguam bela.

(ii) Kesan hukuman mati mandatori terhadap keluarga banduan

Apabila banduan dijatuhkan hukuman mati, kebanyakan keluarga mereka menghadapi masalah dalaman, terutamanya dari segi kewangan. Terdapat juga keluarga banduan yang isterinya meninggalkan banduan tersebut dan anak banduan terpaksa dijaga oleh ibu banduan yang tua dan tidak berkemampuan. Malahan, terdapat banduan akhir yang telah ditangkap semasa berumur 18 tahun dan masih berada di dalam penjara sehingga hari ini dan sekarang sudah berusia 26 tahun. Keluarga banduan akhir ini berasa amat kecewa kerana anak mereka sangat muda dan masih berupaya untuk berubah untuk menjadi insan yang baik. Oleh itu, keluarga tersebut memohon agar banduan tersebut diberikan peluang kedua.

(iii) Cadangan hukuman gantian

Terdapat keluarga banduan akhir yang berpandangan bahawa adalah tidak adil jika hukuman mati dikenakan untuk:

(i) kesalahan mengedar dadah; dan

(ii) kesalahan melibatkan senjata api penalti lebih berat apabila tiada kehilangan nyawa.

Bagi kesalahan pengedaran dadah, keluarga banduan akhir berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan selama 10 hingga 20 tahun, bermula dari tarikh tangkapan adalah memadai. Tempoh pemenjaraan juga perlu berdasarkan kepada jumlah berat dadah dalam pemilikan semasa tangkapan. Keluarga banduan akhir yakin bahawa tempoh pemenjaraan ini adalah cukup untuk memberi pengajaran kepada banduan.

Terdapat pandangan bagi pesalah yang dijadikan sebagai keldai dadah, hukuman pemenjaraan yang sesuai adalah selama 20 tahun mengikut jumlah berat dadah dalam pemilikan semasa tangkapan, beserta 6 kali sebatan dan tempoh pemenjaraan bermula daripada tarikh pesalah tersebut ditangkap. Sekiranya pesalah tersebut memiliki dadah melebihi 1 kilogram, maka hukuman pemenjaraan selama 30 tahun beserta 10 kali sebatan. Manakala bagi pengedar utama pula, hukuman pemenjaraan selama 40 tahun beserta 15 kali sebatan adalah wajar.

Bagi kes pembunuhan pula, individu yang merancang pembunuhan atau mengarahkan orang lain untuk melakukan jenayah bunuh, hukuman pemenjaraan selama 20 hingga 30 tahun adalah hukuman yang wajar dijatuhkan oleh Mahkamah.

Terdapat juga cadangan dari keluarga banduan akhir bahawa sekiranya banduan dibebaskan awal daripada penjara, banduan tersebut boleh dipantau secara penahanan dalam rumah.

(iv) Kritikan terhadap sistem pengadilan jenayah di Malaysia

Sebahagian daripada keluarga banduan akhir kurang berpuas hati terhadap sistem pengadilan jenayah di Malaysia kerana terdapat kes di mana keputusan hakim diberikan dalam tempoh 5 hingga 10 minit sahaja. Perkara ini dilihat sebagai amat merunsingkan kerana ia melibatkan kebebasan dan masa depan seseorang manusia.

Terdapat banduan akhir yang telah ditangkap pada tahun 1987, dijatuhkan hukuman mati pada tahun 1992 dan masih berada di dalam penjara sehingga ke hari ini. Namun, hukuman mati masih belum dilaksanakan sehingga sekarang. Lembaga Pengampunan juga masih belum mendengar kes tersebut dan situasi ini akan

membawa ketidakpastian kepada banduan tersebut dan keluarganya.

3.4 Dapatan Perjumpaan Dengan Banduan Akhir

Jawatankuasa Khas telah mengadakan sesi libat urus bersama dengan 10 orang banduan akhir di Penjara Kajang pada 17 Disember 2019. Kumpulan tersebut terdiri daripada 2 orang banduan wanita dan 8 orang banduan lelaki. Banduan-banduan ini telah dijatuhkan hukuman mati kerana melakukan pelbagai kesalahan seperti membunuh, mengedar dadah dan pemilikan dan penggunaan senjata api. Bagi tujuan perincian dapatan sesi sesi libat urus tersebut, banduan-banduan akhir yang terlibat telah ditandakan dengan nombor 01-10 dan hasil dapatan adalah seperti berikut:

(i) Keadaan banduan

Banduan 01 dan banduan 02 merupakan banduan wanita yang telah dihukum bagi kesalahan memiliki dadah. Kedua-dua mereka adalah dalam lingkungan umur dari 30 hingga 45 tahun dan berada dalam keadaan sihat. Banduan 01 telah membelanjakan sebanyak RM20,000.00 hingga RM30,000.00 bagi kos perbelanjaan guamannya manakala Banduan 02 pula telah membelanjakan sebanyak RM100,000.00 untuk kos perbelanjaan guaman.

Banduan 03 pula berumur 63 tahun, mempunyai 5 orang anak dan merupakan seorang bekas anggota polis. Sebanyak RM40,000.00 telah dibelanjakan untuk kos guaman di Mahkamah Tinggi tetapi disebabkan oleh kekangan kewangan, dia tidak mampu merayu ke Mahkamah Rayuan.

Banduan 04 berumur 27 tahun dan telah dihukum bagi kesalahan membunuh di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Sebelum dihukum, dia bekerja sebagai pegawal keselamatan dan telah ditangkap semasa berumur 20 tahun. Banduan 04 tidak mampu untuk menanggung kos perbelanjaan guaman dan telah menggunakan khidmat peguam yang dilantik oleh Mahkamah *(Court Assigned Counsel*).

Banduan 05 berasal dari Indonesia dan memegang status penduduk tetap Malaysia. Dia dihukum untuk kesalahan di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Banduan 06 berumur 64 tahun dan telah dihukum atas kesalahan membunuh di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Dia telah berada di dalam penjara selama 17 tahun. Banduan 06 sedang menerima rawatan untuk penyakit kencing manis dan darah tinggi. Dia telah menghantar permohonan kepada Lembaga Pengampunan tetapi belum mendapat sebarang maklum balas.

Banduan 07 berumur 65 tahun telah berada di dalam penjara selama 8 tahun (ditangkap pada tahun 2013 dan dijatuhkan hukuman mati pada tahun 2014) akibat melakukan kesalahan bunuh di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Banduan telah berkahwin dan mempunyai 3 orang anak. Isterinya telah meninggal dunia semasa banduan berada di dalam penjara.

Banduan 08 berumur 44 tahun, telah berkahwin dan mempunyai seorang anak. Sebelum dipenjarakan, dia bekerja sebagai pengimpal kereta. Banduan 08 disabitkan bersalah di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya kerana memiliki 945 gram syabu pada tahun 2015. Banduan 08 bersetuju dengan pemansuhan hukuman mati mandatori. Sebagai banduan akhir, terlalu banyak kesan negatif yang dihadapi terutama dari segi mental kerana tempoh menunggu pelaksanaan hukuman mati adalah terlalu lama. Dia hanya dibenarkan keluar daripada bilik penjara selama sejam ataupun dua jam setiap hari. Akibatnya, dia kehilangan keupayaan untuk berkomunikasi seperti biasa.

Banduan 09 berumur 31 tahun dan telah disabitkan salah di bawah seksyen 39B(1)(A), Akta Dadah Berbahaya kerana memiliki 465.80 gram *methamphetamine*. Banduan 09 telah membelanjakan sebanyak RM60,000.00 kos guaman sehingga ke Mahkamah Persekutuan. Banduan 10 berusia 62

tahun, disabitkan kesalahan di bawah seksyen 3 Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) dan telah dipenjarakan pada tahun 2013 sehingga kini.

(ii) Fakta kes banduan-banduan

Mengikut Banduan 01, dia tidak tahu mengenai dadah di dalam keretanya. Dia telah menjalani hukuman selama 4 tahun dan telah menghantar rayuan pengampunan untuk pertimbangan Lembaga Pengampunan. Banduan 02 pula tidak mengetahui bahawa beg yang ditinggalkan di salon tempat kerjanya mengandungi dadah. Dia telah dihukum di bawah seksyen 39B bagi memiliki dadah *methamphetamine* sebanyak 750 gram dan ianya merupakan kesalahan pertamanya.

Banduan 03 telah dihukum di bawah seksyen 39B pada tahun 2012. Dadah jenis ganja seberat 1 kilogram telah dijumpai di rumahnya. Sebagai ketua keluarga, dia berpandangan bahawa dia harus bertanggungjawab terhadap dadah yang ditemui untuk melindungi keluarganya. Dia juga telah menghantar petisyen pengampunan untuk pertimbangan Lembaga Pengampunan namun belum menerima sebarang maklum balas hingga kini.

Banduan 04 telah dihukum bagi kesalahan membunuh di bawah seksyen 302 Kanun Keseksaan. Dia telah menikam wanita berumur 36 tahun yang dianggap

sebagai *sugar mummy* sehingga mati semasa berada di bawah pengaruh dadah.

Banduan 05 telah membunuh seorang warga Bangladesh di sebuah kedai snuker. Dia menyatakan bahawa dia tidak berniat untuk membunuh mangsa dan tindakannya melontarkan kayu snuker ke arah mangsa adalah bagi tujuan untuk mempertahankan diri.

Banduan 06 telah membunuh kawannya semasa berbincang untuk menyelesaikan pertelingkahan mereka berkenaan dengan seorang wanita. Perbincangan mereka tidak berhasil dan mangsa telah ditikam oleh Banduan 06 sebanyak 4 kali.

Banduan 07 merupakan seorang *ah long* dan mangsa telah berhutang dengan banduan sebanyak RM35,000. Banduan membunuh mangsa kerana gagal mengawal kemarahannya.

Banduan 08 mengaku bahawa dia merupakan pengguna dadah tetapi tidak ketagih. Dia menggunakan dadah untuk memberi tenaga semasa bekerja. Banduan 08 hanya mula mengedar dadah apabila dia dijanjikan komisyen oleh kawannya. Dia tidak tahu bahawa hukuman bagi mengedar dadah ialah hukuman mati mandatori.

Menurut Banduan 09, sebelum ditangkap dia bekerja di Johor dan telah berkenalan dengan seseorang. Kenalan tersebut telah meminta bantuannya untuk membawa satu beg berisi pakaian ke New Delhi, India. Banduan 09 telah memeriksa beg tersebut dan ianya memang berisi pakaian. Namun, apabila melalui pemeriksaan imigresen di Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur (KLIA) pihak berkuasa telah menemui dadah di dalam rangka beg tersebut.

Banduan 10 mengaku bahawa ini bukan kes pertamanya kerana dia pernah ditangkap dan dimasukkan ke dalam penjara sebanyak 5 kali atas kesalahan yang berlainan. Kali pertama banduan dipenjarakan adalah ketika berumur 19 tahun. Antara jenayah paling besar yang pernah dilakukan ialah kes samun kedai jam pada tahun 2006.

(iii) Cadangan hukuman alternatif

Kedua-dua banduan 01 dan 02 berpandangan bahawa hukuman gantian bagi kesalahan pengedaran dadah harus tidak melebihi dari 20 tahun mulai daripada tarikh tangkapan.

Banduan 03 berpandangan bahawa bagi kesalahan di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [Akta 234', hukuman mengikut berat dan jenis dadah perlu

dibezakan. Dalam situasi banduan 03, dia menggunakan ganja sebagai ubat untuk mengurangkan rasa sakitnya. Dia berpandangan bahawa ganja ialah tumbuhan semula jadi, dan bukan dadah sintetik yang boleh merosakkan masyarakat. Dia juga berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan 2 hingga 5 tahun adalah munasabah untuk memberikan pengajaran bagi mereka yang menggunakan dadah jenis semula jadi. Bagi kes pengedaran dadah jenis sintetik hukuman mati harus dijadikan mandatori.

Banduan 04 berpandangan bahawa hukuman alternatif adalah di antara 20 hingga 30 tahun dari tarikh tangkapan. Banduan 05 berpandangan bahawa hukuman mati mandatori perlu dimansuhkan sekiranya pembunuhan dilakukan tanpa niat dan digantikan dengan pemenjaraan selama 15 tahun.

Banduan 06 mencadangkan hukuman gantian bagi kesalahan membunuh adalah pemenjaraan untuk tempoh 20 tahun. Banduan 07 berpandangan bahawa pemenjaraan selama 5 tahun adalah memadai bagi pembunuhan tanpa niat. Banduan 08 berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan selama 10 hingga 20 tahun adalah hukuman gantian yang wajar.

Banduan 09 mencadangkan hukuman gantian kesalahan berkaitan dadah adalah selama 20 tahun pemenjaraan bermula daripada tarikh tangkapan.

Banduan 10 bersetuju untuk dihukum dengan hukuman mati mandatori bagi kesalahan-kesalahan yang telah dilakukan.

(iv) Aspirasi masa hadapan

Banduan 01 bertekad untuk menjaga ibu bapanya jika dibebaskan dan akan bekerja sebagai jurusolek sepertimana pekerjaannya sebelum ini.

Banduan 02 pula ingin kembali ke rumahnya dan memulakan perniagaan menjual makanan untuk menjana sumber pendapatan.

Banduan 04 sekiranya dibebaskan merancang untuk bekerja di restoran. Selain itu, dia pernah mempelajari kemahiran pendawaian dan boleh mendapatkan pekerjaan di dalam bidang tersebut. Sekiranya dibebaskan Banduan 05 akan bekerja sebagai jurukamera bebas.

Banduan 10 berpandangan bahawa dia sudah berumur, mempunyai rekod jenayah dan sudah tidak berhubung dengan mana-mana ahli keluarga. Menurutnya, sekiranya dibebaskan, dia akan terus melakukan jenayah kerana tidak mampu untuk meneruskan semula kehidupannya.

3.5 Dapatan Perjumpaan Dengan Keluarga Mangsa

Jawatankuasa Khas juga telah mengadakan sesi libat urus dengan keluarga mangsa pada 14 Januari 2020. Seramai 7 keluarga mangsa telah hadir untuk perjumpaan tersebut manakala 2 keluarga mangsa terlibat melalui telefon dari Kedah dan Taiwan.

Dapatan sesi libat urus bersama keluarga mangsa adalah seperti berikut:

(i) Pandangan keluarga mangsa

Kebanyakan keluarga mangsa telah meluahkan rasa tidak puas hati mereka terhadap cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Mereka berpendapat bahawa pelaksanaan hukuman mati mandatori yang dijatuhkan terhadap pesalah tersebut mampu memberikan mereka ketenangan dan *closure*. Kesemua mereka tidak bersetuju dengan sebarang cadangan hukuman gantian atau alternatif selain daripada hukuman mati.

Terdapat juga keluarga mangsa yang menderita akibat kemurungan sehingga ada yang menghidap penyakit kritikal. Ini menyebabkan keluarga tersebut sukar meneruskan kehidupan seperti biasa akibat kehilangan ahli keluarga.

Kesemua ahli keluarga tidak bersetuju dengan pemberian sebarang pampasan kerana mereka berpendapat bahawa pampasan tersebut tidak akan mengembalikan ahli keluarga mereka yang telah mati dibunuh. Mereka juga berpandangan dengan pemansuhan hukuman mati mandatori ini, secara tidak langsung akan menggalakkan individu untuk melakukan jenayah.

3.6 Dapatan Pandangan Pakar Perundangan

Seramai 20 pakar telah mengemukakan pandangan mereka berdasarkan kepada 7 soalan yang diketengahkan oleh Jawatankuasa Khas. Pandangan-pandangan pakar berdasarkan soalan adalah seperti berikut :

(i) Pandangan pakar terhadap tafsiran jenayah paling serius

Terdapat pandangan bahawa hukuman mati harus dijatuhkan bagi kes yang menyebabkan kematian secara *rarest of the rare*. Kebanyakan pakar berpandangan tafsiran jenayah paling serius tidak harus melebihi tafsiran jenayah yang disengajakan sehingga mengakibatkan kematian. Tafsiran tersebut adalah selaras dengan tafsiran badan-badan antarabangsa seperti *United Nations Economic and Social Council*, *United Nations Convention on Transnational Crime* dan *UN Office of the High Commission for Human Rights.*

(ii) Pandangan pakar terhadap hukuman gantian/alternatif kepada hukuman mati mandatori

Para pakar telah memberi beberapa contoh hukuman gantian negara yang telah memansuhkan hukuman mati mandatori. Antara contoh hukuman gantian adalah seperti berikut:

a) Pemenjaraan seumur hayat;
b) Pemenjaraan sehingga 50 tahun;
c) Pemenjaraan seumur hidup dengan parol;
d) Pemenjaraan seumur hidup (20-30 tahun);
e) Pemenjaraan seumur hidup tanpa parol (untuk sesetengah kes);
f) Pemenjaraan seumur hidup dengan parol selepas dipenjarakan selama 10 hingga 26 tahun;
g) Tempoh pemenjaraan adalah berlainan bagi *residivist* atau pesalah berulang; dan
h) Tempoh pemenjaraan berbeza untuk *multiple offences*.

Kebanyakan pakar berpandangan bahawa hukuman yang paling sesuai adalah pemenjaraan seumur hidup namun tempoh pemenjaraan bergantung kepada jenis jenayah.

(iii) Pandangan pakar terhadap hukuman sepanjang hayat dan pemenjaraan seumur hidup yang dilihat

sebagai hukuman yang terlalu menyeksakan, kejam dan tidak berperikemanusian

Terdapat pandangan bahawa semua hukuman pemenjaraan yang mempunyai tempoh yang panjang perlu melalui suatu semakan semula penghukuman. Dalam hal ini, banduan juga perlu diberikan peluang untuk pembebasan awal terutamanya selepas menjalani dua pertiga tempoh hukuman penjara atau selepas 25 tahun. Ada pakar yang berpandangan bahawa, adalah salah untuk seseorang dijatuhkan hukuman mati mandatori dan hukuman tersebut harus digantikan dengan hukuman sepanjang hayat. Sesetengah pakar turut mencadangkan agar satu garis panduan penghukuman disediakan untuk memberi panduan kepada para hakim semasa menjatuhkan hukuman.

(iv) Pandangan pakar terhadap amalan atau model penghukuman negara terbaik yang tidak melaksanakan hukuman mati

Pandangan pakar menyatakan bahawa antara amalan terbaik yang dicadangkan adalah untuk membangunkan suatu garis panduan penghukuman bagi memastikan keseragaman dalam penghukuman. Garis panduan penghukuman harus mengambil kira faktor-faktor mitigasi dan pemberatan demi memastikan kuasa budi bicara Mahkamah tidak terkesan dan pesalah diberikan

hak untuk didengari. Pakar-pakar perundangan juga berpandangan bahawa hukuman pemenjaraan bertujuan untuk membenarkan pemulihan dan integrasi banduan selaras dengan Artikel 10(3) ICCPR. Terdapat juga pakar yang mencadangkan suatu Suruhanjaya Penghukuman ditubuhkan di mana keahlian merangkumi pelbagai lapisan masyarakat. Selain daripada itu, dicadangkan agar suatu mekanisme mediasi antara mangsa dan banduan harus dilaksanakan.

(v) Pandangan pakar terhadap kaedah yang harus dilaksanakan untuk memastikan dan melindungi hak mangsa-mangsa

Pakar-pakar perundangan berpandangan bahawa untuk memastikan hak mangsa-mangsa dilindungi, suatu sistem sokongan untuk keluarga mangsa perlu ditubuhkan. Sistem keadilan yang efektif perlu dibangunkan dengan mengambil kira sistem sokongan kepada mangsa dan keluarga mangsa untuk menyuarakan pandangan mereka berkenaan dengan proses sistem keadilan jenayah di Malaysia. Terdapat cadangan untuk menggunakan mekanisme *victim's impact statement* semasa pendengaran penghukuman supaya mangsa dan keluarga mangsa berpeluang menyuarakan pandangan mereka.

Selain daripada itu, Mahkamah juga boleh mempertimbangkan pemberian pampasan kepada mangsa dan keluarga mangsa. Terdapat pandangan bahawa mangsa harus terlibat dalam proses pemeriksaan balas saksi defenden. Selain itu, pakar perundangan juga mencadangkan untuk melantik seorang pesuruhjaya untuk *victims' rights*, iaitu sebuah badan yang diwujudkan bagi memastikan komunikasi yang berkesan dapat disalurkan kepada keluarga mangsa.

(vi) Pandangan pakar terhadap langkah-langkah yang boleh diambil untuk mengekalkan sebarang pencegahan yang diakibatkan hukuman mati

Kebanyakan pakar perundangan berpendapat bahawa hukuman mati tidak membawa sebarang kesan pencegahan. Bagi mengekang dan mencegah jenayah-jenayah daripada berlaku, adalah penting untuk memberi sumber dan latihan yang lebih baik kepada penguatkuasaan undang-undang untuk menangani jenayah-jenayah tersebut. Terdapat juga pandangan untuk mengekalkan hukuman mati dan menubuhkan suatu *Criminal Cases Review Commission* atau memansuhkan sebahagian hukuman mati dan pada masa yang sama menubuhkan *Criminal Cases Review Commission*.

(vii) Pandangan pakar terhadap *diyyat* sebagai hukuman gantian kepada hukuman mati

Terdapat pakar yang tidak bersetuju dengan cadangan *diyyat* sebagai hukuman gantian. Ini adalah kerana, hukuman *diyyat* akan bergantung kepada latar belakang sosio ekonomi seseorang pesalah. Oleh itu, orang yang tidak berpengaruh akan didiskriminasikan. Walau bagaimanapun, terdapat juga pandangan bahawa cadangan ini perlu dikaji dengan lebih mendalam untuk memastikan sistem ini dapat dilaksanakan selaras dengan perundangan negara kita.

3.7 Dapatan Soal Selidik Atas Talian (*Online Public Survey)*

Selain daripada sesi libat urus yang melibatkan pertemuan dan perbincangan secara terus dengan pihak berkepentingan seperti yang dijelaskan di atas, Jawatankuasa Khas juga turut mengadakan soal selidik secara atas talian. Soal selidik tersebut bertujuan untuk mendapatkan pandangan umum berkenaan cadangan hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori.

Soalan-soalan yang dibangunkan terdiri daripada soalan jenis tertutup dan soalan jenis terbuka yang mana memerlukan responden memberikan penjelasan. Sebanyak 12 soalan telah disediakan dan daripada jumlah tersebut, 7 soalan merupakan soalan tertutup manakala selebihnya adalah soalan terbuka. Seramai **6,284** responden telah

melengkapkan soal selidik dan berikut adalah dapatan terhadap soalan-soalan tersebut:

(i) Soalan 1:

Persetujuan dengan hukuman mati dimansuhkan

Seramai 5,257 atau 83.66% responden tidak bersetuju hukuman mati dimansuhkan manakala 1,027 responden atau 16.34% bersetuju hukuman mati dimansuhkan.

(ii) Soalan 2:

Persetujuan bahawa hukuman mati mandatori sahaja dimansuhkan

Seramai 1,324 orang atau 21.07% responden sahaja yang bersetuju hukuman mati mandatori sahaja dimansuhkan manakala 4,960 atau 78.93% responden tidak bersetuju hukuman mati mandatori sahaja dimansuhkan.

Daripada 1,324 orang responden yang bersetuju hukuman mati mandatori sahaja dimansuhkan, seramai 243 orang responden berpandangan bahawa peluang kedua wajar diberikan kepada pesalah. Selain itu, ia turut memberikan kuasa budi bicara kepada Mahkamah untuk menentukan hukuman terbaik di atas kesalahan yang dilakukan.

Seramai 974 responden tidak bersetuju bahawa hukuman mati mandatori sahaja yang dimansuhkan dengan memberikan pandangan bahawa ia wajar dikekalkan untuk menimbulkan rasa takut kepada penjenayah. Manakala 533 responden berpandangan hukuman mati mandatori dapat memberikan pengajaran kepada orang awam serta penjenayah.

Selain itu, responden turut memberikan pandangan bahawa hukuman mati mandatori ini wajar dikekalkan bagi tujuan:

a) memastikan keadilan kepada mangsa dan keluarga;
b) memastikan hukuman yang adil dan setimpal atas kesalahan yang dilakukan;
c) memastikan keselamatan dan ketenteraman orang awam; dan
d) memastikan pelaksanaan undang-undang Islam dalam polisi penghukuman sedia ada dilaksanakan.

(iii) Soalan 3:

Sama ada responden mempunyai pengetahuan bahawa Mahkamah masih boleh menjatuhkan hukuman mati walaupun hukuman mati mandatori dimansuhkan

Seramai 3,450 atau 54.90% responden mengetahui bahawa Mahkamah masih boleh menjatuhkan hukuman mati walaupun hukuman mati mandatori dimansuhkan. Manakala baki seramai 2,834 atau 45.10% responden tidak mengetahui mengenai perkara tersebut. Oleh yang demikian, dapatan bagi soalan ini adalah agak seimbang.

(iv) Soalan 4:

Sama ada responden tahu kesalahan-kesalahan yang boleh membawa kepada hukuman mati mandatori

Analisa soal selidik tersebut turut mendapati majoriti lebih 5,700 atau 90% responden mempunyai pengetahuan mengenai kesalahan-kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori dan hanya sebilangan kecil sahaja iaitu seramai 584 atau 9.29% responden tidak mempunyai pengetahuan mengenai kesalahan-kesalahan tersebut.

(v) Soalan 5:

Hukuman gantian yang dicadangkan untuk menggantikan hukuman mati mandatori

Majoriti responden memberikan pandangan bahawa hukuman gantian kepada hukuman mati adalah hukuman penjara seumur hidup dan hukuman sepanjang hayat.

Selain itu, beberapa cadangan hukuman gantian lain adalah seperti berikut:

a) pemenjaraan dan sebatan;
b) pelaksanaan undang-undang Islam seperti hudud dan *diyyat*;
c) bayaran pampasan;
d) khidmat masyarakat;
e) buang negara; dan
f) program pemulihan.

(vi) Soalan 6:

Sama ada terdapat ahli keluarga/saudara mara/rakan /kenalan responden yang telah atau akan dijatuhkan dengan hukuman mati

Seramai 5,786 atau 92.08% responden tidak mempunyai ahli keluarga atau saudara-mara atau rakan kenalan yang telah atau akan dijatuhkan hukuman mati. Selebihnya seramai 498 atau 7.92% responden sahaja yang mempunyai ahli keluarga/rakan/kenalan anda yang telah atau akan dijatuhkan dengan hukuman mati.

(vii) Soalan 7:

Pandangan sama ada hukuman mati bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia

Seramai 5,323 atau 84.71% responden berpandangan bahawa hukuman mati tidak bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia. Antara pandangan yang dinyatakan bagi menjelaskan maklum balas tersebut adalah sebagaimana berikut:

a) Hukuman mati adalah setimpal dan sesuai berdasarkan kepada fakta kes dan jenis kesalahan;
b) Pelaksanaan hukum mati dibenarkan dalam hukuman *hudud* dan *qisas*;
c) Hukuman mati dianggap sebagai suatu keadilan dan pembelaan kepada mangsa dan keluarga;
d) Jenayah yang dilakukan melibatkan kehilangan nyawa seseorang;
e) Hukuman mati dapat memberikan ikhtibar dan pengajaran kepada masyarakat; dan
f) Hukuman mati dapat memberikan keamanan, kesejahteraan dan ketenteraman orang awam.

Seramai 961 atau 15.29% responden berpandangan hukuman mati yang dijatuhkan adalah bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia. Mereka berpandangan bahawa:

a) Setiap manusia mempunyai kebebasan untuk hidup;
b) Hanya Tuhan sahaja yang mempunyai hak untuk mengambil nyawa manusia;
c) Banduan wajar diberikan peluang kedua; dan
d) Banduan mungkin menjadi mangsa keadaan.

(viii) Soalan 8:

Sama ada bersetuju bahawa hukuman mati boleh mencegah dan mengurangkan perbuatan jenayah

seperti pembunuhan, pengganas dan pengedaran dadah

Sebanyak 5,331 atau 84.83% responden bersetuju bahawa hukuman mati boleh mencegah dan mengurangkan perbuatan jenayah seperti pembunuhan, pengganas dan pengedaran dadah. Ia disokong dengan pandangan bahawa hukuman sedemikian merupakan suatu hukuman yang menggerunkan dan dapat memberi pengajaran serta keinsafan kepada banduan.

Namun, seramai 953 atau 15.17% responden tidak bersetuju pelaksanaan hukuman mati boleh mencegah perbuatan jenayah daripada berterusan. Ini kerana responden berpandangan bahawa statistik jenayah semasa menunjukkan peningkatan. Selain itu, tiada kajian khusus yang menunjukkan kesan positif daripada pelaksanaan hukuman mati.

(ix) Soalan 9:

Sama ada banduan yang dijatuhi hukuman mati wajar diberi kemaafan dan peluang kedua

Sebanyak 3,563 atau 53.70% responden bersetuju bahawa banduan yang dijatuhi hukuman mati wajar diberi kemaafan dan peluang kedua. Manakala 2,721 atau 43.30% responden tidak bersetuju banduan yang dijatuhi hukuman mati wajar diberi kemaafan dan peluang kedua.

(x) Soalan 10:

Pandangan sama ada wajar bayaran pampasan dikenakan ke atas pesalah untuk dibayar kepada keluarga mangsa dalam kes pembunuhan

Seramai 4,233 atau 67.36% responden bersetuju untuk pesalah membayar pampasan kepada keluarga mangsa dalam kes pembunuhan. Cadangan hukuman gantian ini juga merupakan hukuman *diyyat* iaitu hukuman yang diperuntukkan dalam undang-undang syariah Islam bagi kesalahan membunuh.

(xi) Soalan 11:

Sama ada responden bersetuju pemansuhan hukuman mati akan memberi kesan kepada ekonomi negara

Seramai 3,261 atau 51.89% responden tidak bersetuju bahawa pemansuhan hukuman mati akan memberi kesan kepada ekonomi negara. Manakala 3,023 atau 48.11% responden bersetuju pemansuhan hukuman mati akan memberi kesan kepada ekonomi negara.

(xii) Soalan 12:

Sama ada pemansuhan hukuman mati mandatori dianggap sebagai ancaman kepada keselamatan negara

Seramai 4,246 atau 67.57% responden bersetuju bahawa pemansuhan hukuman mati mandatori merupakan suatu ancaman keselamatan kepada masyarakat. Namun, 2,038 atau 32.43% responden tidak bersetuju pemansuhan hukuman mati mandatori merupakan suatu ancaman kepada keselamatan kepada masyarakat.

Analisa soal selidik atas talian adalah seperti di **Lampiran J.**

BAB 4: RUMUSAN DAN PERBINCANGAN

Lanjutan daripada dapatan dalam Bab 3 boleh dirumuskan seperti berikut:

4.1 Cadangan Pemansuhan Hukuman Mati

Pelbagai pandangan telah diperolehi daripada pakar perundangan, pihak berkepentingan dan masyarakat umum berkaitan dengan cadangan pemansuhan hukuman mati. Secara keseluruhan, pandangan tersebut menjurus kepada pemansuhan hukuman mati yang perlu dilaksanakan secara menyeluruh berdasarkan kepada konsep hak asasi manusia dan piawaian yang telah ditetapkan.

Namun demikian, kebanyakan pandangan yang diterima adalah untuk **tidak memansuhkan hukuman mati.** Oleh yang demikian, cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori yang mana memberikan kuasa serta budi bicara kepada Mahkamah disokong dan dipersetujui oleh kebanyakan pihak.

Sehubungan itu, hukuman mati masih wujud dan kebanyakan pihak berpandangan pelaksanaan hukuman mati masih lagi relevan untuk digunakan sebagai salah suatu mekanisme pencegahan terutamanya bagi jenayah sangat kejam. Perkara ini selaras dengan pandangan kebanyakan agamawan Islam dan Bukan Islam.

Pada masa yang sama, pihak berkepentingan juga berpandangan bahawa jika sesuatu jenayah tidak mengakibatkan kehilangan nyawa, maka hukuman mati tidak wajar dijatuhkan dan ia hanya perlu dijatuhkan untuk jenayah yang disifatkan sebagai jenayah sangat kejam dan/atau *rarest of the rare*.

4.2 Hukuman Gantian Untuk Menggantikan Hukuman Mati Mandatori

Beberapa aspek perlu dipertimbangkan dalam menentukan hukuman gantian kepada hukuman mati mandatori sebagaimana berikut:

(i) Hukuman gantian perlu setimpal dengan jenayah yang dilakukan

Pandangan bahawa hukuman yang dikenakan perlu setimpal dengan jenayah yang dilakukan oleh seseorang. Ia boleh dilihat dalam kes pemilikan dadah dan pengedaran dadah, di mana hukuman yang dikenakan kepada keldai dadah dan pengedar utama perlu dibezakan. Begitu juga dengan hukuman yang mengakibatkan kematian dan yang tidak mengakibatkan kematian harus mengikut prinsip yang sama.

Selain daripada itu, jenis jenayah juga perlu dilihat sama ada ia merupakan jenayah yang telah dirancang dengan niat atau jenayah yang tidak berniat. Aspek keseriusan

jenayah tersebut perlu dinilai sama ada jenayah tersebut merupakan jenayah sangat kejam atau *rarest of the rare* sebelum hukuman dijatuhkan. Dalam hal ini, hukuman gantian harus setimpal dengan jenayah dan tidak mengakibatkan *incongruity* dengan hukuman-hukuman lain yang kurang serius.

(ii) Hukuman yang dijatuhkan perlulah mengambil kira fakta kes dan latar belakang setiap banduan

Kebanyakan pandangan yang diterima memberi penekanan kepada pentingnya untuk mempertimbangkan fakta kes dan latar belakang setiap banduan. Ini untuk memastikan hukuman yang akan dijatuhkan mengambil kira faktor-faktor luaran yang menyumbang kepada berlakunya jenayah tersebut. Selain daripada itu, terdapat pandangan bahawa *victim's impact statement* adalah sangat penting dalam sesi *sentencing hearing* di mana keadaan sebenar mangsa dapat diketahui oleh hakim sebelum penghukuman dijatuhkan.

(iii) Hukuman gantian pemenjaraan seumur hidup dan pemenjaraan sepanjang hayat

Kebanyakan cadangan yang diterima adalah untuk menggantikan hukuman mati mandatori dengan hukuman pemenjaraan, iaitu sama ada pemenjaraan seumur hidup atau pemenjaraan sepanjang hayat.

Namun demikian, terdapat juga pandangan bahawa pemenjaraan sepanjang hayat tidak memberi peluang keinsafan kepada banduan. Terdapat juga cadangan pemenjaraan sahaja perlu dijatuhkan dalam julat tempoh yang berbeza berdasarkan kepada keseriusan jenayah tersebut.

(iv) Parol dan sebatan

Kebanyakan pandangan yang diterima menyatakan bahawa bagi hukuman pemenjaraan seumur hidup, parol dibenarkan tetapi dengan syarat banduan tersebut telah menjalani tempoh pemenjaraan tertentu. Ini adalah bagi memastikan hukuman adalah setimpal dengan jenayah yang dilakukan. Tempoh pemenjaraan pula perlulah berdasarkan kepada jenis jenayah dan keseriusan jenayah.

Bagi sebatan pula, kebanyakan pandangan yang diterima mencadangkan untuk mengekalkan hukuman sebatan sedia ada dan memperuntukkan hukuman sebatan di mana hukuman mati mandatori telah dimansuhkan. Ini bagi memastikan hukuman yang dikenakan *congruent* dengan hukuman lain yang kurang serius dan tidak dilihat sebagai terlalu ringan.

4.3 Konsep *Restorative Justice* Dan Pemulihan Banduan

Kebanyakan cadangan memberi penekanan kepada *restorative justice*. Mengikut prinsip ini, banduan perlu diberi peluang kedua untuk memperbaiki dirinya dengan bantuan dan sokongan daripada Jabatan Penjara Malaysia serta ahli keluarga sendiri. Terdapat pelbagai langkah yang telah dicadangkan termasuk program pemulihan seperti kaunseling, pendidikan sivik, pendidikan agama, pendidikan teknikal dan vokasional yang dapat membantu banduan berdikari dan berintegrasi dengan komuniti apabila mereka dibebaskan dari penjara.

Pada ketika ini, Jabatan Penjara Malaysia melaksanakan pelbagai program pemulihan banduan seperti berikut:

(i) program pemulihan banduan dalam penjara melalui 4 fasa iaitu orientasi, pengukuhan sahsiah, kemahiran dan re-integrasi; dan

(ii) program pemulihan banduan luar penjara yang terdiri daripada parol, pusat pemulihan pemasyarakatan, pusat pemulihan wajib dan rumah perantaraan.

4.4 Pandangan Dari Perspektif Islam

Terdapat pandangan dari perspektif Islam bahawa konsep kemaafan dan pembayaran *diyyat* kepada keluarga mangsa perlu dipertimbangkan kerana keluarga mangsa merupakan

pihak yang paling terkesan. Konsep kemaafan ini tidak bermaksud banduan akan dilepaskan daripada bertanggungjawab ke atas jenayah yang telah dilakukannya.

Walau bagaimanapun, terdapat juga pandangan bahawa konsep pembayaran *diyyat* adalah digunakan oleh golongan yang berkemampuan dari segi kewangan sahaja. Mekanisme *diyyat* juga telah diperakukan oleh hasil permuafakatan pengurusan hal ehwal Islam negeri-negeri di bawah naungan Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong di Istana Negara yang telah membincangkan berkenaan dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Melalui *munaqasyah* tersebut, satu persetujuan telah dicapai berkenaan dengan cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori.

Bagi tujuan pembayaran *diyyat* ini, suatu dana persekutuan ditubuhkan untuk membantu mereka yang tidak berkemampuan untuk membuat bayaran *diyyat* tersebut. Lanjutan daripada cadangan di atas, suatu kajian yang lebih lanjut perlu dilaksanakan berkenaan konsep kemaafan dan pembayaran *diyyat.*

4.5 Implikasi Kewangan Kepada Kerajaan

Terdapat pandangan bahawa dengan pelaksanaan pemansuhan hukuman mati mandatori akan meningkatkan kos perbelanjaan kepada Kerajaan. Kos perbelanjaan ini termasuk kos pengurusan banduan dan fasiliti tambahan kepada banduan berisiko tinggi, kos pembinaan penjara baharu untuk menampung jumlah banduan yang meningkat serta kos sumber manusia bagi menyokong jumlah banduan tersebut. Oleh yang demikian, Kerajaan perlu mengenalpasti kaedah menangani masalah ini. Ini adalah relevan bagi memastikan hak-hak banduan terjamin selaras dengan prinsip hak asasi manusia.

4.6 Cadangan Penambahbaikan Sistem Keadilan Di Malaysia

Terdapat beberapa cadangan penambahbaikan yang telah diketengahkan seperti berikut:

(i) membangunkan garis panduan penghukuman yang dapat memberi panduan kepada para hakim dalam membuat keputusan. Ini juga dapat memastikan hukuman yang dijatuh adalah konsisten dan turut mengambil kira pelbagai faktor kes dan latar belakang banduan;

(ii) menubuhkan *Criminal Cases Review Commission* bagi menyemak semula penghukuman yang telah dijatuhkan

untuk kes yang melibatkan hukuman pemenjaraan yang panjang;

(iii) menubuhkan Mahkamah Khas untuk membicarakan semula kes-kes banduan yang telah dijatuhkan hukuman mati mandatori;

(iv) mewujudkan suatu *sentencing commission* yang diwakili oleh pelbagai lapisan masyarakat;

(v) mewujudkan suatu proses mediasi antara mangsa dan pesalah; dan

(vi) melantik seorang pesuruhjaya untuk *victims' rights* bagi memastikan komunikasi yang berkesan dapat disalurkan kepada keluarga mangsa.

4.7 Rumusan Terhadap Perbincangan Dapatan

Ahli-ahli Jawatankuasa Khas bersependapat bahawa hukuman mati mandatori wajar dimansuhkan. Pendirian ini berasaskan beberapa prinsip. Satu daripadanya ialah prinsip bahawa penghukuman mana-mana kesalahan jenayah perlu diletakkan pada budi bicara hakim. Ini adalah untuk menghormati dan menegakkan konsep pengasingan kuasa yang menjadi satu daripada teras Perlembagaan Persekutuan.

Ahli-ahli Jawatankuasa Khas bersetuju bahawa:

(i) dalam keadaan kelakuan jenayah yang menyebabkan kematian, hukuman mati wajar dikekalkan tetapi tertakluk kepada budi bicara Mahkamah;

(ii) dalam keadaan kelakuan jenayah tidak menyebabkan secara langsung apa-apa kematian, hukuman mati tidaklah wajar; dan

(iii) dalam kes-kes yang melibatkan ancaman terhadap Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong, Raja Permaisuri Agong dan Raja-Raja, hukuman mati masih wajar dikekalkan tertakluk kepada budi bicara Mahkamah.

Soal pemansuhan hukuman mati secara menyeluruh ada dibangkitkan semasa sesi *town hall* oleh wakil NGO dan pakar-pakar undang-undang. Walau bagaimanapun, isu ini tidak termasuk dalam terma rujukan Jawatankuasa Khas. Ahli-ahli Jawatankuasa Khas berpendapat bahawa isu ini patut dijadikan perkara yang seharusnya dikaji secara menyeluruh dan mendalam oleh Kerajaan.

Ahli-ahli Jawatankuasa Khas bersimpati dengan kesengsaraan yang dialami oleh keluarga mangsa yang kehilangan nyawa. Dalam kes ini, soal hukuman yang setimpal dengan kesalahan banyak dibincangkan. Walau bagaimanapun, isu tentang kos pengurusan banduan akan meningkat disebabkan pemansuhan hukuman mati mandatori

tidak seharusnya diambil kira dalam perkara ini. Dalam mencapai suatu keputusan, keadilan dalam menjatuhkan hukuman harus dijadikan keutamaan berbanding isu implikasi kos.

Dari segi mencapai keadilan dan pemberian hukuman setimpal, hak keluarga mangsa patut diberi perhatian. Sistem keadilan bukanlah suatu mekanisme untuk membalas dendam, ataupun mencapai kesamarataan penderitaan (*equality of suffering*) antara keluarga mangsa dan keluarga banduan. Kanun Keseksaan memperuntukkan untuk Mahkamah menerima dan mendengar kenyataan impak oleh mangsa atau keluarganya sebelum hukuman dijatuhkan. Selain itu, jika dimohon oleh Timbalan Pendakwa Raya, Mahkamah boleh memerintahkan pampasan dibayar oleh banduan kepada mangsa atau keluarganya sebagai tambahan bagi apa-apa hukuman pemenjaraan yang dijatuhkan. Mangsa dan keluarga mangsa juga berhak untuk menuntut ganti rugi mengikut undang-undang sivil.

Berdasarkan sesi libat urus yang telah dijalankan, terdapat banyak pandangan yang bersetuju *dengan* pelaksanaan pembayaran *diyyat* kepada keluarga mangsa. Malah perkara ini juga telah dipertimbangkan dan dipersetujui oleh Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong semasa Program Majlis Munaqasyah Pengurusan Hal Ehwal Islam dan Negeri-Negeri di bawah naungan Seri Paduka Baginda di Istana Negara pada 20 Jun 2019. Konsep pembayaran *diyyat* boleh diterima secara am, dan pandangan dari sudut agama Islam

adalah relevan. Konsep *diyyat* juga tidak membebaskan pesalah daripada dikenakan hukuman yang ditetapkan oleh undang-undang. Jawatankuasa Khas berpandangan bahawa kajian lanjut perlu dilaksanakan sebelum konsep ini dapat diterima pakai.

Satu daripada cadangan hukuman gantian kepada pemansuhan hukuman mati mandatori ialah pemenjaraan sepanjang hayat. Dalam konsep *restorative justice*, mana-mana hukuman pemenjaraan sepatutnya memberi peluang kepada banduan termasuk yang dijatuhkan hukuman pemenjaraan sepanjang hayat untuk insaf dan berubah. Bagi maksud ini, banduan yang dijatuhi hukuman pemenjaraan sepanjang hayat wajar dipertimbangkan untuk parol. Ini akan memerlukan pindaan kepada Akta Penjara 1995 [*Akta 537*].

Jawatankuasa Khas pada umumnya berpendapat bahawa hukuman gantian kepada hukuman mati mandatori seharusnya termasuk hukuman sebatan. Ini adalah untuk mencerminkan keseriusan kesalahan-kesalahan ini. Kombinasi hukuman pemenjaraan dan sebatan adalah wajar supaya dilihat sebagai hukuman yang lebih berat berbanding hukuman untuk jenayah-jenayah lain.

Jika hukuman mati mandatori dimansuhkan, kedudukan 1,305 banduan yang telah dijatuhi hukuman mati secara mandatori perlu dilihat semula. Jumlah ini adalah termasuk 24 orang banduan akhir yang mana permohonan pengampunan mereka telah ditolak.

Sekiranya hukuman mati mandatori dimansuhkan, pindaan kepada undang-undang berkaitan perlu dilaksanakan. Sehubungan itu, manfaat pindaan ini akan turut terpakai kepada banduan akhir yang sedang menanti pelaksanaan hukuman mati, di mana hukuman mati ke atas mereka perlu disemak semula.

BAB 5: SYOR DAN KESIMPULAN

5.1 Syor

Syor Jawatankuasa Khas ini disediakan berpandukan kepada terma rujukan sebagaimana yang telah diputuskan oleh Jemaah Menteri semasa penubuhan Jawatankuasa Khas ini.

Syor Jawatankuasa Khas ini juga adalah berdasarkan kepada dapatan dan perbincangan kajian ini seperti yang dinyatakan dalam Bab 3 dan Bab 4.

(i) TERMA RUJUKAN 1

Menyemak dan mengkaji secara keseluruhan polisi penghukuman berdasarkan cadangan Jemaah Menteri untuk menggantikan hukuman mati mandatori dengan hukuman yang lebih wajar, tertakluk pada budi bicara Mahkamah.

SYOR 1:

Polisi penghukuman yang dicadangkan oleh Jawatankuasa Khas adalah berdasarkan pada prinsip-prinsip berikut:

(i) Bagi kesalahan yang menyebabkan kematian, hukuman mati atas budi bicara Mahkamah dikekalkan;

(ii) Bagi kesalahan yang lain yang tidak menyebabkan kematian, hukuman mati tidak harus dijatuhkan oleh Mahkamah; dan

(iii) Sekiranya hukuman mati tidak dijatuhkan oleh Mahkamah, pesalah boleh dikenakan hukuman sebatan.

Cadangan di atas adalah selaras dengan prinsip *proportionality* yang merupakan sebahagian daripada falsafah undang-undang negara.

Disyorkan 11 kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori digantikan seperti yang berikut:

"bagi kesalahan yang menyebabkan kematian, pesalah hendaklah dihukum dengan hukuman mati atau pemenjaraan tidak kurang daripada 30 tahun yang boleh dilanjutkan sehingga pemenjaraan sepanjang hayat."

Syor hukuman gantian yang dikemukakan oleh Jawatankuasa Khas terhadap 11 kesalahan yang membawa hukuman mati mandatori adalah seperti dalam **Jadual 5.1** yang berikut:

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE
Penal Code [Act 574]	121A	Offences against the person of the Yang di-Pertuan Agong or a Ruler or Yang di-Pertua Negeri	shall be punished with death and shall also be liable to fine.	**shall be punished with death or imprisonment for life and shall also be liable to whipping.**
	130C	Committing terrorist acts, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping**; or (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping.**
	130I	Directing activities of terrorist groups, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death. .	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or** (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping**.
	130N	Providing or collecting property for terrorist acts, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and**

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE
				which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping**.
	130O	Providing services for terrorist purposes, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or** (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping**.
	130QA	Accepting gratification to facilitate or enable terrorist acts, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or** (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping.**

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE
	130ZB	Accepting gratification to facilitate or enable organized criminal group, and where the act causes death.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or** (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping.**
	302	Punishment for murder which is provided for under section 300.	shall be punished if the act result in death with death.	**shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping.**
	374A	Hostage-taking.	shall be punished if the act result in death with death.	**(a) if the act results in death, shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping; or** (b) in any other case, with imprisonment for a term of not less than 7 years but not exceeding 30 years and **shall also be liable to whipping**.
Firearms (Increased	3	Penalty for discharging a firearm in the	shall be punished with death.	**Imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to**

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE
Penalties) Act 1971 [Act 37]		commission of a scheduled offence.		**natural life and shall also be liable to whipping.**
	3A	Penalty for accomplices in case of discharge of firearm.	shall be punished with death.	**Imprisonment for a term of not less than 30 years, and which may extend to natural life and shall also be liable to whipping.**

Jadual 5.1: Syor Hukuman Gantian Terhadap 11 Kesalahan Yang Membawa Hukuman Mati Mandatori[2]

Bagi kesalahan di bawah seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*], Jawatankuasa Khas mengesyorkan bahawa subseksyen 39B(2A) dan subseksyen 39B(2B) Akta itu dimansuhkan dan hukuman gantian terhadap kesalahan ini disyorkan dalam **Jadual 5.2** yang berikut:

[2] Semua cadangan pindaan hukuman gantian yang dikemukakan oleh Jawatankuasa Khas dalam Jadual 5.1 telah dinyatakan dalam Bahasa Inggeris mengikut teks asal Kanun Keseksaan kerana tiada terjemahan rasmi dalam Bahasa Melayu.

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE
Dangerous Drugs Act 1952 [Act 234]	39B	Penalty for trafficking in dangerous drugs	Any person who contravenes any of the provisions of subsection (1) shall be guilty of the offence against this Act and shall be punished on conviction with death or imprisonment of life and shall, if he is not sentenced to death, be punished with whipping of not less than fifteen strokes.	**Imprisonment for a term of not less than 20 years, and which may extend to imprisonment for natural life and be punished with whipping of not less than 15 strokes**.

Jadual 5.2 : Hukuman Gantian Bagi Kesalahan Seksyen 39B Di Bawah Akta Dadah Berbahaya 1952[3]

Syor hukuman gantian terhadap seksyen 39B Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*] adalah konsisten dengan prinsip polisi penghukuman yang dicadangkan seperti di perenggan Syor 1. Selaras dengan pindaan yang dicadangkan, maka dicadangkan seksyen 39B(2A) dan seksyen 39B(2B) dimansuhkan.

Selain itu, terdapat 22 kesalahan yang membawa hukuman mati tetapi dengan budi bicara Mahkamah. Bagi memastikan dasar penghukuman adalah setimpal

[3] Cadangan pindaan hukuman gantian yang dikemukakan oleh Jawatankuasa Khas dalam Jadual 5.2 telah dinyatakan dalam Bahasa Inggeris mengikut teks asal Akta Dadah Berbahaya 1952 kerana tiada terjemahan rasmi dalam Bahasa Melayu.

dengan jenayah yang dilakukan, kesalahan-kesalahan ini juga telah disemak dan cadangan hukuman gantian telah diberi (jika terdapat sebarang pindaan). Senarai cadangan hukuman gantian untuk 22 kesalahan yang membawa hukuman mati tetapi dengan budi bicara Mahkamah adalah seperti di **Lampiran K.**

Syor hukuman gantian di atas turut mengambil kira kesalahan lain yang bersifat kurang serius berbanding kesalahan yang membawa hukuman mati tetapi memperuntukkan hukuman yang berat seperti contoh di **Lampiran L**. Dengan itu, hukuman gantian bagi kesalahan yang membawa kepada hukuman mati mandatori hendaklah lebih berat daripada kesalahan-kesalahan tersebut untuk memastikan keseragaman dan mengelakkan *incongruity* dalam proses penghukuman.

(ii) TERMA RUJUKAN 2:

Mengkaji kesesuaian pelaksanaan hukuman berasaskan kaedah *restorative justice*

SYOR 2:

Prinsip pemulihan keadilan seharusnya diterapkan ke dalam sistem keadilan jenayah di Malaysia. Perkara ini sedang dilaksanakan oleh Jabatan Penjara Malaysia. Walau bagaimanapun, prinsip ini perlu dipergiatkan untuk membawa perubahan yang positif dari segi pemulihan kepada banduan.

Prinsip tersebut juga merupakan suatu perkara yang kerap kali dibincangkan semasa sesi libat urus dan juga dalam pandangan pakar-pakar undang-undang. Melalui prinsip *restorative justice* seperti latihan teknikal dan vokasional serta pengisian rohani, ia akan dapat menyediakan banduan bagi tujuan integrasi semula dalam masyarakat.

(iii) TERMA RUJUKAN 3:

Mengkaji dan mencadangkan kaedah-kaedah untuk menangani isu-isu hukuman mati mandatori terhadap:

(a) 1,305 orang banduan yang telah dijatuhi hukuman mati dan sedang/telah mengemukakan rayuan pengampunan kepada Lembaga Pengampunan Negeri; dan

(b) pelaksanaan hukuman mati melibatkan 24 orang banduan daripada 1,305 orang banduan yang mana rayuan pengampunan telah ditolak oleh Lembaga Pengampunan Negeri termasuk kuasa pengampunan Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong/Raja/Yang di-Pertua Negeri menurut Perkara 42 Perlembagaan Persekutuan.

SYOR 3:

Dalam konteks banduan hukuman mati (sama ada yang telah diberikan pengampunan atau ditolak rayuan pengampunannya), adalah dicadangkan agar suatu

panel khas hakim Mahkamah Persekutuan ditubuhkan di bawah suatu undang-undang yang digubal oleh Parlimen. Komposisi panel khas ini akan terdiri daripada 7 orang atau lebih bekas hakim Mahkamah Persekutuan atau bekas hakim Mahkamah Rayuan untuk mendengar kes mereka bagi tujuan semakan semula hukuman selaras dengan pindaan undang-undang berkaitan kesalahan mereka. Keputusan panel khas ini adalah muktamad, namun permohonan pengampunan kepada Lembaga Pengampunan masih boleh dikemukakan untuk pertimbangan sekiranya hukuman mati masih dikekalkan terhadap banduan.

Selagi mana perundangan berkaitan pemansuhan hukuman mati tidak digubal dan mekanisme penghukuman semula masih belum ditetapkan, moratorium pelaksanaan hukuman mati masih perlu terus berkuat kuasa.

(iv) Parol

Bagi tujuan pertimbangan parol, Jawatankuasa Khas mencadangkan agar bagi banduan yang telah dijatuhi hukuman pemenjaraan sepanjang hayat, tempoh pemenjaraan itu dianggap sebagai tempoh 40 tahun. Maka banduan itu akan layak dipertimbangkan untuk parol selepas menjalani tempoh pemenjaraan selama 20 tahun. Manakala banduan yang dijatuhi hukuman pemenjaraan seumur hidup iaitu ditakrifkan 30 tahun

berdasarkan Akta Keadilan Jenayah 1953 [*Akta 345*], mereka hanya layak dipertimbangkan untuk parol selepas menjalani tempoh pemenjaraan selama 15 tahun.

(v) Tempoh Peralihan

Pindaan bagi kesemua peruntukan undang-undang yang berkaitan akan turut dikuatkuasakan bagi mana-mana kes yang sedang dibicarakan dan masih belum dijatuhkan hukuman oleh Mahkamah semasa tempoh peralihan.

5.2 Cadangan Hala Tuju Sistem Keadilan Jenayah Di Malaysia

(i) Pindaan undang-undang berkaitan daripada pemansuhan hukuman mati mandatori

Berikutan dengan kajian yang telah dilaksanakan Jawatankuasa Khas ini dalam mengesyorkan hukuman gantian kepada hukuman mati mandatori, undang-undang yang memperuntukkan 11 dan 22 kesalahan yang dinyatakan di atas dan juga Akta Penjara 1995 perlu dipinda.

(ii) Mewujudkan prosedur pra-penghukuman (*pre-sentencing procedure*)

Sebelum suatu hukuman dijatuhkan, perlu ada prosedur pra-penghukuman di mana pihak Pendakwa Raya akan mengemukakan hujahan mengenai latar belakang dan rekod kesalahan lampau (jika ada) kepada Mahkamah. Dalam masa yang sama, Mahkamah juga perlu mengambil kira hujahan pihak pembelaan bagi memastikan prosedur penghukuman dilaksanakan dengan adil. Prosedur ini adalah untuk membantu Mahkamah dalam mempertimbangkan hukuman sewajarnya ke atas pesalah.

(iii) Menubuhkan Majlis Penghukuman (*Sentencing Council*)

Majlis Penghukuman ini berfungsi sebagai institusi utama bagi memastikan keseragaman dalam keputusan penghukuman di samping mengekalkan kebebasan badan kehakiman. Majlis ini juga bertanggungjawab mewujudkan suatu garis panduan penghukuman sebagai panduan kepada badan kehakiman dan profesional dalam sistem jenayah Malaysia.

(iv) Membangunkan garis panduan penghukuman (*Sentencing Guidelines*)

Garis panduan penghukuman diwujudkan bagi memastikan amalan-amalan penghukuman yang rasional dan konsisten. Garis panduan penghukuman merupakan suatu mekanisme yang merangkumi hukuman-hukuman yang sesuai mengikut jenis dan keseriusan kesalahan bagi memastikan hukuman yang dijatuhkan adalah setimpal dengan jenayah yang dilakukan. Ini akan dapat mengurangkan ketidakseragaman dari segi penghukuman. Lantas mencerminkan ketelusan dan meningkatkan kebolehpercayaan masyarakat awam terhadap sistem keadilan jenayah di Malaysia.

(v) Menubuhkan Suruhanjaya Pembaharuan Undang-Undang Malaysia

Suruhanjaya Pembaharuan Undang-Undang Malaysia wajar diwujudkan untuk mengkaji semula undang-undang yang lapuk dan memperkasa sistem perundangan di Malaysia. Suruhanjaya Pembaharuan Undang-Undang Malaysia ini merupakan wadah terbaik bagi memastikan semua pandangan pihak berkepentingan terutamanya di peringkat akar umbi diambil kira bagi memudahkan laporan terperinci disediakan sebelum dikemukakan kepada Parlimen.

(vi) Pembaharuan Institusi Kepenjaraan

Pembaharuan Institusi Kepenjaraan perlu mengambil kira penambahbaikan bagi semua aspek pengurusan penjara. Ini termasuk (tetapi tidak terhad pada) pemulihan banduan, latihan kepada kakitangan, penambahbaikan fasiliti penjara dan program-program integrasi banduan kepada masyarakat.

(vii) Rayuan Pengampunan melibatkan 1,305 orang banduan hukuman mati

Keutamaan hendaklah diberi kepada 1,305 orang banduan hukuman mati termasuk 24 orang banduan hukuman mati yang telah ditolak rayuan pengampunan, untuk mengemukakan rayuan pengampunan kepada Lembaga Pengampunan Negeri sekiranya Mahkamah Khas mengekalkan hukuman mati terhadap banduan.

(viii) Sesi pembentangan kepada Majlis Raja-Raja

Bagi menghormati kuasa pengampunan Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong/Raja/Yang di-Pertua Negeri di bawah Perkara 42 Perlembagaan Persekutuan, Kerajaan disyor untuk mengadakan sesi pembentangan dalam Mesyuarat Majlis Raja-Raja mengenai cadangan kajian terhadap 24 orang banduan

hukuman mati yang telah ditolak petisyen pengampunan.

(ix) Sesi taklimat kepada Lembaga Pengampunan Negeri

Sesi taklimat kepada Lembaga Pengampunan Negeri perlu diadakan untuk menjelaskan mengenai syor hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori, perubahan polisi penghukuman dan hala tuju sistem keadilan jenayah di Malaysia.

5.3 Kesimpulan

Laporan ini merupakan suatu laporan komprehensif yang memberi gambaran jelas mengenai pandangan masyarakat terhadap cadangan Kerajaan untuk memansuhkan hukuman mati mandatori. Dapatan kajian hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori diperolehi melalui pelbagai metodologi serta mengambil kira pandangan dan maklum balas daripada semua pihak berkepentingan.

Amalan terbaik bagi beberapa negara telah dijadikan sebagai penanda aras. Walau bagaimanapun, syor hukuman gantian terhadap hukuman mati mandatori adalah berdasarkan penerimaan rakyat Malaysia dan kerangka perundangan terbaik untuk negara ini. Oleh yang demikian, adalah dicadangkan agar sebarang perubahan yang melibatkan

undang-undang semasa dan menyentuh hak asasi rakyat harus dilaksanakan secara berfasa dan melalui sesi libat urus yang holistik.

Oleh yang demikian bagi memastikan syor-syor kajian ini dilaksanakan dengan efektif, Jawatankuasa Khas mencadangkan agar Kerajaan melaksanakan kajian susulan bagi membangunkan sistem dan mekanisme seperti yang telah dicadangkan dalam perenggan 5.2. Penambahbaikan ini juga mengambil kira impak perubahan positif kepada sistem keadilan jenayah di Malaysia supaya lebih holistik dan inklusif demi manfaat bersama.

LAMPIRAN A

SENARAI AHLI JAWATANKUASA KHAS KAJIAN HUKUMAN GANTIAN TERHADAP HUKUMAN MATI MANDATORI

Bil.	Nama	Jawatan Terakhir / Jabatan
1.	YBhg. Tan Sri Datuk Seri Panglima Richard Malanjum	Mantan Ketua Hakim Negara
2.	YBhg. Tan Sri Zaharah binti Ibrahim	Mantan Hakim Besar Malaya
3.	YBhg. Datin Paduka Zauyah Be binti T. Loth Khan	Mantan Peguam Cara Negara II
4.	YBhg. Dato' Mah Weng Kwai	Anggota Suruhanjaya Hak Asasi Manusia (SUHAKAM)
5.	Encik Thang Ah Yong	Mantan Pegawai Kanan Jabatan Penjara Malaysia
6.	YBhg. Profesor Madya Dato' Dr. P. Sundramoorthy	*Criminalogist* di Universiti Sains Malaysia (USM)
7.	YBrs. Dr. Farah Nini binti Dato' Dusuki	Pensyarah Universiti Malaya (UM)
8.	Encik Edmund Bon Tai Soon	*Co-founder* Malaysian Centre for Constitutionalism and Human Rights (MCCHR)
9.	Encik Andrew Khoo Chin Hock	Ahli Majlis Peguam Malaysia

LAMPIRAN B

SENARAI SUMBER *DESK REVIEW* DARI SUMBER PRIMER DAN SEKUNDER

A. Senarai Akta-Akta		
1.	Penal Code [Act 574]	Malaysia
2.	Criminal Procedure Code [Act 593]	
3.	Criminal Justice Act 1967 [Act	
4.	Dangerous Drugs Act 1952 [Act 234]	
5.	Courts of Judicature Act 1964 [Act 91]	
6.	Arms Act 1960 [Act 206]	
7.	Criminal Justice Act 1953 [Act 345]	
8.	Kidnapping Act 1961 [Act 365]	
9.	Poisons Act 1952 [Act 366]	
10.	Prison Act 1995 [Act 537]	
11.	Waters Act 1920 [Act 418]	
12.	Firearms (Increased Penalties) Act 1971 [Act 37]	
13.	Criminal Justice Act 2003	United Kingdom
14.	Death Penalty Abolition Act 1973	
15.	Treason Act 1351	
16.	Crime And Disorder Act 1998	
17.	Murder (Abolition of Death Penalty) Act 1965	
18.	Criminal Law Act 1967	
19.	Schedule 6, of Firearms Act 1968	
20.	Canadian Criminal Code 1985	Kanada
21.	Crimes Act 1961	New Zealand
22.	Terrorism Suppression Act 2002	
23.	Australia Act 1986	Australia
24.	Criminal Code Act 1995	
25.	Counter-Terrorism Legislation Amendment (2019 Measures No. 1) Act 2019	
26.	Criminal Code Act 1899 (Queensland)	
27.	Crimes Act 1900 No 40 (NSW)	
28.	Crime Ordinance 1971 (Cap. 200)	Hong Kong
29.	United Nations (Anti-Terrorism Measures) Ordinance (Cap. 575)	
30.	Offences against the Person Ordinance (Cap. 212)	

A. Senarai Akta-Akta		
31.	Internationally Protected Persons and Taking of Hostages Ordinance (Cap. 468)	
32.	Firearms and Ammunition Ordinance (Cap.238)	
33.	New York State Penal Law	Amerika Syarikat
34.	Offences Against the Nation, Infringements against the major institutions of the State.	Cambodia
35.	Law of 1992 Punishment of Acts of Terrorism	
36.	Cambodia Law on Counter Terrorism 2007	
37.	Cambodia Law on Control of Drugs 2005	
38.	Cambodian Penal Code	
39.	Law on Suppression of the kidnapping, trafficking and exploitation of human persons 1996	
40.	Revised Penal Code of the Philippines	Filipina
41.	Human Security Act 2007	
42.	Criminal Justice Reform Act 2018 (No. 19 of 2018)	Singapura
43.	Terrorism (Suppression of Bombings) Act (Chapter 324A)	
44.	Criminal Law Reform Act 2019 (Act 15 of 2019)	
45.	Hostage-Taking Act (Chapter 126c)	
46.	Kidnapping Act (Chapter 151)	
47.	Penal Code (Chapter 224)	
48.	Prisons Act (Chapter 247)	
49.	Public Order Act (Chapter 257A)	
50.	Public Order and Safety (Special Powers) Act 2018	
51.	Misuse of Drugs Act (Chapter 185)	
52.	Criminal Procedure Code (Chapter 68 Of The 2012 Revised Edition) No. 33 Of 2012	
53.	Thailand Penal Code	Thailand
54.	Counter Terrorism Financing Act 2013	
55.	Thailand Criminal Code	
56.	Penal Code of The Kingdom of Brunei Darul Salam	Brunei Darussalam
57.	Anti-Terrorism (Financial and Other Measures) Act 2002	

A. Senarai Akta-Akta		
58.	Kidnapping Act (Ch 164)	
59.	Misuse of Drugs Acts (Ch 27)	
60.	The Penal Code of Myanmar	Myanmar
61.	The Counter-Terrorism Law	
62.	The Narcotic Drug and Psychotropic Substance	
63.	The Criminal Procedure Law	Laos
64.	The Judgment Enforcement 2004	
65.	The Anti-Corruption Law	
66.	The Penal Law of The Lao People's Democratic Republic, No. 12/NA	
67.	The Penal Code of Republic of Indonesia	Indonesia
68.	Firearms Code	
69.	Law No. 5/1997 on Psychotropic Drugs	

LAMPIRAN C

SENARAI SOALAN-SOALAN YANG DIKEMUKAKAN KEPADA PAKAR-PAKAR PERUNDANGAN

No.	Questions	Note
1.	How has the term 'most serious crimes' been interpreted in international and national law? If there are helpful court decisions, kindly elaborate on them.	
2.	In jurisdictions where the death penalty was abolished, what punishments were enacted to replace the death penalty?	
3.	What is the range of criminal law punishments (that do not amount to torture, or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment) that may be available to a sentencing court in the 'most serious crimes'? 3.1 In particular, are the punishments of 'natural life' and 'life imprisonment (of 30 years or more)' such punishments?	
4.	What are the good practices or models for sentencing in countries where there is no death penalty? 4.1 In particular, how is an effective system of restorative justice and / or rehabilitation implemented? 4.2 What is a good practice or model regarding: (i) the remission of sentences; (ii) parole of offenders?	
5.	How does a rights-compatible criminal justice system provide a fair and just mechanism for victims / survivors and their families to have the maximum of the available avenues to share their concerns, mitigate their grief and to have their sense of justice met that reflects an appropriate balance with the rights of the offenders? How are the victims' / survivors' rights safeguarded?	
6.	What are the avenues or steps that should be taken to maintain or preserve any deterrent effect of the death penalty; and to improve the prevention or punishment of crime?	

No.	Questions	Note
7.	Status of Diyyat to be an alternative punishment to death penalty. Any concern that giving the representative of the victim the option of choosing between Diyyat or the death penalty may be conflicting with the sole discretionary power of the judiciary to impose sentence?	Official views of the Mufti Kuala Lumpur will be considered to ensure the feasibility of it within the current legal and judicial and constitutional framework.

LAMPIRAN D

CONTOH SOALAN-SOALAN SOAL SELIDIK ATAS TALIAN

- Soal selidik ini dilaksanakan oleh Bahagian Hal Ehwal Undang-Undang, Jabatan Perdana Menteri.
- Soal selidik ini bertujuan untuk mendapatkan pandangan dan maklum balas umum mengenai cadangan pemansuhan hukuman mati mandatori tertakluk kepada budi bicara Mahkamah dalam menjatuhkan hukuman selain daripada hukuman mati.
- Borang soal selidik ini mengandungi 12 soalan jenis tertutup dan terbuka. Soal selidik ini hanya perlu dijawab oleh mereka yang berumur 18 tahun ke atas sahaja.
- Kerjasama anda melengkapkan borang soal selidik ini didahulukan dengan ucapan ribuan terima kasih.

BIL	SOALAN	JAWAPAN
1.	Adakah anda setuju hukuman mati dimansuhkan?	Ya atau Tidak
2.	Adakah anda setuju hukuman mati mandatori sahaja yang dimansuhkan?	Ya atau Tidak sila jelaskan mengapa _____
3.	Adakah anda tahu bahawa Mahkamah masih boleh menjatuhkan hukuman mati walaupun hukuman mati mandatori dimansuhkan?	Ya atau Tidak

BIL	SOALAN	JAWAPAN
4.	Adakah anda tahu kesalahan-kesalahan yang boleh membawa kepada hukuman mati mandatori?	Ya atau Tidak
5.	Jika mahkamah tidak menjatuhkan hukuman mati, apakah hukuman alternatif yang dicadangkan?	Sila beri cadangan :_____
6.	Adakah terdapat ahli keluarga/saudara mara/rakan/kenalan anda yang telah dijatuhkan dengan hukuman mati?	Ya atau Tidak
7.	Pada pandangan anda, adakah hukuman mati bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia?	Ya atau Tidak Sila jelaskan mengapa _____
8.	Adakah anda bersetuju bahawa hukuman mati boleh mencegah dan mengurangkan jenayah seperti pembunuhan, pengganas dan pengedaran dadah?	Ya atau Tidak Sila jelaskan mengapa _____
9.	(a) Adakah banduan yang dijatuhi hukuman mati wajar diberi kemaafan dan peluang kedua?	Ya atau Tidak Sila jelaskan mengapa _____

LAMPIRAN D

BIL	SOALAN	JAWAPAN
	(b) Sekiranya hukuman mati mandatori dimansuhkan, apakah langkah yang perlu di ambil terhadap banduan yang sudah dijatuhi hukuman mati?	Sila beri cadangan :_____
10.	Pada pandangan anda adakah wajar bayaran pampasan dikenakan ke atas pesalah untuk dibayar kepada keluarga mangsa dalam kes pembunuhan?	Ya atau Tidak
11.	Adakah anda setuju pemansuhan hukuman mati mandatori akan memberi kesan kepada ekonomi negara?	Ya atau Tidak
12.	Adakah pemansuhan hukuman mati mandatori dianggap sebagai ancaman kepada keselamatan masyarakat /orang ramai?	Ya atau Tidak

~ SEKIAN, TERIMA KASIH DI ATAS SEGALA KERJASAMA ~

LAMPIRAN E

ANALISA PERBANDINGAN PELAKSANAAN DAN PEMANSUHAN HUKUMAN MATI DI NEGARA-NEGARA LAIN

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
Kanun Keseksaan [*Akta 574*] **Seksyen 121A** Kesalahan-kesalahan terhadap tubuh Yang di- Pertuan Agong, Raja atau Yang di-Pertua Negeri	**CRIMINAL CODE ACT 1995** **80.1 Treason** Penalty: Imprisonment for life. **80.1 AA Treason—assisting enemy to engage in armed conflict** Penalty: Imprisonment for life.	Since the Crime and Disorder Act 1998 became law, the maximum sentence for treason in the UK has been life imprisonment or for any shorter term. Treason also entails disqualification from public office, and loss of suffrage (except in local elections).	**CRIMINAL CODE 1985** **Section 47(1) - Punishment for high treason** Penalty: Shall be sentenced to imprisonment for life. **Section 47(2) - Punishment for treason** Penalty: Shall be sentenced to imprisonment up to a maximum of life, or up to 14 years	**NEW YORK STATE PENAL LAW** **S 240.15 Criminal Anarchy** Class E Felony 2 – No Jail, Probation, 1 ½ to 4 years.	**CRIMES ACT 1961** **Section 74 - Punishment for treason or attempted treason** Penalty: Upon conviction be sentenced to imprisonment for life.	**CAP. 200 CRIMES ORDINANCE 1971** Penalty: Imprisonment for life

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
	80.1 AC Treachery Penalty: Imprisonment for life.		for conduct under subsection (2)(b) or (e) in peacetime.			
Seksyen 130C Melakukan perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**Division 101 - Terrorism** **101.1 Terrorist acts** Penalty: Imprisonment for life.	**TERRORISM ACT 2000:** (a) section 11 Membership (b) section 12 Support (a) on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding ten years, to a fine or to both, or	**CRIMINAL CODE 1985** **Section 235 (1) - Punishment for murder** Every one who commits first degree murder or second degree murder is guilty of an indictable offence and shall be sentenced to imprisonment for life.	**Article 490.10 –** **Soliciting or providing support for an act of terrorism in the second degree.** Class C Felony (Violent) 2 – 7 years imprisonment	**TERRORISM SUPRESSION ACT 2002** **Section 6A (2) - Terrorist act** A person who commits a terrorist act is liable on conviction to imprisonment for life or a lesser term.	**CAP. 575 UNITED NATIONS (ANTI-TERRORISM MEASURES) ORDINANCE** On conviction on indictment to a fine and to imprisonment for 14 years; on summary conviction to a fine at level 6 and to imprisonment

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
		(b) on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding six months, to a fine not exceeding the statutory maximum or to both. (c) section 13 Uniform and publication of images. (3) A person guilty of an offence under this section shall be liable on summary conviction to— (a)	Note: Irrespective of whether a murder is planned and deliberate on the part of a person, murder is first degree murder when the death is caused by that person while committing or attempting to commit an indictable offence under this or any other Act of Parliament if the act or omission constituting the offence also constitutes a	Class C (Non-violent) – no jail, probation, 1-2 years to 15 years.		for 2 years.
Seksyen 130I Mengarahkan aktiviti-aktiviti kumpulan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**102.1 Directing the activities of a terrorist organization** Penalty: Imprisonment for 25 years			**Article 490.20 – Making a terroristic threat** Class D felony No Jail, Probation, 1 ½ to 4 years.		

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
		imprisonment for a term not exceeding six months	terrorist activity.			
Seksyen 130N Memberikan atau mengumpul harta untuk perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**103.1 Financing terrorism** Penalty: Imprisonment for life		**CRIMINAL CODE 1985** **Section 83.02 - Providing or collecting property for certain activities** Liable to imprisonment for a term of not more than 10 years.	**Article 490.25 - Crime of terrorism** Class A Felony Life imprisonment ; 20 – 25 years	**TERRORISM SUPRESSION ACT 2002** **Section 9(4) - Prohibition on dealing with property of, or derived or generated from property of, designated terrorist entity** Liable on conviction to imprisonment for a term not exceeding 7 years.	

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
Seksyen 130O Memberikan perkhidmatan bagi tujuan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**102.7 Providing support to a terrorist organization** Penalty: Imprisonment for 25 years		**CRIMINAL CODE 1985** **Section 83.03 of the Criminal Code - Providing, making available, etc., property or services for terrorist purposes** Liable to imprisonment for a term of not more than 10 years.		**SUPRESSION TERRORISM ACT** **Section 10 (5) - Prohibition on making property, or financial or related services, available to designated terrorist entity** Liable on conviction to imprisonment for a term not exceeding 7 years.	
Seksyen 130QA Menerima suapan untuk	**101.6 Other acts done in preparation for, or planning, terrorist acts**		N/A		N/A	

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
memudahkan atau membolehkan perbuatan keganasan, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	Penalty: Imprisonment for life.					
Seksyen 130ZB Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan aktiviti jenayah terancang, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	NIL		N/A		N/A	

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
Seksyen 302 Seksaan bagi kesalahan bunuh yang diperuntukkan di bawah Seksyen 300	**CRIMINAL LAW CONSOLIDATION ACT 1935 (Applicable in South Australia)** **Division 1 – Homicide** **Section 11 - Murder** Penalty: Imprisonment for life **CRIMES ACT 1900 (Applicable in New South Wales)** **Section 19A – Punishment for Murder**	**Murder (Abolition of Death Penalty) Act 1965 Chapter 71** Section 1 Abolition of death Penalty 1 Abolition of death penalty for murder. No person shall suffer death for murder, and a person convicted of murder shall be sentenced to imprisonment for life.	**CRIMINAL CODE 1985** **Section 235 (1) - Punishment for murder** Every one who commits first degree murder or second degree murder is guilty of an indictable offence and shall be sentenced to imprisonment for life.	**Article 125.27 Murder in the first degree** Class A-1 Felony – Life imprisonment ; 20 – 25 years.	**CRIMES ACT 1961** **Section 172(1) - Punishment for murder** Every one who commits murder is liable to imprisonment for life.	**CAP. 212 OFFENCES AGAINST THE PERSON ORDINANCE** **Section 2 – Murder** Any person who is convicted of murder shall be imprisoned for life. However, if it appears to the court that a person convicted of murder was under 18 at the time of the offence, the court has the discretion as to

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
	Penalty: Imprisonment for life					whether the person should be sentenced to imprisonment for life or to imprisonment for a shorter term.
Seksyen 374A Mengambil tebusan	**CRIMES ACT 1900** **Section 86 – Kidnapping** Penalty: Liable to imprisonment for 14 years	Kidnapping and false imprisonment are very serious offences which can only be heard at the Crown Court. They are "common law" offences with a maximum sentence of life imprisonment.	**CRIMINAL CODE 1985** **Section 279 - Kidnapping** (1.1) Every person who commits an offence under subsection (1) is guilty of an indictable offence and liable (a) if a restricted	**Article 135.25 Kidnapping in the first degree** -with intent to get ransom -with physical injury or to sexually abuse; accomplish or advance the commission of a felony; or terrorize	**CRIMES ACT 1961** **Section 209 - Kidnapping** Liable to imprisonment for a term not exceeding 14 years	**CAP. 468 INTERNATIONALLY PROTECTED PERSONS AND TAKING OF HOSTAGES ORDINANCE** **Section 4 – Hostage Taking** Punishable by life imprisonment.

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
			firearm or prohibited firearm is used in the commission of the offence or if any firearm is used in the commission of the offence and the offence is committed for the benefit of, at the direction of, or in association with, a criminal organization, to imprisonment for life and to a minimum punishment of imprisonment for a term of	him or a 3rd person; interfere with the performance of governmental or political function; -that person dies before returning to safety Class A-1 Felony - Life imprisonment 20 – 25 years. **Article 135.20** kidnapping in the second		

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
			(i) in case of a first offence, five years, and (ii) in the case of second or subsequent offence, seven years (a.1) in any other case where a firearm is used in the commission of the offence, to imprisonment for life and to a minimum punishment of imprisonment for a term of four years;	degree A person is guilty of kidnapping if abducts another person. Class B felony 5 – 25 years (Violent) : 5 – 25 years (Non-Violent) 1- 3. Max 25 years		

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
			(a.2) if the person is under 16 years of age, to imprisonment for life and, unless the person who commits the offence is a parent, guardian or person having the lawful care or charge of the person referred to in that paragraph, to a minimum punishment of imprisonment for a term of five years; and (b) in any other case, to imprisonment for life			

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [Akta 37] **Seksyen 3** Penalti kerana melepaskan tembakan daripada sesuatu senjata api pada melakukan sesuatu kesalahan berjadual	**FIREARMS ACT 1973** **Section 23(9a) – General Offences** Penalty: Imprisonment for three years or a fine of $12 000.	**51A Minimum sentence for certain offences under s. 5 (1) This section applies where—** (iii) in the case of an offender who is aged under 18 at that time and is subject to a supervision requirement, an order for detention under section 44, or sentence of detention under section 208, of that Act. (5) In this section "the required minimum term"	**Section 85 - Using firearm in commission of offence** Penalty: In the case of a first offence, imprisonment for a term not exceeding 14 years and to a minimum punishment of imprisonment for a term of one year. In the case of a second or subsequent offence, imprisonment for a term not exceeding 14 years and to a minimum	**Article 265.09 Criminal use of a firearm in the first degree** A person is guilty of a criminal use of a firearm in the first degree when he commits any class B violent felony offence and he either; (a) possesses a deadly weapon, if the weapon is loaded weapon from which a shot,	**CRIMES ACT 1961** **Section 198 - Discharging firearm or doing dangerous act with intent** Liable to imprisonment for a term not exceeding 14 years	**CAP. 238 FIREARMS AND AMMUNITION ORDINANCE** **Section 22 – Dangerous or reckless use of firearm** Liable to imprisonment for 7 years.

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
		means— (a) in relation to England and Wales—	punishment of imprisonment for a term of three years.	readily capable of producing death or other serious injury may be discharged; or (b) displays what appears to be a pistol, revolver, rifle, shotgun, machine gun or other firearm. Class B Felony (violent) 5 – 25 years imprisonment		
Seksyen 3A Penalti bagi rakan sejenayah dalam hal melepaskan tembakan senjata api		(i) in the case of an offender who was aged 18 or over when he committed the offence, five years, and (ii) in the case of an offender who was under 18 at that time, three years, and (b) in relation to Scotland— (i) in the case of an offender who was aged 21	N/A		N/A	N/A

MALAYSIA (Hukuman mati mandatori)	AUSTRALIA	UK	CANADA	US	NEW ZEALAND	HONG KONG
		or over when he committed the offence, five years, and (ii) in the case of an offender who was aged under 21 at that time, three years.				

LAMPIRAN F

ANALISA PERBANDINGAN HUKUMAN MATI DI NEGARA-NEGARA ASIA TENGGARA

MALAYSIA (Offences that carries the mandatory death penalty)	SINGAPORE	LAOS	CAMBODIA	BRUNEI	THAILAND	MYANMAR	PHILLIPINES	INDONESIA
Kanun Keseksaan [*Akta 574*] **Seksyen 121A** Kesalahan-kesalahan terhadap tubuh Yang di-Pertuan Agong, Raja atau Yang di-Pertua Negeri	**Offences against the President's person** **121A.** Whoever plans the death of or hurt to or unlawful imprisonment or restraint of the President, **shall be punished with imprisonment for life or for a term which may extend to 20 years and shall, if he is not sentenced to imprisonment for life, also be liable to fine.**	**Article 60.** **Physical Harm Against the Interests of National Security** Any person causing physical harm to leaders of the Lao People's Democratic Republic with the purpose of undermining or weakening State authority shall be punished by ten to twenty years of imprisonment and **shall be fined from**	**OFFENCES AGAINST THE NATION** **Infringements against the major institutions of the state** **Article 433:** Regicide Regicide is an assassination of the King and is punished to life imprisonment. **Article 434**: Tortures or Barbarous Acts against the King.	**Section 121 of the Penal Code – Waging or attempting to wage war, or abetting waging of war, against His Majesty.** Shall be punished with death or with imprisonment of life. **Section 121A - Conspiracy to commit offences punishable by Section 121** Shall be punished with imprisonment	**THAILAND PENAL CODE** **Chapter 1 – Offences Against the King, the Queen, the Heir Apparent and the Regent** **Section 107** Whoever, assassinate the King or attempt to commit the aforesaid act, **shall be punished by death**. Whoever is preparing such act or known that there is a person who will assassinate the	**Charter VI the Penal Code - Offences Against the State** **122 (1).** Whoever commits High Treason within the Union of Burma shall be punished with death penalty or transportation of life. **123 (1).** Whoever encourages, harbours or comforts any person whom	**Penal Code** During wartime: life imprisonment Other times and for manipulating data to injure State or to advantage foreign power: Level 5 (20-30 years + fine 100-500 times average daily income) provoking war or exposing Philippine nations to reprisals: Level 4	**Penal Code** Attempt to incapacitate President/VP: death, life imprisonment or max 20 years prison Attempt to cause foreign domination or separation of any territory: life imprisonment or max 20 years prison Attempt to intentionally cause revolution or rebellion: max 15 years Leading revolution or

		10,000,000 Kip to 150,000,000 Kip. Where such physical harm results in death, **the offender shall be punished by life imprisonment and shall be fined from more than 150,000,000 Kip to 1,000,000,000 Kip or may be subject to the death penalty**. Any person causing physical harm to representatives of the State, civil servants, or persons performing the activities of the State or social organisations with the purpose of undermining or weakening State authority **shall be**	Punishable by an imprisonment from 10 years to 20 years. **Article 435**: Violence Against the King The intentional commission of violence is punishable by imprisonment from 7 years to 15 years. **Article 436**: Aggravating Circumstances Resulting from in or Disability Intentional violence is punishable by imprisonment from 10 years to 20 years when it has resulted in maiming or permanent disability of the King. **Article 437**:	of life **Section 122 - Collecting arms etc. with the intention of waging war against His Majesty** Shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 15 years and shall also be liable to fine. **Section 123 - Concealing with intent to facilitate design to wage war** Shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 10 years, and shall also be liable to fine.	King, or made any act to assist in keeping the act secret, shall be punished by **life-imprisonment.** **Section 108** Whoever commits or attempts to commit an act of violence against the King or his liberty, shall be **punished with death or imprisonment for life**. If such an act is likely to endanger His life, the offender shall **be punished with death**. Whoever, makes preparation for committing any act of violence against the King or His liberty, or does any act to assist in keeping	he knows or has reasonable ground for believing to be engaged in committing High Treason shall be punished with transportation for life or with rigorous imprisonment for a term which may extend to ten years, and shall also be liable to fine. **124.** Whoever knowing that any act, the commission of which would be High Treason, is intended or proposed to be, or is being, or has been committed, does not forthwith disclose the same, together with all particulars there of known		rebellion: life or max 20 years Conspiracy to commit the above: max 6 years Collusion with foreign war to wage war or conduct hostilities: max 15 years; life imprisonment (capital) or max 20 years if the hostility or war materialised

		punished by five to ten years of imprisonment and shall be fined from 5,000,000 Kip to 50,000,000 Kip. Where such physical harm results in death, such **person shall be punished by ten to twenty years of imprisonment and shall be fined from 10,000,000 Kip to 100,000,000 Kip, or shall be sentenced to life imprisonment and be fined from 150,000,000 Kip to 500,000,000 Kip, or shall be subject to the death penalty.** Any person causing physical harm to leaders	Aggravating Circumstances Resulting in Death Intentional violence is punishable by imprisonment from 20 years to 30 years. **INSULTING THE KING** **Article 445:** Insulting the King Punishable by imprisonment from 1 month to 6 months and a fine from 100,000 to 10,000,000 riels when commited **Article 446**: Insulting Committed through media Subject to provisions of the press law		secret any intention to commit such offence shall be punished with imprisonment of **16 to 20 years**. **Section 109** Whoever causes death to the Queen, or Her liberty shall be punished with imprisonment for life or imprisonment of **12 to 20 years**. **Section 110** Whoever commits an act of violence against the Queen or Her liberty, shall be punished with **imprisonment for life or imprisonment of 16 to 20 years**. Whoever attempts to commit such offence shall be liable to the	to him, to Magistrate, or to any police-officer, or some other person lawfully engaged on duties relating to the preservation of peace and order shall be guilty of the offence of misprision of High Treason and shall be punished with rigorous imprisonment which may extend to seven years, and shall also be liable to fine.		

		coming to visit the Lao PDR or members of their families or accompanying delegation, or to representatives of foreign countries or international organisations who are working in the Lao PDR or members of the families of those representatives, with the purpose of causing division in or undermining international relations or causing acts of war **shall be punished by five to fifteen years of imprisonment and shall be fined from 10,000,000 Kip to 150,000,000 Kip.**			same punishment. **Section 111** Whoever to be the supporter for committing any offence under section 107 to section 110 shall be punished in the same manner as the principal in such offence **Section 112** Whoever, defames, insults or threatens the King, the Queen, Heir-apparent or the Regent, shall be punished with imprisonment of **3 to 15 years**.			

		Where such physical harm results in death, the offender **shall be punished by life imprisonment and shall be fined from more than 150,000,000 Kip to 1,000,000,000 Kip, or shall be subject to the death penalty.** In addition to the above punishments, penalties may include the confiscation of property as provided under Article 34 of this law and house arrest. Any preparation or attempt to commit such an offence shall also be punished.						
Seksyen 130C Melakukan	**TERRORISM**	**SPECIFIC PART** **Chapter 1**	**LAW OF 1992 ON PUNISHMENT**	**Section 13 of the Anti-Terrorism**		**Chapter 14 of the Counter-Terrorism Law**	**Section 3 of the Human Security Act 2007 -**	Sets fire, causes explosion or flood: life

perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**(SUPPRESSION OF BOMBINGS) ACT** **(CHAPTER 324A)**	**Offences against National Security And Social Orderliness**	**OF ACTS OF TERRORISM** **Article 2:** Any person who committed acts of terrorism shall be subject to punishment to imprisonment from 10 to 20 years. Where the act of terrorism was made on a minor or which caused any victim to death, the offence is subjected to life imprisonment regardless of any tolerance at all circumstances.	**(Financial and Other Measures) Act 2002 - Offences** (1) Any person in Brunei Darussalam...who contravenes Section 3 (prohibition against provision or collection of funds for terrorists), Section 4 (Prohibition against dealing with property of terrorists), Section 5 (Prohibition against provision of resources and services for benefit of terrorists), Section 6 (Prohibition against false threats of terrorists acts), Section 7 (General prohibition) or Section 8 (Duty		Shall be sentenced to a minimum of 10-year imprisonment to a maximum of life imprisonment or death penalty	**Terrorism** Shall suffer the penalty of 40 years of imprisonment, without the benefit of parole.	imprisonment or max 20 years prison if the act causes fear of danger to life and indeed causes death (maximum)
Seksyen 130I Mengarahkan aktiviti-aktiviti kumpulan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**(Original Enactment: Act 50 of 2007)** **REVISED EDITION 2008** (31st December 2008) An Act to suppress terrorist bombings, to give effect to the International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings and	**Article 56. Treason to the Nation** Any Lao citizen in contact and cooperating with foreigners or foreign organisations for the purpose of undermining the independence, sovereignty, territorial integrity, grand political causes, defence and security, economy, or culture and society of the Lao People's Democratic Republic shall be punished by ten to twenty years of imprisonment	**Article 3** Anyone who attempts to kill or kill people with prepared intention in the purpose of				**Section 4 of the Human Security Terrorism Act 2007 – Conspiracy to Commit Treason** Shall suffer the penalty of 40 years of imprisonment. **Section 5 of the Human Security Act 2007 - Accomplice** Shall suffer the penalty of from 17 years, 4 months 1 day to 20 years of imprisonment. **Section 6 of the Human Security Act 2007 - Accessory**	

	for matters connected therewith. "terrorist bombing offence" means — *a)* any of the offences under section 3; b conspiracy to commit any of those offences; *c* inciting another to commit any of those offences; *a* attempting to commit any of those offences; or *e* aiding, abetting, counselling or procuring the	and shall be fined from 10,000,000 Kip to 500,000,000 Kip. Furthermore, such person's property may be confiscated as provided under Article 34 of this law, and such person may be placed under house arrest, sentenced to life imprisonment or subject to the death penalty. Any preparation or attempt to commit such an offence shall also be punished. Any Lao citizen assigned by foreigners or foreign organisations to commit an offence under this article but	conducting terrorism shall be punished to life imprisonment regardless of any tolerance at all circumstances **Chapter 10 – CAMBODIA LAW ON COUNTER TERRORISM** **Terrorist Bombing** A penalty of imprisonment for a period between 20 years and 30 years, or life imprisonment shall be applied if such acts cause death or serious bodily injury; or extensive destruction of the place, facility or system, if such destruction results in, or is likely to result	to provide information) is guilty of an offence and liable on conviction to a fine not exceeding $100,000, imprisonment for a term not exceeding 5 years or both.			Shall suffer the penalty of 10 years and 1 day to 12 years of imprisonment.	

	commission of any of those offences.	[who] voluntarily reports the facts to the authorities in advance before such offence is committed shall not be punished.	in, serious economic loss.					
Seksyen 130N Memberikan atau mengumpul harta untuk perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**Terrorist bombing** **3.**—(1) Every person who intentionally and without lawful excuse delivers, places, discharges or detonates an explosive or other lethal device in, into or against — (*a* a place of public use; (*b* a State or government facility; (*c* a public transportation system; or (*d* an infrastructure facility,	**Article 57 Rebellion** Any person participating in activities causing civil unrest in order to overthrow or weaken the administration shall be punished by ten to twenty years of imprisonment and shall be fined from 10,000,000 Kip to 500,000,000 Kip. Furthermore, such person's property may be confiscated	**Chapter 11 - CAMBODIA LAW ON COUNTER TERRORISM** **Financing of, and Material Assistance for, Terrorism** **Article 76 – Providing or collecting property for use in terrorist acts or in aid of terrorists.** A penalty of imprisonment for a period between 10 years and 20 years. **Article 77 – Making property, resources or services available to terrorists and persons and entities connected with**		**Counter Terrorism Financing Act 2013** **Section 16** Any person who provides or collects money or property, or conducts a transaction concerning money or property, or carries out whatever action, with the knowledge that the beneficiary is a designate person, or with the intention to allow money, property or action to used in support of any activity of a designate person or terrorist person organ, is said to commit an offence of financing			

	with intent to cause death or serious bodily injury, or extensive destruction of such place, facility or system that results in or is likely to result in major economic loss, shall be guilty of an offence and shall on conviction —	as provided under Article 34 of this law, and such person may be placed under house arrest, sentenced to life imprisonment or subject to the death penalty.	**terrorists.** A penalty of imprisonment for a period between 10 years and 20 years.		terrorism and shall be liable to imprisonment from 2 to 10 years or a fine from 40,000 baht to 200,000 baht or both.			
Seksyen 130O Memberikan perkhidmatan bagi tujuan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	i **<u>if he had intended to cause death or serious bodily injury and</u>**	Any preparation or attempt to commit such an offence shall also be punished.			The secondary participant, aider or abettor in the commission of the offence under paragraph 1 shall be dealt with in the same manner as the principal.			

Seksyen 130QA Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan perbuatan keganasan, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian	**death is caused, be punished with death**; or i i **in any other case, be punished with life imprisonment** . (2) Subsection (1) does not apply to — *a* the activities of armed forces during an armed conflict, as those terms are understood under international humanitarian law, which are governed by that law; or *b* activities undertaken by military forces of a State in the exercise of their official duties, to the	**Article 58. Spying** Any foreign individual, alien, or apatrid gathering intelligence or State or official documents of a confidential nature for the purpose of damaging or undermining the Lao People's Democratic Republic shall be punished by eight to twenty years of imprisonment and shall be fined from 5,000,000 Kip to 300,000,000 Kip. Furthermore, such person's property may be confiscated as provided under Article 34 of this law, and such person may be placed under house			The attempt to commit the offence under paragraph 1 shall be sentenced to two third of the penalties provided therefor. Any legal person who commits the offence under paragraph 1, 2 or 3 shall incur a fine from five hundred thousand baht to two million baht. In cases the criminal act of the legal person under paragraph 4 is the result of an instruction or act of any person, or the failure of any director, manager or person legally in charge of the legal person to give any instruction or			
Seksyen 130ZB Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan aktiviti jenayah terancang, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatka								

n kematian	extent that those activities are governed by other rules of international law.	arrest, sentenced to life imprisonment or subject to the death penalty. Any individual gathering intelligence or State or official documents of a confidential nature for the purpose of relaying [them] to Lao rebels carrying the Lao PDR out activities undermining the Lao People's Democratic Republic shall be punished by five to ten years of imprisonment and shall be fined from 5,000,000 Kip to 200,000,000 Kip. Furthermore, such person's property may be confiscated			do any act as necessary, such person shall undergo imprisonment from two years to ten years, or a fine from forty thousand baht to two hundred thousand baht or both.			

		as provided under Article 34 of this law, and such person may be placed under house arrest. The acts of Lao citizens in gathering intelligence or State or official documents of a confidential nature for the purpose of relaying [them] to foreigners or foreign organisations for the purpose of damaging or undermining the Lao People's Democratic Republic shall be considered treason against the nation and shall be punished as provided under Article 56 of this law. Any attempt to commit such an offence shall also be						

		punished. **Article 59** **Territorial Violation Affecting National Security** Any armed person violating the territory of the Lao People's Democratic Republic and thereby affecting the national security **shall be punished by five to fifteen years of imprisonment and shall be fined from 3,000,000 Kip to 150,000,000 Kip. Any attempt to commit such an offence shall also be punished.**						
Seksyen 302	**Punishment for murder 302**	**Chapter 2 Offences**	**Cambodia Penal Code**	**Section 302 of the Penal Code**	**THAILAND PENAL CODE –**	**Section 302(1) of the Penal**	Murder: life imprisonment	Murder: life imprisonment

Seksaan bagi kesalahan bunuh yang diperuntukkan di bawah Seksyen 300	(1) Whoever commits murder within the meaning of section 300(a) **shall be punished with death**. (2) Whoever commits murder within the meaning of section 300(b), (c) or (d) **shall be punished with death or imprisonment for life and shall, if he is not punished with death, also be liable to caning. Punishment for culpable homicide not amounting to murder** ***304. Whoever commits culpable homicide not amounting to murder shall —** (a) if the act by which death is caused is done with the intention of causing death, or of causing such bodily injury as is likely to	**against the Life, Health and Honour of a Person** **Article 88. Murder** Any person intentionally causing the death of another person **shall be punished by ten to fifteen years of imprisonment and shall be fined from 1,000,000 Kip to 5,000,000 Kip.** Any person committing murder as a regular profession, committing a planned murder, committing a barbarous murder, murdering civil servants performing	**Chapter 2 – Crimes against Humanity** Article 188 and 189 – Crimes against humanity which include murder, shall be punishable by life imprisonment.	**- Murder** Whoever commits murder shall be punished with death	**OFFENCE AGAINST LIFE AND BODY** Section 288 Whoever murdering the other person, shall be imprisoned by death or **imprisoned as 15 to 20 years**.	**Code** Shall be punished with transportation for life or death.	(30-40 years; with/out parole plus fine 500-1000 times average daily income) Homicide (not murder): Level 4 (12-20 years + fine 10-100 times average daily income) Causing death by reckless conduct: Level 3 (6-12 years + fine 10-50 times average daily income) Abortion: max Level 4 (lesser penalties based on degree of offence)	(capital) or max 20 years Manslaughter: max 15 years Aggravated manslaughter: life imprisonment or max 20yrs Infant-manslaughter by mother: max 7 years Infanticide by mother: max 9 years Assisting suicide by killing: max 12 years Assisting suicide through other means: max 4 years Abortion by mother: max 4 years Causing death by negligence: max 5 years or 1-year light Killing adversary in or agreed to kill in duel: max 7 years

	cause death, be punished with — (i) **imprisonment for life, and shall also be liable to caning**; or (ii) imprisonment for a term which may **extend to 20 years, and shall also be liable to fine or to caning**; or (b) if the act is done with the knowledge that it is likely to cause death, but without any intention to cause death, or to cause such bodily injury as is likely to cause death, be punished with imprisonment for a term which may extend to 15 years, or with fine, or with caning, or with any combination of such punishments. **Causing death by rash or negligent act**	their duties, several persons, or a pregnant woman, or murdering a person to conceal another offence**, shall be punished by ten to twenty years of imprisonment and shall be fined from 2,000,000 Kip to 10,000,000 Kip.** **Furthermore, such person may be placed under house arrest or sentenced to life imprisonment or subject to the death penalty.** Any person committing murder due to severe moral outrage in response to the victim's unlawful act,						

	304A. Whoever causes the death of any person by doing any rash or negligent act not amounting to culpable homicide, shall be punished — (a) **in the case of a rash act, with imprisonment for a term which may extend to 5 years, or with fine, or with both; or** (b) **in the case of a negligent act, with imprisonment for a term which may extend to 2 years, or with fine, or with both**.	where such outrage results in an unavoidable compulsion, **shall be punished by three to five years of imprisonment and shall be fined from 500,000 Kip to 2,000,000 Kip**						
Seksyen 374A Mengambil tebusan	**HOSTAGE-TAKING ACT (CHAPTER 126C)** **Section 3** **Hostage-taking** —(1) Whoever — (a) seizes or detains any person; and (b)	**Article 101. Taking of Hostages** Any person forcing, arresting or detaining another person as a hostage and threatening to kill,	**Law on suppression of the kidnapping, trafficking and exploitation of human persons** **Kidnapping of human persons for**	**Section 3 of Kidnapping Act** Whoever, with intent to hold any person for ransom, abducts or wrongfully restraints or wrongfully confines such	**Thailand Criminal Code, Specific Offences, Offences Against Liberty and Reputation** **Section 316 – Arranging for the Confinement or**	**Section 364 of the Penal Code - Kidnapping, Abduction, Slavery and Forced Labour** Shall be punished with transportation for life, or		**Article 328 of the Penal Code** Shall be punished by a maximum imprisonment of 12 years.

	threatens to cause death or hurt to such person or to continue to detain such person, or by his conduct gives rise to a reasonable apprehension that such person may be put to death or hurt or may continue to be detained, or causes death or hurt to such person, in order to compel — **(i) the Government, the government of another State or an international intergovernmental organisation to do or abstain from doing any act shall be guilty of an offence, and shall be punished with death or imprisonment for life, and shall, if he is not sentenced to death, also be liable to fine or to caning**; or (ii) any other	physically harassing or continuing to detain such person in order to force others, such as persons or organisations, to act or not to act as a condition to the release of the person held hostage, **shall be punished from ten to twenty years of imprisonment and shall be fined from 10,000,000 Kip to 50,000,000 Kip.** When many persons are taken as hostage, tortured or physically harassed, suffer harm or are caused to die, [the offender] **shall be punished by life imprisonment**	**trafficking/sale or for prostitution** **Article 3 –** Shall be punished to imprisonment from 10 to 15 years but 15 to 20 years for the case if the victim is a minor person of less than 15 years old. **LAW OF 1992 ON PUNISHMENT OF ACTS OF TERRORISM** **Article 2:** Any person who kidnapped or detained illegally and takes hostage shall be subject to punishment to imprisonment from 10 to 20 years. Where the act of terrorism was made on a	person shall be guilty of an offence and shall be punished on conviction with death.	**Kidnapping** If the offender arranges for the person who is taken away, restrained or confined to regain his liberty before the judgment of the Court of First Instance without receiving grievous bodily harm or being in the condition of imminent danger to life, such offender shall be inflicted with less punishment than that provided by the law but not less than one-half. **Section 317 – Kidnapping Child under 15** Whoever, without reasonable cause, takes away a child not	rigorous imprisonment for a term which may extend to 10 years and shall also be liable to fine.		

	person to do or abstain from doing any act shall be guilty of an offence, and **shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 15 years, and shall also be liable to fine or to caning**	**and shall be fined from 150,000,000 Kip to 500,000,000 Kip or death penalty.** Any attempt to commit such an offence shall also be punished.	minor or which caused any victim to death, the offence is subjected to life imprisonment regardless of any tolerance at all circumstances.		yet over 15 years of age from the parent, guardian, or person looking after such child, shall be punished with imprisonment of 3 to 15 years and fined 6,000 Baht to 30,000 Baht. **Section 318 – Kidnapping Child over 15 but under 18** Shall be punished with imprisonment of 2 to 10 years and fined 4,000 Baht – 20,000 Baht. Whoever dishonestly buys, disposes of or accepts a minor to taken away according to the first paragraph, shall be liable to the same			

					punishment as the person who takes such minor away. If the offence according to this Section has committed for lucre or indecent purpose, the offender shall be punished with imprisonment of three to fifteen years and fined of six thousand to thirty thousand Baht.			
Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [Akta 37] **Seksyen 3** Penalti kerana melepaskan tembakan daripada sesuatu senjata api pada melakukan	**PUBLIC ORDER AND SAFETY (SPECIAL POWERS) ACT 2018 (No. 26 of 2018)** Using offensive weapons, etc. 39.— (1) A person commits an offence if the person, within a target area	**Article 76. Unlawful Production, Possession and Use of Weapons or Explosives** Any person producing, possessing, keeping, wearing or using weapons of war or explosives in	There is no specific offence for using a weapon but rather, this is considered in the Criminal Code of the Kingdom of Cambodia as an aggravating factor when deciding sentencing.		**Thailand Criminal Code, Offence of Extortion, Blackmail, Robbery and Gang-Robbery** **Section 340** If the gang-robbery is committed by acts of cruelty so as to cause bodily or mental harm to the			**Emergency Law No. 12/1951 - Possession and misuse of firearms and/or other explosives** Shall be sentenced with death penalty

sesuatu kesalahan berjadual	of a special authorisation — (a) uses any offensive weapon for or in furtherance of an unlawful purpose;	contravention of the laws **shall be punished by six months to five years of imprisonment and shall be fined from 500,000 Kip to 10,000,000 Kip.**			other person, by shooting with a gun, by using explosive or by acts of torture, the offender shall be punished with imprisonment			
Seksyen 3A Penalti bagi rakan sejenayah dalam hal melepaskan tembakan senjata api	(b) causes by any explosive substance an explosion of a nature likely to endanger life or cause serious injury to the person or any other person or damage to property, for or in furtherance of an unlawful purpose; or (c) uses any corrosive or inflammable substance in a manner likely to endanger life or cause serious injury to the person or any other person or damage to property, for or in furtherance of an unlawful purpose. (2) In proceedings	**Article 80. (New) Offence Relating to Chemical Weapons** **Chemical weapons consist of toxic or poisonous38 substances used for human destruction.** Any person who engages in the production, sale, purchase, handing over, exchange, possession or transport of chemical substances for the production of chemical weapons shall			for life or imprisonment of fifteen to twenty years. If the gang-robbery causes death to the other person, the offender shall be punished with death. If the gang-robbery according to the first or second paragraph is committed by acts of cruelty so as to cause bodily or mental harm to the other person, by shooting with a gun, by using explosive or by acts of torture, the offender		Complicity in private armed group (using legal or unlicensed firearms to advance protection of interest of any person): Level 5 Discharging firearms to cause alarm: max Level 2 (1-6 years; fine 10-20 times average daily income)	

	for an offence under subsection (1), it is irrelevant whether any injury or damage to property is actually caused or not. (3) A person who is guilty of an offence under subsection (1) **shall be liable on conviction to imprisonment for a term not exceeding 10 years and shall also be liable to caning.**	be punished as follows: • [Any of the above acts involving chemical substances] under five thousand grams **shall be punished by five years to six years of imprisonment and shall be fined from 5,000,000 Kip to 6,000,000 Kip;** • [Any of the above acts involving chemical substances] exceeding five thousand grams and up to ten thousands grams **shall be punished by six years to eight years of imprisonment and shall be fined from more than**			shall be punished with death or imprisonment for life.			

		6,000,000 Kip to 8,000,000 Kip; • **[**Any of the above acts involving chemical substances] exceeding ten thousand grams **shall be punished by eight years to ten years of imprisonment and shall be fined from more than 8,000,000 Kip to 10,000,000 Kip.** Any person who engages in the production, sale, purchase, handing over, exchange, possession or transport of [chemical weapons], or in inciting or promoting the use of chemical weapons, shall be punished as						

		follows: • [Any of the above acts involving chemical substances] under five thousand grams **shall be punished by seven years to eight years of imprisonment and shall be fined from 100,000,000 Kip to 200,000,000Kip;** • [Any of the above acts involving chemical substances] exceeding five thousand to ten thousands grams **shall be punished by eight years to ten years imprisonment and shall be fined from more than 200,000,000 Kip to 300,000,000**						

		Kip; • [Any of the above acts involving chemical substances] exceeding ten thousands grams **shall be punished by ten years to twelve years imprisonment and shall be fined from more than 300,000,000 Kip to 500,000,000 Kip.** Any person who engages in the use of chemical weapons shall be punished as follows: • If [such use] results in minor damage, **[such person] shall be punished by five years to twenty years imprisonment**						

		and shall be fined 700,000,000 Kip to 1,500,000,000 Kip; • If [such use] results in medium damage, **[such person] shall be punished by life imprisonment and shall be fined 2,000,000,000 Kip to 5,000,000,000 Kip;** **• If [such use] results in large damage, [such person] shall be punished by the death penalty.** Any attempt to commit such an **SECOND SCHEDULE** offence shall						

		also be punished.						

Section 39B DDA 1952 **Trafficking in dangerous drugs** Shall be punished with death, or imprisonment of life or if not punished with death shall be liable to whipping of not less than 15 strokes.	**The punishments for misuse of drugs as per the Second Schedule, of the Misuse Drugs Act** **Discretion of court not to impose sentence of death in certain circumstances** **33B.—(1) Where a person commits or attempts to commit an offence under section 5(1) or 7, being an offence punishable with death under the sixth column of the Second Schedule, and he is convicted thereof, the court —** *(a* may, if the person	**Article 146.** **Production, Trade, Consumption or Possession of Narcotics** Any person who produces, trades, distributes, possesses, imports, exports, transports or causes the transit through the Lao People's Democratic Republic of narcotics such as: heroin, amphetamines, any ingredient used in the production of heroin or amphetamines, opium, and marijuana, shall	**LAW ON CONTROL OF DRUGS** Article 16 Subject to fine penalty in casg from 100,000 riels to 1,000,000 riels. In case of repetition of offences, the punishment term shall be doubled. I.e shall be punished to imprisonment from 6 days to 1 months with a fine penalty from 1,000,000 riels to 5,000,000 riels. Or either of the 2 punishments	**Second Schedule of Misuse of Drugs Act** Drugs categories which have been made provision for death penalty are as follows: - 50g of Methyl amphe tamine - 15g of Diamo rphine - 15g of Morph ine - 1,200g of Ophiu m - 500g of Canna bis		**Section 19 of the Narcotics Drug and Psychotropic Substance - Possessing or trafficking for sale** 10 years imprisonment in minimum, unlimited period of imprisonment in maximum **Section 20 of the Narcotics Drug and Psychotropic Substance - Production, distribution, sale, import and export** 15 years imprisonment in minimum, unlimited		**Law No. 5/1997 on Psychotropic Drugs - Production, transit, import and possession of psychotropic drugs** Shall be sentenced with death penalty **Law No. 35/2009 on Narcotics - Production, transit, import and possession of narcotics Class I or Class II exceeding 5 grams if involving production or import exceeding 1 kilogram if involving transit or possession or**

	satisfies the requirements of subsection (2), **instead of imposing the death penalty, sentence the person to imprisonment for life and, if the person is sentenced to life imprisonment, he shall also be sentenced to caning of not less than 15 strokes**; or (*b* shall, if the person satisfies the requirements **of subsection (3), instead of imposing the death penalty, sentence the person to imprisonment for life.** (2) The	be punished as follows: 1. Any person who produces, trades, distributes, possesses, imports, exports, transports or causes the transit of less than one hundred grams of heroin through the Lao People's Democratic Republic **shall be punished by ten to fifteen years of imprisonment and shall be fined from 50,000,000 Kip to 100,000,000 Kip.** Furthermore, such person's property shall be confiscated as provided under	for any persons who obstruct by whatever means the fulfilment of function by the pharmacological inspector.	- 30g of Cocaine		period of imprisonment in maximum or death		**trafficking** Shall be sentenced with death penalty.

	requirements referred to in subsection (1)(*a*) are as follows: (*a* the person convicted proves, on a balance of probabilities, that his involvement in the offence under section 5(1) or 7 was restricted — (i) to transporting, sending or delivering a controlled drug; (ii) to offering to transport, send or deliver a controlled drug;	Article 34 of this law. Any person who produces, trades, distributes, possesses, imports, exports, transports or causes the transit of heroin through the Lao People's Democratic Republic as a regular profession, as part of an organised group or in a quantity ranging between one hundred grams to three hundred grams **shall be punished by fifteen to twenty years of imprisonment and shall be fined from more than 100,000,000 Kip to 500,000,000 Kip.**						

	(iii) to doing or offering to do any act preparatory to or for the purpose of his transporting, sending or delivering a controlled drug; or (iv) to any combination of activities in sub-paragraphs (i), (ii) and (iii); and (*b* the Public Prosecutor certifies to any court that, in his	Furthermore, such person's property shall be confiscated as provided under Article 34 of this law. Any person who produces, trades, distributes, possesses, imports, exports, transports or causes the transit through the Lao People's Democratic Republic of more than **three hundred grams up to five hundred grams of heroin shall be punished by life imprisonment and shall be fined from more than 500,000,000 Kip to 1,000,000,000 Kip.**						

	determination, the person has substantively assisted the Central Narcotics Bureau in disrupting drug trafficking activities within or outside Singapore. (3) The requirements referred to in subsection (1)(*b*) are that the person convicted proves, on a balance of probabilities, that — (*a* his involvement in the offence under section 5(1) or 7 was restricted — (i) to transporting, sending	Furthermore, such person's property shall be confiscated as provided under Article 34 of this law. Any person who produces, trades, distributes, possesses, imports, exports, transports or causes the transit through the Lao People's Democratic Republic **of more than five hundred grams of heroin shall be punished by the death penalty.**						

	or delivering a controlled drug; (ii) to offering to transport, send or deliver a controlled drug; (iii) to doing or offering to do any act preparatory to or for the purpose of his transporting, sending or delivering a controlled drug; or							

	(iv) to any combination of activities in sub-paragraphs (i), (ii) and (iii); and (*b*) he was suffering from such abnormality of mind (whether arising from a condition of arrested or retarded development of mind or any inherent causes or induced by disease or injury) as substantially impaired his mental responsibility for his acts and omissions in relation to the offence under section 5(1) or 7.							

	(4) The determination of whether or not any person has substantively assisted the Central Narcotics Bureau in disrupting drug trafficking activities shall be at the sole discretion of the Public Prosecutor and no action or proceeding shall lie against the Public Prosecutor in relation to any such determination unless it is proved to the court that the determination was done in bad faith or with malice.							

LAMPIRAN G

12 JENIS KESALAHAN YANG BOLEH DIJATUHKAN HUKUMAN MATI MANDATORI

Akta	Seksyen	Kesalahan
Kanun Keseksaan [*Akta 574*]	121A	Kesalahan-kesalahan terhadap tubuh Yang di-Pertuan Agong, Raja atau Yang di-Pertua Negeri.[1]
	130C	Melakukan perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[2]
	130I	Mengarahkan aktiviti-aktiviti kumpulan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[3]
	130N	Memberikan atau mengumpul harta untuk perbuatan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[4]
	130O	Memberikan perkhidmatan bagi tujuan pengganas, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[5]
	130QA	Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan perbuatan keganasan, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[6]
	130ZB	Menerima suapan untuk memudahkan atau membolehkan aktiviti jenayah terancang, sekiranya perbuatan tersebut mengakibatkan kematian.[7]

[1] *Offences against the person of the Yang di-Pertuan Agong, Ruler or Yang di-Pertua Negeri.*

[2] *Committing terrorist acts, if the act results in death.*

[3] *Directing activities of terrorist groups, if the act results in death.*

[4] *Providing or collecting property for terrorist acts, if the act results in death.*

[5] *Providing services for terrorist purposes, if the act results in death.*

[6] *Accepting gratification to facilitate or enable terrorist acts, if the act results in death.*

[7] *Accepting gratification to facilitate or enable organized criminal activities, if the act results in death.*

Akta	Seksyen	Kesalahan
	302	Seksaan bagi kesalahan bunuh yang diperuntukkan di bawah seksyen 300.[8]
	374A	Mengambil tebusan.[9]
Akta Senjata Api (Penalti Lebih Berat) 1971 [*Akta 37*]	3	Penalti kerana melepaskan tembakan daripada sesuatu senjata api pada melakukan sesuatu kesalahan berjadual.[10]
	3A	Penalti bagi rakan sejenayah dalam hal melepaskan tembakan senjata api.[11]
Akta Dadah Berbahaya 1952 [*Akta 234*]	39B	Mengedar dadah berbahaya.

[8] *Punishment for murder.*

[9] *Taking hostage.*

[10] *Penalty for discharging a firearm in the commission of a scheduled offence.*

[11] *Penalty for accomplices in case of discharge of firearm.*

LAMPIRAN H

STATISTIK BANDUAN HUKUMAN MATI
MENGIKUT KEWARGANEGARAAN (SEHINGGA 31 JANUARI 2020)

WARGANEGARA / BANGSA		KESALAHAN							
		SEK. 302 KK	SEK 39B ADB	SEK. 121 KK	SEK 3 & 7 ASA	SEK. 3 A. CULIK	SEK 396 KK	SEK. 57(1)(a) ISA	JUMLAH
WARGANEGARA									
1	MELAYU	136	234	0	10	0	0	0	**380**
2	CINA	40	114	0	4	4	2	0	**164**
3	INDIA	95	114	0	1	0	0	0	**210**
JUMLAH		**271**	**462**	**0**	**15**	**4**	**2**	**0**	**754**
BUKAN WARGANEGARA									
1	HONG KONG	0	1	0	0	0	0	0	**1**
2	UKRINE	0	0	0	0	0	0	0	**0**
3	IRAN	0	89	0	0	0	0	0	**89**
4	MYANMAR	14	2	0	0	0	0	0	**16**
5	PERU	0	2	0	0	0	0	0	**2**
6	LIBERIA	0	1	0	0	0	0	0	**1**
7	INDONESIA	23	54	0	1	2	0	0	**80**
8	SINGAPURA	2	6	0	0	0	0	0	**8**
9	FILIPINA	24	14	8	0	0	0	0	**46**
10	THAILAND	0	31	0	0	0	0	1	**32**
11	NEPAL	5	0	0	0	0	0	0	**5**
12	NIGERIA	0	114	0	0	0	0	0	**114**
13	SIEERA LEONE	0	1	0	0	0	0	0	**1**
14	GHANA	0	4	0	0	0	0	0	**4**

LAMPIRAN H

	WARGANEGARA / BANGSA	KESALAHAN							
		SEK. 302 KK	SEK 39B ADB	SEK. 121 KK	SEK 3 & 7 ASA	SEK. 3 A. CULIK	SEK 396 KK	SEK. 57(1)(a) ISA	JUMLAH
15	ZAMBIA	0	3	0	0	0	0	0	**3**
16	INDIA	5	47	0	0	0	0	0	**52**
17	PAKISTAN	2	15	0	0	0	0	0	**17**
18	BANGLADESH	5	4	0	0	0	0	0	**9**
19	GUINEA	0	8	0	0	0	0	0	**8**
20	AZERBAIJAN	0	1	0	0	0	0	0	**1**
21	JEPUN	0	1	0	0	0	0	0	**1**
22	GAMBIA	0	1	0	0	0	0	0	**1**
23	VIETNAM	1	9	0	0	0	0	0	**10**
24	UGANDA	0	2	0	0	0	0	0	**2**
25	VENEZUELA	0	1	0	0	0	0	0	**1**
26	JERMAN	0	1	0	0	0	0	0	**1**
27	BOTSWANA	0	1	0	0	0	0	0	**1**
28	LESOTHO	0	1	0	0	0	0	0	**1**
29	SWEDEN	0	1	0	0	0	0	0	**1**
30	ROMANIA	0	2	0	0	0	0	0	**2**
31	CONGO	0	1	0	0	0	0	0	**1**
32	UZBEKISTAN	0	4	0	0	0	0	0	**4**
33	MOROCCO	0	1	0	0	0	0	0	**1**
34	CAMBODIA	1	3	0	0	0	0	0	**4**
35	CHINA	0	15	0	0	0	0	0	**15**
36	TOGO	0	2	0	0	0	0	0	**2**
37	YEMEN	0	1	0	0	0	0	0	**1**

LAMPIRAN H

	WARGANEGARA / BANGSA	KESALAHAN							
		SEK. 302 KK	SEK 39B ADB	SEK. 121 KK	SEK 3 & 7 ASA	SEK. 3 A. CULIK	SEK 396 KK	SEK. 57(1)(a) ISA	JUMLAH
38	IRAQ	0	1	0	0	0	0	0	**1**
39	AMERIKA (USA)	1	0	0	0	0	0	0	**1**
40	KENYA	0	2	0	0	0	0	0	**2**
41	ARGENTINA	0	1	0	0	0	0	0	**1**
42	AFRIKA SELATAN	0	5	0	0	0	0	0	**5**
43	TAIWAN	0	3	0	0	0	0	0	**3**
44	BOLIVIA	0	0	0	0	0	0	0	**0**
45	AUSTRALIA	0	0	0	0	0	0	0	**0**
JUMLAH		**83**	**456**	**8**	**1**	**2**	**0**	**1**	**551**

JUMLAH BESAR	**354**	**918**	**8**	**16**	**6**	**2**	**1**	**1305**

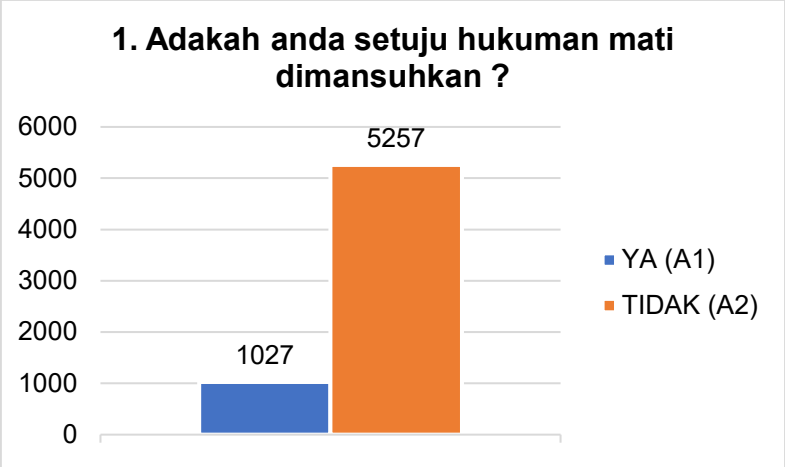
LAMPIRAN I

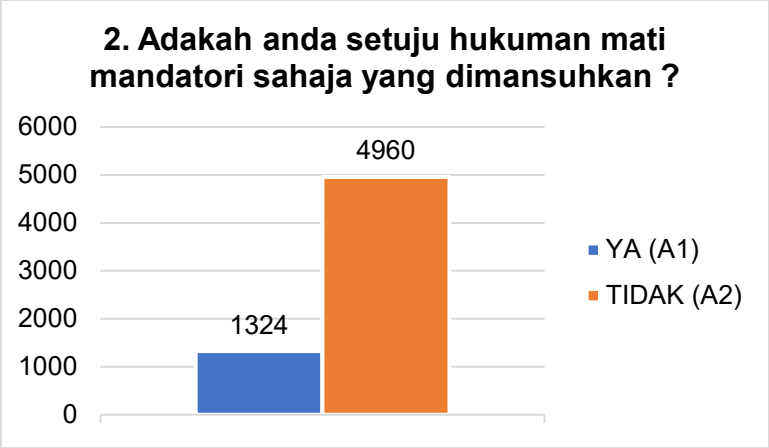
STATISTIK BANDUAN HUKUMAN MATI BERDASARKAN LEMBAGA PENGAMPUNAN NEGERI

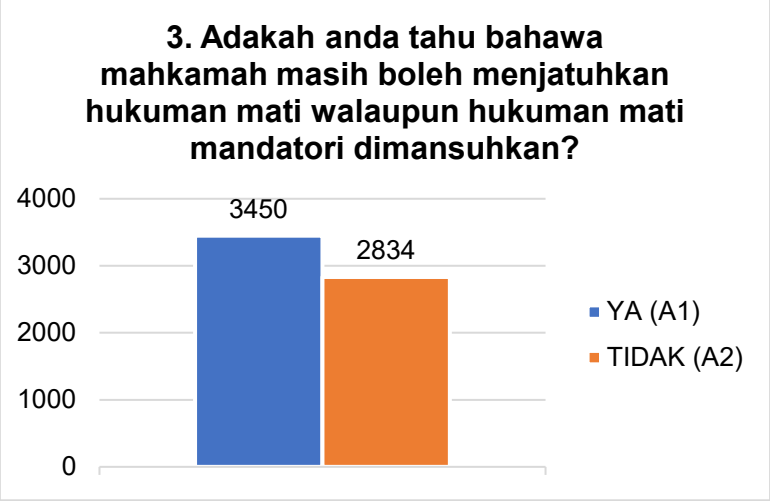
BIL.	NEGERI	SENARAI KESALAHAN							
		SEK. 302 KK	SEK. 39B ADB	SEK. 121 KK	SEK. 3 & 7 ASA	SEK. 3 A.CULIK	SEK 57(1)(a) ISA	SEK. 396 KK	JUMLAH
1	PERLIS	3	4						7
2	KEDAH	12	96		1				109
3	PULAU PINANG	10	109		2				121
4	PERAK	20	35		3	1			58
5	SELANGOR	106	422		5		1	2	536
6	NEGERI SEMBILAN	6	12			1			19
7	MELAKA	9	3			4			16
8	JOHOR	39	76		1				116
9	PAHANG	26	20						46
10	TERENGGANU	8	13						21
11	KELANTAN	3	12		1				16
12	SARAWAK	40	16						56
13	SABAH	55	27	8					90
14	WILAYAH PERSEKUTUAN	18	72		3		0		93
JUMLAH		**355**	**917**	**8**	**16**	**6**	**1**	**2**	**1,305**

LAMPIRAN J

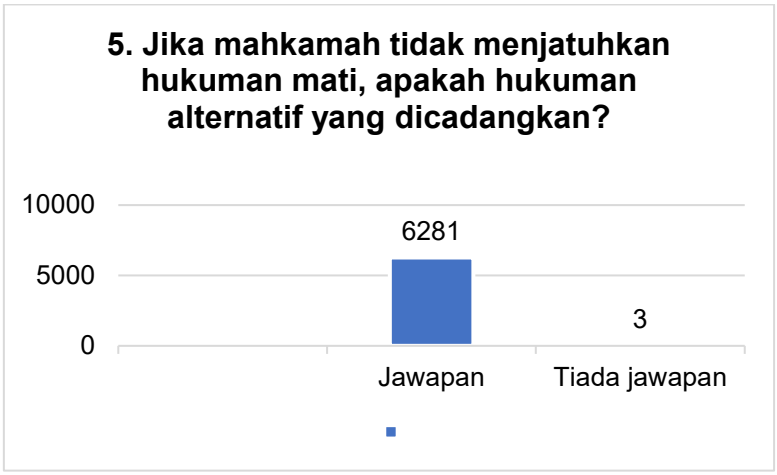
PERINCIAN DAPATAN SOAL SELIDIK ATAS TALIAN

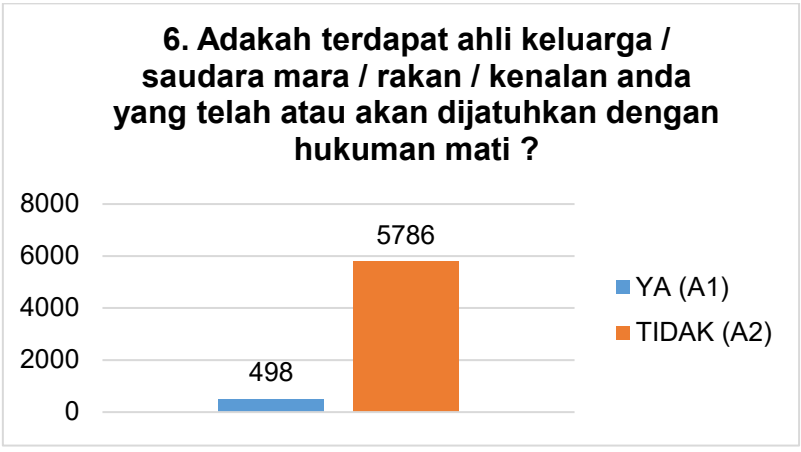

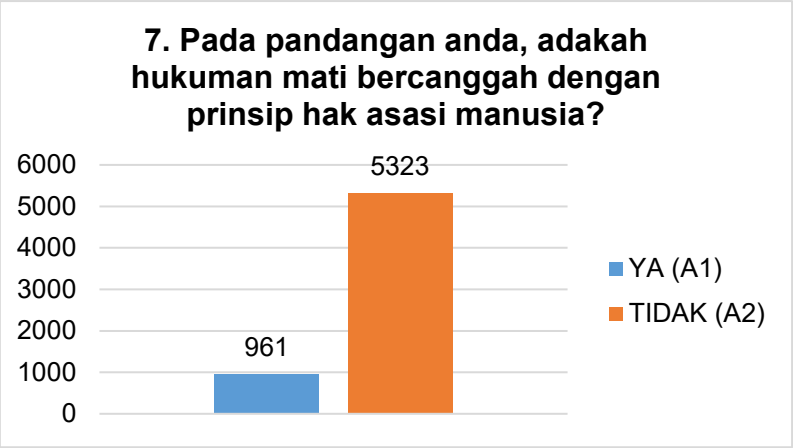

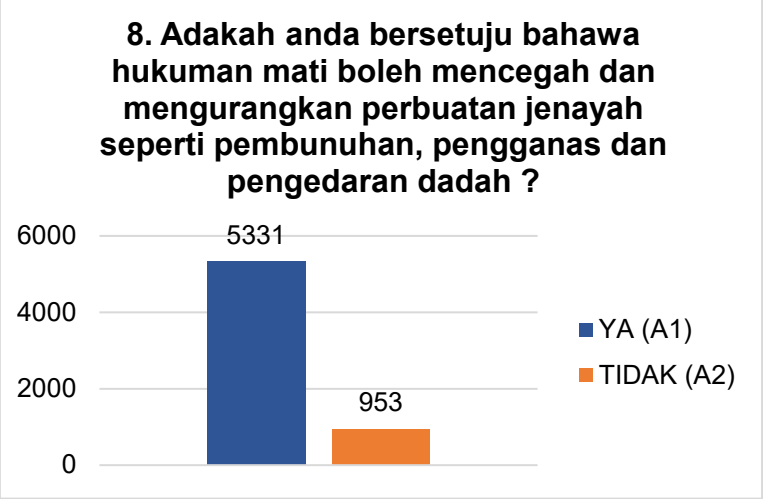

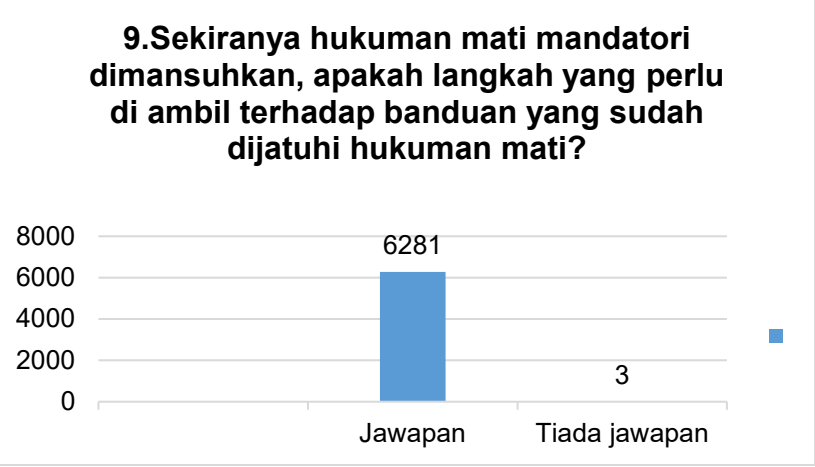

4. Adakah anda tahu kesalahan-kesalahan yang boleh membawa kepada hukuman mati mandatori ?
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
5700
584
YA (A1)
TIDAK (A2)

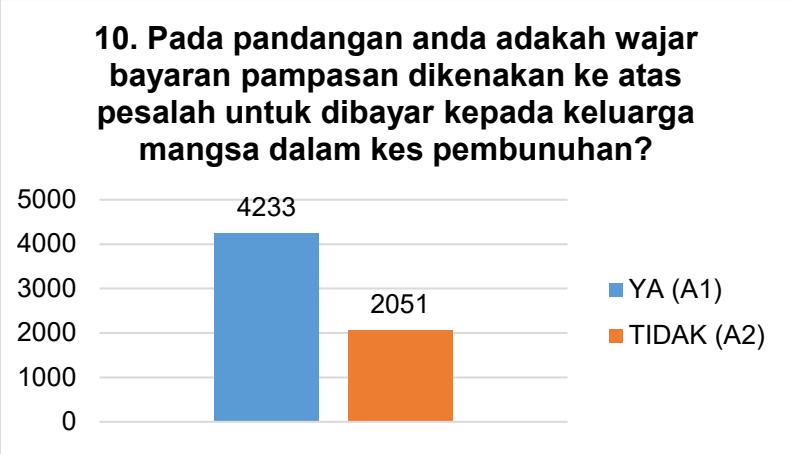

5. Jika mahkamah tidak menjatuhkan hukuman mati, apakah hukuman alternatif yang dicadangkan?
10000
5000
0
6281
3
Jawapan
Tiada jawapan

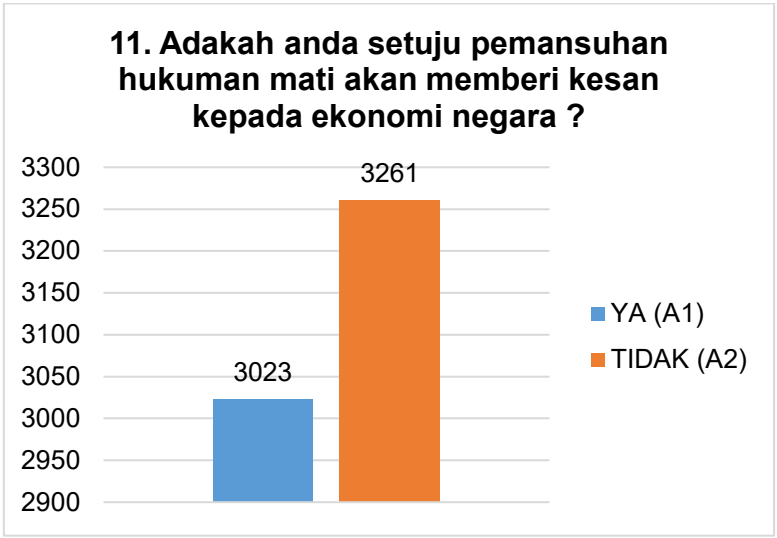

6. Adakah terdapat ahli keluarga / saudara mara / rakan / kenalan anda yang telah atau akan dijatuhkan dengan hukuman mati ?
8000
6000
4000
2000
0
5786
498
YA (A1)
TIDAK (A2)

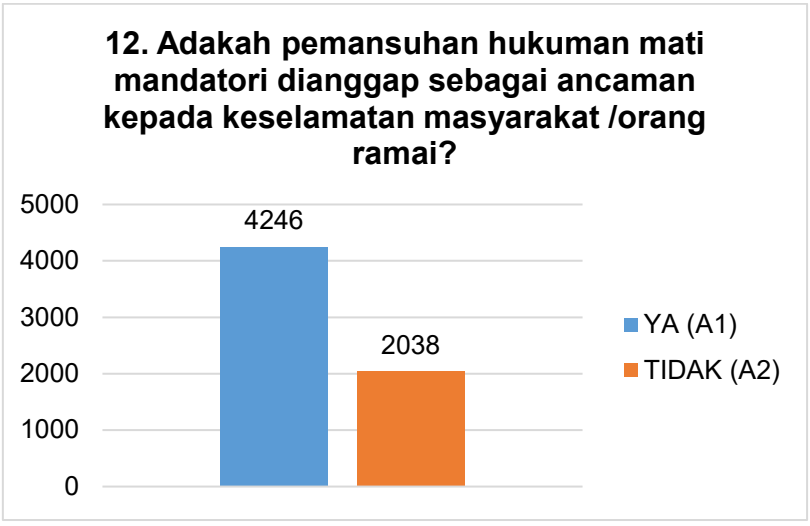

7. Pada pandangan anda, adakah hukuman mati bercanggah dengan prinsip hak asasi manusia?
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
5323
961
YA (A1)
TIDAK (A2)

8. Adakah anda bersetuju bahawa hukuman mati boleh mencegah dan mengurangkan perbuatan jenayah seperti pembunuhan, pengganas dan pengedaran dadah ?
6000
4000
2000
0
5331
953
YA (A1)
TIDAK (A2)

9.Sekiranya hukuman mati mandatori dimansuhkan, apakah langkah yang perlu di ambil terhadap banduan yang sudah dijatuhi hukuman mati?
8000
6000
4000
2000
0
6281
3
Jawapan
Tiada jawapan

10. Pada pandangan anda adakah wajar bayaran pampasan dikenakan ke atas pesalah untuk dibayar kepada keluarga mangsa dalam kes pembunuhan?
5000
4000
3000
2000
1000
0
4233
2051
YA (A1)
TIDAK (A2)

11. Adakah anda setuju pemansuhan hukuman mati akan memberi kesan kepada ekonomi negara ?
3300
3250
3200
3150
3100
3050
3000
2950
2900
3023
3261
YA (A1)
TIDAK (A2)

12. Adakah pemansuhan hukuman mati mandatori dianggap sebagai ancaman kepada keselamatan masyarakat /orang ramai?
5000
4000
3000
2000
1000
0
4246
2038
YA (A1)
TIDAK (A2)

LAMPIRAN K

SYOR HUKUMAN GANTIAN BAGI 22 KESALAHAN YANG MEMBAWA HUKUMAN MATI TERTAKLUK KEPADA BUDI BICARA MAHKAMAH

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE	JUSTIFICATION
Penal Code *[Act 574]*	121	Waging or attempting to wage war or abetting the waging or war against the Yang di-Pertuan Agong, a Ruler or Yang di-Pertuan Negeri.	Shall be punished with death or imprisoment for life, and if not sentenced to death shall also be liable to fine.	Shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 30 years, which may extend to natural life.	The Special Committee is of the view that all offences against the State is considered as a serious crime towards the nation hence, the discretion to impose the death penalty remains even though death is not caused.
	132	Abetment of mutiny, if mutiny is committed in consequence thereof.	Shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 20 years and shall also be liable to fine.	Unchanged	
	194	Giving or fabricating false evidence with intent to procure conviction of a capital offence.	Shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 20 years and shall also be liable to fine.	Unchanged	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed.
	305	Abetment of suicide of child or insane person.	Shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 20 years and shall also be liable to fine.	Unchanged	
	307(2)	Attempt to murder.	May be punished with death.	May be imprisonment for a term of not less than 30 years, which may extend to natural life.	
	364	Kidnapping or abducting in order to murder.	Shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 30 years and shall if he is not sentenced to death shall also be liable to	Shall be punished imprisonment for a term which may extend to 30 years and shall also be liable to whipping.	

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE	JUSTIFICATION
			whipping.		
	376(4)	Punishment for rape.	Shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than 15 years and not more than 30 years, and shall also be punished with whipping of not less 10 strokes.	Unchanged	
	396	Gang-robbery with murder	Shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 30 years, and where the punishment is not death, shall also be liable to whipping.	Unchanged	
Arms Act 1960 *[Act 206]*	14	Penalty for manufacturing without licence and for breach of conditions of licence.	Shall be liable to punishment with death or imprisonment for life and whipping of not less than 6 strokes.	Shall be punished with imprisonment for life and whipping of not less than 6 strokes.	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed.
Firearms (Increased Penalties) Act 1971 [Act 37]	7	Penalty for trafficking in firearms	Shall be punished with death or imprisonment for life and with whipping of not less than 6 strokes.	Shall be punished with imprisonment for life and with whipping of not less than 6 strokes.	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed.

LAMPIRAN K

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE	JUSTIFICATION
Armed Forces Act 1972 [Act 77]	38	Aiding the enemy	Shall, on conviction by court-martial, be liable to suffer death or any other punishment provided by this Act.	Unchanged	These offences are within the jusrisdiction of the martial court and not the civil court
	41	Communication with enemy	Shall, on conviction by court-martial, be to liable to suffer death or any other punishment provided by this Act.	Unchanged	
	47	Mutiny	Shall, on conviction by court-martial, be to liable to suffer death or any less punishment provided by this Act.	Unchanged	
	48	Failure to suppress mutiny	Shall, on conviction by court-martial, be to liable to suffer death or any less punishment provided by this Act.	Unchanged	
	88(3)(a)	Civil offence - treason	Shall, on conviction by court-martial, be to liable to suffer death or any other punishment provided by this Act.	Unchanged	
	88(3)(b)	Civil offence - murder	Shall, on conviction by court-martial, be to liable to suffer death or any other punishment provided by this Act.		

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE	JUSTIFICATION
Water Services Industry Act 2006 [Act 655]	121	Offence of contamination of water	Where death is result of the act, shall be punished with death or imprisonment for a term which may extend to 20 years, and where the punishment is not death, he shall also be liable to whipping.	Unchanged	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed.
Strategic Trade Act 2010 [Act 708]	9	Export, transhipment and transit of strategic items and unlisted items	Where death is result of the act, shall be punished with death or imprisonment for natural life.	Unchanged	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed
	10	Provision of technical assistance	Where death is result of the act, shall be punished with death or imprisonment for natural life.	Unchanged	
	11	Brokering of strategic items	Where death is result of the act, shall be punished with death or imprisonment for natural life.	Unchanged	
	12	Transactions involving unlisted items and restricted activities	Where death is result of the act, shall be punished with death or imprisonment for natural life.	Unchanged	

LAMPIRAN K

ACT	SECTION	OFFENCE	EXISTING SENTENCE	PROPOSED ALTERNATIVE SENTENCE	JUSTIFICATION
Kidnapping Act 1961 [Act 365]	3	Abductional, wrongful restraint or wrongful confinement for ransom	Shall be punished with death or imprisonment for life and shall, if he is not sentenced to death shall also be liable to whipping.	Shall be punished with imprisonment for life and shall be liable to whipping.	This is consistent with the principle considered by the Special Committee, that where death is caused, the Court has the discretion to impose the death penalty and where no death is caused, the death penalty should not be imposed.

LAMPIRAN L

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
1.	Section 121B Offences against the authority of the Yang di-Pertuan Agong, Ruler or Yang di-Pertua Negeri	Whoever compasses, imagines, invents or intends the deposition or deprivation of the Yang di-Pertuan Agong from the sovereignty of Malaysia or the deprivation or deposition of the Ruler,his heirs or successors, or of the Yang di-Pertua Negeri from the rule of a State, or the overawing by means of criminal force or the show of criminal force the Government of Malaysia or of any State, **shall be punished with imprisonment for life and shall also be liable to fine.**
2.	Section 122 Collecting arms, etc., with the intention of waging war against the Yang di-Pertuan Agong, a Ruler or Yang di-Pertua Negeri	Whoever collects or attempts to collect men, arms or ammunition, or otherwise prepares to wage war with the intention of either waging or being prepared to wage war against the Yang diPertuan Agong or any of the Rulers or the Yang di-Pertua Negeri or abets the waging or the preparation of such war, **shall be punished with imprisonment for life or imprisonment for a term not exceeding twenty years, and shall also be liable to fine.**
3.	Section 124K Sabotage	Whoever, by any means, directly or indirectly, **commits sabotage shall be punished with imprisonment for life**.
4.	Section 124M Espionage	Whoever, by any means, directly or indirectly, commits espionage shall **be punished with imprisonment for life.**
5.	Section 125 Waging war against any power in alliance with the Yang di-Pertuan Agong	Whoever whether in conjunction with the enemies of the Yang di-Pertuan Agong or otherwise wages war against the Government of any power in alliance or at peace with the Yang di-Pertuan Agong, or attempts to wage such war, or abets the waging of such war**, shall be punished with imprisonment for life, to which fine may be added; or with imprisonment for a term which may extend to twenty years, to which fine may be added, or with fine.**

LAMPIRAN L

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
6.	Section 125A Harbouring or attempting to harbour any person in Malaysia or person residing in a foreign State at war or in hostility against the Yang di-Pertuan Agong	Whoever by any act, harbours or attempts to harbour, either in Malaysia or in the territories of any power at war with, or otherwise in actual hostility against, the Yang di-Pertuan Agong, or elsewhere, the enemies of the Yang di-Pertuan Agong, **shall be punished with imprisonment for life, to which fine may be added; or with imprisonment for a term which may extend to twenty years, to which fine may be added, or with fine.**
7.	Section 128 Public servant voluntarily allowing prisoner of State or war in his custody to escape	Whoever, being a public servant, and having the custody of any prisoner of State or prisoner of war, voluntarily allows such prisoner to escape from any place in which such prisoner is confined, **shall be punished with imprisonment for life, or imprisonment for a term which may extend to twenty years, and shall also be liable to fine.**
8.	Section 130 Aiding escape of, rescuing, or harbouring such prisoner	Whoever knowingly aids or assists any prisoner of State or prisoner of war in escaping from lawful custody, or rescues or attempts to rescue any such prisoner, or harbours or conceals any such prisoner who has escaped from lawful custody, or offers or attempts to offer any resistance to the recapture of such prisoner, **shall be punished with imprisonment for life, or with imprisonment for a term which may extend to twenty years, and shall also be liable to fine.**
9.	Section 130D Providing devices to terrorist groups	Whoever knowingly provides or offers to provide any explosive or other lethal device to— (a) a terrorist group; (b) a member of a terrorist group; or (c) any other person for use by, or for the benefit of, a terrorist group or a member of a terrorist group,

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
		shall be punished with imprisonment for life or imprisonment for a term not exceeding thirty years, and shall also be liable to fine.
10.	Section 130J Soliciting or giving support to terrorist groups or for the commission of terrorist acts	(1) Whoever knowingly and in any manner solicits support for, or gives support to— (a) any terrorist group; or (b) the commission of a terrorist act, **shall be punished with imprisonment for life or imprisonment for a term not exceeding thirty years**, or with fine, and shall also be liable to forfeiture of any property used or intended to be used in connection with the commission of the offence.
11.	Section 130K Harbouring persons committing terrorist acts	Whoever harbours, or prevents, hinders or interferes with the arrest of any person knowing or having reason to believe that such person— (a) has committed or is planning or is likely to commit a terrorist act; or b) is a member of a terrorist group, **shall be punished with imprisonment for life, and shall also be liable to fine; or with imprisonment for a term which may extend to twenty years, or with fine.**
12.	Section 130KA Member of a terrorist group	Whoever is a member of a terrorist group shall be **punished with imprisonment which may extend to imprisonment for life and shall also be liable to a fine.**
13.	Section 195 Giving or fabricating false evidence with intent to procure conviction of an offence punishable with imprisonment	Whoever gives or fabricates false evidence, intending thereby to cause, or knowing it to be likely that he will thereby cause, any person to be convicted of an offence which by this Code is not capital, but punishable with imprisonment for life, or **imprisonment for a term of seven years or upwards, shall be punished as a person convicted of that offence would be liable to be punished**.

LAMPIRAN L

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
14.	Section 376 Punishment for Rape	(1) Subject to subsections (2), (3) and (4), whoever commits rape shall be punished with **imprisonment for a term which may extend to twenty years, and shall also be liable to whipping**. (2) Whoever commits rape on a woman under any of the following circumstances: (a) at the time of, or immediately before or after the commission of the offence, causes hurt to her or to any other person (b) at the time of, or immediately before or after the commission of the offence, puts her in fear of death or hurt to herself or any other person; (c) the offence was committed in the company of or in the presence of any other person; (d) without her consent, when she is under sixteen years of age; (e) with or without her consent, when she is under twelve years of age; (f) with her consent, when the consent is obtained by using his position of authority over her or because of professional relationship or other relationship of trust in relation to her; (g) at the time of the offence the woman was pregnant; (h) when by reason or on occasion of the rape, the woman becomes insane; (i) when he knows that he is afflicted with the Human Immuno-Deficiency Virus (HIV)/Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) or any other sexually transmissible disease and the virus or disease is or may be transmitted to the woman; (j) when by reason or on occasion of the rape, the woman commits suicide; or (k) when he knew of the mental disability, emotional disorder or physical handicap of the woman at the time of the commission of the crime, shall be punished with imprisonment for a term of not less than **ten years and not more than thirty years and shall also be liable to whipping**.

LAMPIRAN L

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
		(3) Whoever commits rape on a woman whose relationship to him is such that he is not permitted under the law, religion, custom or usage, to marry her, shall be punished with **imprisonment for a term of not less than eight years and not more than thirty years, and shall also be punished with hipping of not less than ten strokes**. (4) Whoever whilst committing or attempting to commit rape causes the death of the woman on whom the rape is committed **or attempted shall be punished with death or imprisonment for a term of not less than fifteen years and not more than thirty years, and shall also be punished with whipping of not less than ten strokes**.
15.	Section 375B Gang Rape	Whoever commits gang rape shall be punished with **imprisonment for a term of not less than ten years and not more than thirty years.**
16.	Section 376B Punishment for Incest	Whoever commits incest shall be punished **with imprisonment for a term of not less than ten years and not more than thirty years, and shall also be liable to whipping.**
17.	Section 377CA Sexual Connection by object	Any person who has sexual connection with another person by the introduction of any object into the vagina or anus of the other person without the other person's consent shall be punished with **imprisonment for a term of not less than five years and not more than thirty years, and shall also be liable to whipping**.
18.	Section 396 Gang Robbery with Murder	If any one of two or more persons, who are conjointly committing gang-robbery, commits murder in so committing gang-robbery, every one of those persons shall be punished with death or **imprisonment for a term which may extend to thirty years, and, where the punishment is not death, shall also be liable to whipping.**

LAMPIRAN L

CONTOH KESALAHAN-KESALAHAN BAGI MENGELAKKAN *INCONGRUITY* DALAM PROSES PENGHUKUMAN

Bil.	Penal Code	Provision
19.	Section 430 Mischief by injury to works of irrigation or wrongfully diverting water	Whoever commits mischief by doing any act which causes, or which he knows to be likely to cause, a diminution of the supply of water for agricultural purposes, or for food or drink for human beings or for animals which are property, or for cleanliness, or for carrying on any manufacture, shall be punished **with imprisonment for a term of not less than five years and not more than thirty years or with fine or with both.**